

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

“Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Δημόσιας Διοίκησης”

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

"Δημόσιες Δαπάνες και Οικονομική Ύφεση – Μια Εμπειρική Διερεύνηση "

ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

**Επιβλέπων: Στοφόρος Χρυσόστομος
Υπεύθυνος Προγράμματος , Αναπληρωτής Πρόεδρος Τμήματος,
Αναπληρωτής Καθηγητής**

Αθήνα 2021

Τριμελής Επιτροπή

Επιβλέπων: Στοφόρος Χρυσόστομος, Αναπληρωτής Πρόεδρος Τμήματος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Παλάσκας Θεοδόσιος, Καθηγητής, Πρόεδρος Τμήματος

Σιουρούνης Γρηγόρης, Επίκουρος Καθηγητής

Copyright © Καλλιόπη Αντωνιάδου, 2021

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της πτυχιακής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς το συγγραφέα.

Η έγκριση πτυχιακής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Έχοντας πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου όσον αφορά τα πνευματικά δικαιώματα, επισημαίνω ενυπογράφως ότι είμαι ο αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας. Οποιαδήποτε βοήθεια για την εκπόνηση της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Επιπροσθέτως, όλες οι πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών έχουν αναφερθεί πλήρως με σαφείς αναφορές, είτε κυριολεκτικά είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Κατ' ακολουθίαν, αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής. Αναφέρω συνεπώς, ότι αυτή η ΜΔΕ ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι αναλαμβάνω πλήρως όλες τις κυρώσεις του νόμου σε ενδεχόμενη απόδειξη, διαχρονικώς, ότι η εργασία καθαυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει λόγω του ότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όνομα & Επώνυμο Συγγραφέα:

Καλλιόπη Αντωνιάδου

Υπογραφή:

Ημερομηνία (Ημέρα – Μήνας – Έτος):

02/07/2021

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω, ιδιαιτέρως τον Αναπληρωτή Πρόεδρο Τμήματος και Αναπληρωτή καθηγητή του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, κ. Στοφόρο Χρυσόστομο για την πολύτιμη συνδρομή του, την καθοδήγηση που μου προσέφερε σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου και κυρίως για τις ταχύτατες και στοχευμένες ενέργειες που χρειάστηκε να αναλάβει ώστε να καταστεί δυνατή η επιτυχημένη διεκπεραίωση της διπλωματικής μου και η αίσια περάτωση των σπουδών μου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές μου και κυρίως τον αξιότιμο Καθηγητή κ. Παλάσκα Θεοδόσιο για την έμπνευση, τις ιδιαίτερες γνώσεις και τη σοφία που μας μετέδωσε, καθώς επίσης τον αξιότιμο Καθηγητή κ. Σιουρούνη Γρηγόριο για την υποστήριξη και τον χρόνο που διέθεσε σε αυτήν την προσπάθεια.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου που μου συμπαραστάθηκε και τους καλούς μου φίλους για την στήριξη τους στην διάρκεια των σπουδών μου.

Αφιέρωση

Η διπλωματική αυτή είναι αφιερωμένη στην οικογένεια μου και στη μνήμη του αγαπημένου μου Πατέρα Κωνσταντίνου Αντωνιάδη του Σωτηρίου, ο οποίος έφυγε με οδυνηρό τρόπο από τη ζωή μας.

Θα σε θυμάμαι και θα σε αγαπώ πάντα.

Καλό ταξίδι Πατέρα

Περίληψη

Αντικείμενο: Η διπλωματική εργασία επικεντρώνεται στην ύφεση στο πλαίσιο της Ελληνικής Ύφεσης, τις επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία και τις πιθανές αποτελεσματικές προσεγγίσεις για τη διαχείριση της οικονομικής επιβράδυνσης που προκύπτει από την ύφεση. Στόχος της έρευνας είναι να αξιολογηθεί ο τρόπος με τον οποίο οι δημόσιες δαπάνες, οι εξαγωγές και οι ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις σχετίζονται με τις οικονομικές επιδόσεις, ενώ παράλληλα θα ερευνηθούν για την υπόθεση η Ελλάδα και το σύνολο της οικονομικής ένωσης των χωρών μελών του ΟΟΣΑ. Η αξιολόγηση αυτής της σχέσης θα χρησιμεύσει ως βασικός δείκτης για την κατανόηση της προσέγγισης που έχει ληφθεί για τον χειρισμό της Ελληνικής Ύφεσης και της αποτελεσματικότητάς της.

Μεθοδολογία: Τα εμπειρικά στοιχεία συγκεντρώθηκαν από δεδομένα που προέρχονται από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ σχετικά με οικονομικούς παράγοντες, καθώς και από τη βάση δεδομένων AMECO. Τα στοιχεία από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ αποθηκεύονται με τη μορφή οικονομικών δεικτών για όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ μαζί με τους μέσους όρους του ΟΟΣΑ και άλλους σχετικούς μέσους όρους, όπως οι μέσοι όροι της ΕΕ. Για τη συγκέντρωση των στοιχείων, συλλέχθηκαν δεδομένα από τέσσερις δείκτες για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018 για τους μέσους όρους του ΟΟΣΑ. Οι τέσσερις δείκτες ενδιαφέροντος για την έρευνα αυτή ήταν το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), οι ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις, οι δημόσιες δαπάνες και οι εξαγωγές. Με βάση τα μεταγλωττισμένα στοιχεία, η σχέση μεταξύ του ΑΕΠ και των δημοσίων δαπανών παρατηρείται παρουσία των άλλων δύο δεικτών· των ακαθάριστων ιδιωτικών επενδύσεων και των εξαγωγών ως πιθανών μεταβλητών πρόβλεψης. Τα ίδια δεδομένα δείκτες συλλέχθηκαν για την Ελλάδα από τη βάση δεδομένων AMECO που καλύπτουν την περίοδο 1990 έως και 2019. Το Κεϋνσιανό μοντέλο είναι το οικονομικό μοντέλο που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών ενδιαφέροντος. Στο μοντέλο, το ΑΕΠ είναι η μεταβλητή απόκρισης, ενώ οι μεταβλητές εισροών είναι οι δημόσιες δαπάνες, οι εξαγωγές και οι ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις.

Η παλινδρόμηση των απλών ελάχιστων τετραγώνων χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των πολλαπλασιαστών των μεταβλητών εισόδου στο Κεϋνσιανό μοντέλο, όπου η μεταβλητή απόκρισης, ΑΕΠ, είναι η εξαρτημένη μεταβλητή και οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι μεταβλητές εισόδου: ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις, δημόσιες δαπάνες και εξαγωγές. Η αποτελεσματικότητα του Κεϋνσιανού μοντέλου στην αξιολόγηση των δημοσιονομικών πολιτικών καθιστά το μοντέλο καταλληλότερο για εφαρμογή σε αυτήν την έρευνα.

Συνεισφορά: Η κατανόηση της αποτελεσματικότητας της οικονομικής πολιτικής που προτείνει την αύξηση των δημοσίων δαπανών ως μέσου αντιμετώπισης της ύφεσης, θα είναι σημαντική για την παροχή πληροφοριών σχετικά με το πόσο ορθή είναι αυτή η προσέγγιση υπό το πρίσμα της εξελισσόμενης φύσης των χρηματοπιστωτικών κρίσεων. Η συμπερίληψη των άλλων δύο δεικτών, όπως χρησιμοποιούνται στο Κεϋνσιανό μοντέλο, θα είναι καθοριστικής σημασίας για την παροχή ποικίλων και διαφορετικών απόψεων όσον αφορά τις πολιτικές που εφαρμόζονται για τον χειρισμό της ύφεσης.

Κοινωνικό όφελος: Η Ελληνική Ύφεση επέφερε καταστροφικές επιπτώσεις όχι μόνο στην ελληνική οικονομία αλλά και στην ελληνική κοινωνία. Οι οικονομικές πιέσεις, από μόνες τους δηλαδή από τον σχεδιασμό τους και εκ κατασκευής εμποδίζουν την ικανότητα του πληθυσμού να ανταπεξέλθει οικονομικά στις κοινωνικές παροχές που χρησιμοποιούσαν παλαιότερα, ή τουλάχιστον όχι στο βαθμό που ήταν σε θέση να ανταπεξέλθουν ή κατείχαν προηγουμένως. Αυτή η αδυναμία ενός πληθυσμού να ανταπεξέλθει οικονομικά, επηρεάζει τον κοινωνικό ιστό και οδηγεί σε μια αίσθηση απελπισίας. Η εξέταση της αποτελεσματικότητας των μέτρων αντιμετώπισης της ύφεσης που λαμβάνονται, θα αποτελέσει μια σημαντική βάση για την προετοιμασία και για την επιτυχή αντιμετώπιση σε μια επερχόμενη ύφεση στο μέλλον, από την πλευρά των φορέων χάραξης οικονομικής πολιτικής. Αυτό θα συντελέσει τα μέγιστα ώστε να διασφαλιστεί ότι ο πληθυσμός της Ελλάδας θα προειδοποιείται από τυχόν επικείμενες δυσμενείς επιπτώσεις που θα επηρέαζαν τον κοινωνικό ιστό .

Λέξεις κλειδιά: Ύφεση, Κεϋνσιανό Μοντέλο, Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), Δημόσιες Δαπάνες, Ιδιωτικές Δαπάνες, Εξαγωγές.

Public Expenditure and Recession – An Experimental Investigation

(Empirical Evidence for Greece and OECD Countries)

ANTONIADOU KALLIOPI

Abstract

Object: This diploma focuses on recession in the context of the Greek Recession the effects on the Greek economy and the possible effective approaches in handling the economic decline resulting from the recession. The aim of the research is to evaluate how government spending, exports and private spending relate to the economic performance while taking the case Greece and the OECD economic block. The evaluation of this relationship will serve as a key indicator in understanding the approach taken in handling of the Greek Recession and its effectiveness.

Methodology: Empirical data was compiled from data sourced from the OECD database relating to economic factors as well as the AMECO database. The data from the OECD database is stored in the form of economic indices for all countries in the OECD together with OECD averages and other relevant averages like the EU averages. To compile the data, data from four indices was collected for the period between 2015 and 2018 for the OECD averages. The four indices of interest for this research were the Gross Domestic Product (GDP), Private Spending, Government Spending and Exports. Using the compiled data, the relationship between the GDP and the Government Spending is observed in the presence of the other two indices; Private Spending and Exports, as possible predictor variables. The same indices were collected for Greece from the AMECO database covering the period between 1990 and 2019. The Keynesian model is the economic model that is used for the evaluation of the relationship. In the model, the GDP is the response variable, while the input variables are Government Spending,

Exports and Private Spending. The Ordinary Least Squares regression is used for the estimation of the multipliers of the input variables in the Keynesian model, where the response variable; GDP, is the dependent variable and the independent variables are the input variables; Private Spending, Government Spending and Exports. The efficiency of the Keynesian model in the evaluation of fiscal policies makes the model best suited for application in this research.

Contribution: Understanding the effectiveness of the application of the increase in government spending as a means of handling recession will be important in providing insight into how sound this approach is in light of the evolving nature of financial crises. The inclusion of the other two indices as used in the Keynesian model will be key in giving a varied point of view in terms of policies for handling recessions.

Social Benefit: The Greek Recession has had devastating impacts on not only the Greek economy but also on the Greek society. Financial strains by design hinder the ability of the population to afford the social amenities they are used to, or at least not to the extent they were affording previously. This inability to afford the social amenities affects the social fabric of a population leading to a sense of hopelessness. The examination of the effectiveness of measures of handling recession will form an important basis for the preparation for subsequent recessions in the part of the policy makers. This will go a long way in ensuring the population is cautioned from the adverse effects that would impact the social fabric of the Greek society.

Keywords: Recession, Keynesian Model, Gross Domestic Product (GDP), Government Spending, Private Spending, Exports.

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Π.ΙΙΙ.1 : Περιγραφή των Μεταβλητών στις Χώρες του ΟΟΣΑ:Μοντέλο1 ...	49
Πίνακας 2: Π.ΙΙΙ.2: Περιγραφή των Μεταβλητών στην Περίπτωση της Ελλάδας: Μοντέλο 2.....	51
Πίνακας 3: Π.ΙV.3: Σύνοψη Μοντέλου 1	68
Πίνακας 4: Π.ΙV.4 : Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) / Μοντέλο 1.....	69
Πίνακας 5: Π.ΙV.5 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 1	70
Πίνακας 6: Π.ΙV.6 : Σύνοψη Μοντέλου 2	72
Πίνακας 7: Π.ΙV.7 : Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) Μοντέλο 2.....	72
Πίνακας 8: Π.ΙV.8 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 2	73

Λίστα Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Δ.ΙΙΙ. 1: Πλαίσιο Έρευνας	47
Διάγραμμα 2 :Δ.ΙV. 1: Εξέλιξη του πραγματικού Α.Ε.Π στις Χώρες του Ο.Ο.Σ.Α (2015- 2018).....	59
Διάγραμμα 3: Δ.ΙV. 2: Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις στις χώρες του ΟΟΣΑ.....	60
Διάγραμμα 4 : Δ.ΙV.3 Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις (Χώρες του ΟΟΣΑ)	61
Διάγραμμα 5: Δ.ΙV. 4 : Πραγματικές Εξαγωγές –Τάση (Χώρες ΟΟΣΑ)	63
Διάγραμμα 6: Δ.ΙV. 5: Πραγματικό ΑΕΠ – Τάση (Ελλάδα).....	64
Διάγραμμα 7: Δ.ΙV. 6 Πραγματικές Δημόσιες Δαπάνες και Ακαθάριστες Επενδύσεις – Τάση (Ελλάδα).....	65
Διάγραμμα 8: Δ.ΙV. 7 : Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις - Τάση (Ελλάδα).....	66
Διάγραμμα 9: Δ.ΙV. 8: Πραγματικές Εξαγωγές –Τάση (Ελλάδα).....	67

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	13
Κεφάλαιο Πρώτο.....	16
Υφεση : Στοιχεία, Θεωρίες Υφησης ,Ιστορικές Αναδρομές Υφέσεων	16
1.1 Οι κύριες Θεωρίες της οικονομικής ύφησης	16
1.1.1 Κεϋνσιανή Θεωρία της Υφησης.....	17
1.1.2 Austrian/Laissez Faire Θεωρία της Υφησης	19
1.2 Η Μεγάλη Υφεση του 1929.....	21
1.3 Η Μεγάλη Υφεση του 2008.....	25
1.4 Κεϋνσιανή Θεωρία της Υφησης εναντίον Austrian/Laissez Faire Θεωρία της Υφησης.....	29
Κεφάλαιο Δεύτερο	32
Ελληνική Υφεση.....	32
2.1 Ιστορία των Ελληνικών Χρηματοπιστωτικών κρίσεων.....	32
2.2 Η Ελλάδα στη Ζώνη του Ευρώ	34
2.3 Η Ελληνική Κρίση Χρέους	35
2.4 Η Ελληνική Υφεση και η Μεγάλη Υφεση του 2008	37
Κεφάλαιο Τρίτο	41
Μεθοδολογία της Έρευνας	41
3.1 Ερευνητικά Ερωτήματα, Στόχοι και Υποθέσεις.....	42
3.2 Σχεδιασμός Έρευνας.....	44
3.3 Ρύθμιση Μελέτης , Συμμετέχοντες και Βάση Δεδομένων	47
3.4 Διαδικασία και Μέσα Συλλογής των δεδομένων	52
3.5 Ανάλυση Δεδομένων	53
3.6 Περιγραφική Ανάλυση.....	54
3.7 Επαγωγική Ανάλυση.....	55
3.8 Ανάλυση Μοντελοποίησης Παλινδρόμησης.....	55
3.9 Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA).....	57
Κεφάλαιο Τέταρτο	58
Εμπειρικά Ευρήματα	58
4.1 Περιγραφική Ανάλυση / Χώρες ΟΟΣΑ.....	59
4.2 Περιγραφική Ανάλυση / Ελλάδα.....	63

Συμπερασματική Ανάλυση (Inferential Analysis)	68
4.3 Μοντέλο Παλινδρόμησης (Ordinary Least Squares Estimation) – Δεδομένα ΟΟΣΑ	68
4.4 Δεδομένα Ελλάδας	72
Συζήτηση και Ερμηνεία.....	75
5.1 Οικονομική Ανάπτυξη και Ύφεση	75
5.2 Δημόσιες Δαπάνες	76
5.3 Ιδιωτικές Επενδύσεις	76
5.4 Εξαγωγές	77
5.5 Κεϋνσιανό Μοντέλο.....	77
Συμπέρασμα.....	79
6.1 Σύνοψη Αποτελεσμάτων	79
6.2 Επιπτώσεις	80
6.3 Περιορισμοί.....	82
6.4 Συστάσεις	84
References	86

Εισαγωγή

Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις έχουν καταστεί με την πάροδο του χρόνου κοινός τόπος στους οικονομικούς κύκλους των χωρών σε όλο τον κόσμο. Από την πρώτη μεγάλη κατάρρευση της αγοράς στις ΗΠΑ το 1929, η οποία οδήγησε στη Μεγάλη Ύφεση, έχουν αναπτυχθεί με την πάροδο του χρόνου διαφορετικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των χρηματοπιστωτικών κρίσεων. Σύμφωνα με τους Schiffauer, Schiffauer and Thalassinos (2019), πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή από φορείς διακυβέρνησης οι κανονισμοί και τα μέτρα εκείνα που να αποτρέπουν την ανάληψη υπερβολικού κινδύνου σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που οδηγούν σε χρηματοπιστωτικές κρίσεις που έχουν μόνιμη ζημία στην οικονομία. Μαθαίνοντας από τη Μεγάλη Ύφεση και τις συνέπειές της, και τις επακόλουθες χρηματοπιστωτικές κρίσεις, οι οικονομίες σε όλο τον κόσμο πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν διάφορα μέτρα που αποσκοπούν στη σταθεροποίηση της οικονομίας μετά από μια κρίση ή στην πρόληψη των επιπτώσεων της κρίσης από την περαιτέρω καταστροφή της οικονομίας.

Η Μεγάλη Ύφεση του 2008, αποτελεί μια περίπτωση μελέτης, δεδομένου ότι είναι η πιο πρόσφατη οικονομική κρίση που είχε επιπτώσεις σε παγκόσμια κλίμακα, και επηρέασε την παγκόσμια οικονομία εν γένει. Σύμφωνα με τον Tervala (2020), μια χρηματοπιστωτική κρίση που χαρακτηρίζεται από προσωρινή μείωση του μεγέθους της οικονομικής δραστηριότητας σε μια χώρα αναφέρεται ως ύφεση. Η κύρια προσέγγιση που εφαρμόζεται από πολλές οικονομίες σε όλο τον κόσμο ως απάντηση στον απόηχο της Μεγάλης Ύφεσης του 2008, είναι η αύξηση των δημοσίων δαπανών που θα ενθάρρυνε την κυκλοφορία του χρήματος και θα παρείχε χρήματα για κατανάλωση προκειμένου να βελτιωθούν τα μεγέθη των οικονομικών δραστηριοτήτων μακροπρόθεσμα. Αυτό αποτυπώνεται από τον Iron (2009), ο οποίος επισημαίνει την ικανότητα αύξησης των δημοσίων δαπανών για την οικονομική ανάκαμψη μετά από μια ύφεση.

Μέσω μιας συστηματικής ανασκόπησης της βιβλιογραφίας, οι Asongu και Nwachukwu (2018) εξηγούν ότι η πρόοδος των τεχνολογιών έχει οδηγήσει σε ταχεία εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού κόσμου τόσο από την άποψη της λειτουργίας όσο και από την άποψη της εμβέλειας. Ως εκ τούτου, ο συνεχής και ταχέως εξελισσόμενος χαρακτήρας των χρηματοπιστωτικών κρίσεων, ως προϊόν της τεχνολογικής προόδου των οικονομικών, είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχουν εγγυήσεις για την επιτυχία των διορθωτικών μέτρων που εφαρμόζονται στη διαχείριση των κρίσεων. Στην περίπτωση της Μεγάλης Ύφεσης, επομένως, δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι η αύξηση του ποσού των δημοσίων δαπανών θα αποτρέψει επιτυχώς την οικονομική κατάρρευση. Η παρούσα διπλωματική εργασία αξιολογεί την αποτελεσματικότητα της πρότασης για αύξηση των δημοσίων δαπανών, ως μια λύση αντιμετώπισης των επιπτώσεων της ύφεσης, με επίκεντρο την περίπτωση της ελληνικής ύφεσης στο πλαίσιο των χωρών του ΟΟΣΑ. Ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) είναι μια οικονομική ένωση που αποτελείται από τις ακόλουθες χώρες. Αυστραλία, Χιλή, Βέλγιο, Καναδάς, Αυστρία, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Γαλλία, Κολομβία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ισραήλ, Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μεξικό, Κάτω Χώρες, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακική Δημοκρατία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες (OECD, 2020).

Αυτή η διπλωματική εργασία εφαρμόζει το Κεϋνσιανό Μοντέλο σε μια προσπάθεια να παρατηρήσει τον αντίκτυπο που έχει η αλλαγή στις δαπάνες στην απόδοση της οικονομίας κατά τη διάρκεια μιας ύφεσης. Συλλέγονται στοιχεία για τις δημόσιες δαπάνες, τις ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις, τις εξαγωγές και το ΑΕΠ για την Ελλάδα και τους μέσους όρους του ΟΟΣΑ για την περίοδο κάτω από την Ελληνική Ύφεση μεταξύ 2015 και 2018. Το Κεϋνσιανό Μοντέλο αξιολογεί τον τρόπο με τον οποίο οι δημόσιες δαπάνες, οι ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις και οι εξαγωγές επηρεάζουν το ΑΕΠ για την περίπτωση της Ελλάδας και του ΟΟΣΑ γενικότερα. Στόχος της έρευνας είναι να κατανοήσει την αποτελεσματικότητα της προσέγγισης της αύξησης των δημοσίων δαπανών για τη βελτίωση της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο της ύφεσης. Η διπλωματική αυτή εργασία ολοκληρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζει μια εισαγωγή στις έννοιες της οικονομικής ύφεσης, στις σχετικές

θεωρίες και στις περιπτώσεις ύφεσης που χρήζουν ιδιαίτερης μελέτης. Το δεύτερο κεφάλαιο πλαισιώνει την ύφεση εστιάζοντας στην περίπτωση της ύφεσης. Το τρίτο κεφάλαιο περιγράφει τη μεθοδολογία της έρευνας και παρουσιάζει την μέθοδο ανάλυσης των δεδομένων. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα και συνάγονται συμπεράσματα.

Κεφάλαιο Πρώτο

Ύφεση : Στοιχεία, Θεωρίες Ύφεσης, Ιστορικές Αναδρομές Υφέσεων

Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί μια εισαγωγή στην έννοια της οικονομικής ύφεσης από την άποψη των σχετικών θεωριών και εστιάζεται σε παραδείγματα μεγάλων οικονομικών υφέσεων στην ιστορία. Η οικονομική ύφεση προσεγγίζεται στο πλαίσιο της Κεϋνσιανής Θεωρίας της Ύφεσης εναντίον της Αυστριακής/Laissez Faire Θεωρίας της Ύφεσης. Σε τούτο το κεφάλαιο καταγράφονται τα επιχειρήματα της Κεϋνσιανής και Αυστριακής θεωρίας για την κατανόηση της. Ειδικότερα παρουσιάζονται και αξιολογούνται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε μιας από τις δύο αυτές σχολές σκέψης σε σχέση με την ερμηνεία της οικονομικής ύφεσης και τις προτάσεις εξόδου από αυτήν. Πέραν τούτων μελετώνται δύο περιπτώσεις μεγάλης ύφεσης, το κραχ του 1929 και η μεγάλη ύφεση του 2008 και συγκρίνονται οι αιτίες, τα αποτελέσματα και τα διορθωτικά μέτρα που εφαρμόστηκαν σε κάθε μία από αυτές. Τα δύο ιστορικά αυτά παραδείγματα εκδήλωσης μιας μεγάλης οικονομικής ύφεσης εξετάζονται και εξηγούνται επιπροσθέτως υπό την οπτική της Κεϋνσιανής και Αυστριακής προσέγγισης.

1.1 Οι κύριες Θεωρίες της οικονομικής ύφεσης

Σύμφωνα με τον Tervala (2020), η ύφεση είναι μια προσωρινή (συχνά δύο οικονομικοί κύκλοι) συρρίκνωση της οικονομίας που χαρακτηρίζεται από πτώση της οικονομικής δραστηριότητας. Αν και υπάρχει γενική ευρεία συναίνεση μεταξύ οικονομολόγων και οικονομικών εμπειρογνομόνων σχετικά με τον ορισμό της ύφεσης, υπάρχουν αντικρουόμενες αναλύσεις σχετικά με την αιτία και τα διορθωτικά μέτρα για την ύφεση. Αυτές οι αντιφατικές προσεγγίσεις εκπορεύονται από διαφορετικές θεωρίες της ύφεσης, όπως η Κεϋνσιανή και Αυστριακή θεώρηση.

1.1.1 Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης

Η Κεϋνσιανή θεωρία της Ύφεσης πήρε το όνομά της από τον οικονομολόγο, John Maynard Keynes, ο οποίος ανέπτυξε αυτή τη θεωρία ως μια προσέγγιση για την κατανόηση της ύφεσης. Οι θεωρίες και οι εφαρμογές σε μελέτες όπως οι Trang et.al (2020) χρησιμοποιούν τις μετα-κεϋνσιανές προσεγγίσεις που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην αρχική Κεϋνσιανή θεωρία, η οποία για την περίπτωση της ύφεσης παρουσιάζει ένα επιχείρημα ότι η ύφεση είναι ένα προϊόν εξωτερικών παραγόντων που δρουν στην οικονομία και δημιουργούν μια ανισορροπία στο μέγεθος της οικονομικής δραστηριότητας. Οι παράγοντες, που αναφέρονται ως εξωγενείς, στο πλαίσιο αυτό αναφέρονται σε γεγονότα που δεν έχουν ξεκινήσει ή δεν σχετίζονται με οποιονδήποτε τρόπο με κανέναν από τους παράγοντες στο πλαίσιο μιας οικονομίας.

Αυτή η θεωρία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την υπόθεση της οικονομικής ισορροπίας, όπου θεωρείται ότι η οικονομία βρίσκεται φυσικά σε κατάσταση ισορροπίας και μόνο οι εξωτερικοί παράγοντες μπορούν να είναι υπεύθυνοι για μια ανισορροπία σε μια οικονομία. Σύμφωνα με τον Özlen (2019), στο Κεϋνσιανό σύστημα, δεδομένου ότι όλοι οι παράγοντες της οικονομίας διαδραματίζουν τον ρόλο τους, τότε η ίδια η οικονομία βρίσκεται σε κατάσταση ισορροπίας. Σε αυτή την κατάσταση, οι οικονομικοί δρώντες δεν είναι διατεθειμένοι να ξεκινήσουν οικονομικές δραστηριότητες που θα έθεταν σε κίνδυνο την ισορροπία.

Οι πολέμιοι της Κεϋνσιανής θεωρίας της ύφεσης βασίζουν το επιχείρημά τους στην ανυπαρξία ισορροπίας, ειδικά στις ελεύθερες αγορές ή τις καπιταλιστικές οικονομίες. Ο βασικός μοχλός των καπιταλιστικών αγορών είναι ο ανταγωνισμός και κατά συνέπεια, δεν υπάρχουν εγγυήσεις ότι ακόμη και όταν οι επικρατούσες συνθήκες της αγοράς είναι θετικές, όλοι οι παράγοντες σε μια καπιταλιστική οικονομία θα ήταν διατεθειμένοι να διατηρήσουν το status quo (Schram, 2015). Οι καπιταλιστικές τάσεις ενημερώνουν για τη συμπεριφορά των παικτών στις κεφαλαιαγορές, με κάθε παίκτη να ενδιαφέρεται κυρίως να ξεπεράσει τους ανταγωνιστές. Αυτές οι τάσεις αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία βασίζεται ο καπιταλισμός. την ελευθερία επίτευξης προσωπικής επιτυχίας μέσω του ανταγωνισμού χωρίς περιορισμούς (Schram, 2015).

Αν και αυτό είναι αλήθεια, και καμία οικονομία, ακόμη και στις σοσιαλιστικές χώρες δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι βρίσκεται σε σταθερή κατάσταση ισορροπίας, η ερμηνεία αυτής της ισορροπίας μπορεί να ποικίλει και σε κάποιο βαθμό τείνει να υποστηρίζει τη σχολή σκέψης στη Κεϋνσιανή Θεωρία Ύφεσης. Οι πόροι και οι συντελεστές παραγωγής που υπάρχουν στο πλαίσιο μιας οικονομίας μπορούν να θεωρηθούν στατικοί, όταν δεν λαμβάνονται υπόψη οι παράγοντες από εξωτερικά γεγονότα (Besanko, Dranove, & Shanley, 2015). Αυτές οι παρατηρήσεις των Besanko, Dranove & Shanley, (2015) αποτελούν τη βάση για το επιχείρημα της ισορροπίας στην Κεϋνσιανή Θεωρία. Υποθέτοντας μια χώρα απομονωμένη, οι διαθέσιμοι πόροι που απομένουν για την ώθηση της οικονομίας της χώρας είναι οι ίδιες και αμετάβλητες υπερωρίες. Οι επιχειρηματικές οντότητες σε μια τέτοια χώρα θα βιώνουν περιόδους με ανόδους και πτώσεις, αλλά η ίδια η οικονομία παραμένει σε ισορροπία, δεδομένου ότι η άνοδος για μια οντότητα σημαίνει πτώση για μια ανταγωνιστική οντότητα και πτώση για μια οντότητα σημαίνει άνοδο για μια ανταγωνιστική οντότητα. Ωστόσο, καμία χώρα δεν υπάρχει μεμονωμένα, τόσο με κυριολεκτική όσο και με εμπορική έννοια, υπονοώντας ότι οι παγκόσμιες οικονομίες συνδέονται σε κάποιο βαθμό. Ως εκ τούτου, ο ισχυρισμός αυτός περιορίζει το βαθμό στον οποίο η υπόθεση της ισορροπίας της Κεϋνσιανής Θεωρίας της Ύφεσης μπορεί να ισχύσει.

Η Κεϋνσιανή Θεωρία Ύφεσης παρέχει μια πρόταση για το χειρισμό της ύφεσης μέσω της κρατικής παρέμβασης, η οποία αποτελεί το θεμέλιο για τα επιχειρήματα σε αυτήν την εργασία. Η θεωρία αυτή αναφέρει ότι η ύφεση και οι επιπτώσεις της μπορούν να μετριαστούν μέσω της καταλυτικής παρέμβασης του κράτους στις οικονομικές δραστηριότητες (Özlen, 2019). Όσον αφορά τις αιτίες της ύφεσης σύμφωνα με την Κεϋνσιανή προσέγγιση εξωγενείς παράγοντες δημιουργούν πανικό στην αγορά με αποτέλεσμα οι επενδυτές να μειώνουν τις επενδύσεις τους στην αγορά. Η μείωση του εισφερόμενου κεφαλαίου οδηγεί σε μείωση της παραγωγής και, ως εκ τούτου, μείωση της κατανάλωσης ακολουθούμενη από περαιτέρω μείωση του εισφερόμενου κεφαλαίου. Αυτός ο κύκλος οδηγεί σε συνεχή συρρίκνωση της οικονομίας, εξ ου και ύφεση. Η Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης προτείνει την κρατική παρέμβαση μέσω των δημοσιονομικών πολιτικών με τη μορφή των αυξημένων δαπανών που θα αποτρέψουν τη

μείωση της παραγωγής και θα καλύψουν το κενό που αφήνεται από τη μείωση του εισφερόμενου κεφαλαίου από τους επενδυτές (Özlen, 2019).

Σύμφωνα με αυτές τις απόψεις η μείωση των επενδύσεων από το κράτος κατά τη διάρκεια της ύφεσης όπως σημειώνουν οι Cristina, Yan & Gabriel (2018) θα συμβάλει σημαντικά στην επιδείνωση της οικονομικής ύφεσης. Οι υποστηρικτές της Κεϋνσιανής προσέγγισης τονίζουν τη σημασία της αύξησης των δημοσίων επενδύσεων για την αντιμετώπιση της ύφεσης. Οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες θα διασφαλίσουν την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας και θα διακόψουν τον κύκλο της διαδοχικής συρρίκνωσης της οικονομίας. Οι πολέμιοι της Κεϋνσιανής Θεωρίας της Ύφεσης διαφωνούν με αυτή την πρόταση, επισημαίνοντας ότι το αποτέλεσμα της κρατικής αυτής παρέμβασης θα είναι η αυξημένη φορολογία, ώστε να ανακτηθεί το χρηματικό ποσό που διοχετεύθηκε από το κράτος στην οικονομία με σκοπό την οικονομική ανάκαμψη.

1.1.2 Austrian/Laissez Faire Θεωρία της Ύφεσης

Η θεωρία αυτή που παρουσιάζεται αναφέρεται ως Αυστριακή Θεωρία της Ύφεσης, δεδομένου ότι προτάθηκε κυρίως από αυστριακούς οικονομολόγους. Η Αυστριακή Θεωρία της Ύφεσης, υποστηρίζει ότι η ύφεση προκαλείται από τις δραστηριότητες των παικτών σε μια οικονομία που οδηγούν σε κατάρρευση των αγορών και τελικά στη συρρίκνωση της οικονομίας (Mulligan, 2013). Η θεωρία βασίζεται στην ιδέα ότι οι σωρευτικές ενέργειες των ατόμων που αποσκοπούν στο κέρδος μέσω μιας αδίστακτης διαπραγμάτευσης οδηγούν στην ύφεση.

Η Αυστριακή Θεωρία της Ύφεσης, βρίσκεται σε αντίθεση με την Κεϋνσιανή προσέγγιση, γιατί απαλλάσσει τους παράγοντες της αγοράς από κάθε ρόλο στην ύφεση. Αυτό κατά τη γνώμη τους αναιρεί τη λογική του καπιταλισμού. Στον καπιταλισμό η αγορά είναι ανεξάρτητη από το κράτος και υπαγορεύεται από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης. Από την παρατήρηση αυτή οι Αυστριακοί οικονομολόγοι ανέπτυξαν μια θεωρία της ύφεσης που βασίζεται στην ύπαρξη ελεύθερων αγορών υπό τον καπιταλισμό. σημείωσαν ότι η Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης *απάλλαξε* τους παράγοντες της αγοράς από κάθε ρόλο στην ύφεση. Αυτό, κατά τη γνώμη τους, αναιρεί τη λογική του καπιταλισμού. Στον καπιταλισμό, η αγορά είναι ανεξάρτητη από την

κυβέρνηση και υπαγορεύεται από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης. Από την παρατήρηση αυτή, οι Αυστριακοί οικονομολόγοι ανέπτυξαν μια θεωρία της ύφεσης που βασίζεται στην ύπαρξη ελεύθερων αγορών υπό τον καπιταλισμό.

Η θεωρία ισχύει σε μεγάλο βαθμό υπό την υπόθεση των ιδανικών ελεύθερων αγορών στον καπιταλισμό και την ύπαρξη εκτεταμένων ελεύθερων αγορών που επικαλύπτουν τις οικονομίες. Παρά το γεγονός ότι είναι αλήθεια ότι υπό τον καπιταλισμό, οι αγορές είναι ελεύθερες και ελέγχονται μόνο από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης, η θεωρία δεν ανταποκρίνεται στην ύπαρξη δυνάμεων προσφοράς και ζήτησης που δεν είναι συγκεκριμένες για μια οικονομία.

Λαμβάνοντας υπόψη την πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης, η υπόθεση των ιδανικών ελεύθερων αγορών στην Αυστριακή Θεωρία της Ύφεσης θα σήμαινε ότι οι οικονομίες δεν μπορούν να θεωρηθούν μεμονωμένες οντότητες, αλλά οι ελεύθερες αγορές είναι αλληλένδετες ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, η παγκοσμιοποίηση επέτρεψε στις επιχειρήσεις να συνεργάζονται μεταξύ τους ανεξάρτητα από τις γεωγραφικές τοποθεσίες και τα πολιτικά όρια (Vujakovic, 2010; Lechner & Boli, 2012). Ακολουθώντας την Αυστριακή Θεωρία της Ύφεσης, αυτό σημαίνει ότι όταν μια χώρα βιώνει ύφεση, τότε η πορεία της ύφεσης δεν είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα της εσωτερικής ελεύθερης αγοράς της χώρας και των συνοδευτικών δυνάμεων προσφοράς και ζήτησης, αλλά μάλλον το αποτέλεσμα των ενεργειών ολόκληρης της παγκόσμιας αγοράς και των συνοδευτικών δυνάμεων της παγκόσμιας προσφοράς και της παγκόσμιας ζήτησης. Στη συνέχεια, το γεγονός αυτό θέτει το ερώτημα κατά πόσον οι επιπτώσεις των αλλαγών στις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης σε μια άλλη ελεύθερη αγορά που συνδέεται με την ελεύθερη αγορά σε μια χώρα, δεν αποτελούν εξωτερικό παράγοντα για τη χώρα και, ως εκ τούτου, εξωγενή παράγοντα. Υπό αυτήν την οπτική η λύση εξόδου από την ύφεση δεν βρίσκεται στη λήψη μέτρων από το κράτος με τη μορφή πακέτων κινήτρων ή επιδοτήσεων για την αγορά (Mulligan, 2010). Η αμφισβήτηση της κρατικής παρέμβασης ως λύσης εξόδου από την ύφεση εδράζεται σε μια εναλλακτική προσέγγιση, γνωστή ως η Αυστριακή Θεωρία Laissez Faire για την αντιμετώπιση της ύφεσης. Η αυστριακή σχολή οικονομικής σκέψης σχετικά με την αιτία της ύφεσης αναγνωρίζει ότι η αγορά προκάλεσε την ύφεση και ως εκ τούτου η ίδια η αγορά θα πρέπει να διορθώσει την ύφεση από μόνη της.

Ωστόσο, ο ισχυρισμός αυτός μπορεί να μην ισχύει όταν υπάρχει βαθιά ύφεση και οι δυνάμεις της αγοράς της προσφοράς και της ζήτησης αποτυγχάνουν να ισορροπήσουν. Η θεωρία, στην πρότασή της για λύση, απευθύνεται στις έννοιες του καπιταλισμού που περιστρέφονται γύρω όχι μόνο από τον έντονο ανταγωνισμό αλλά και την εκμετάλλευση των διαθέσιμων ευκαιριών στην αγορά. Σε περίπτωση ύφεσης, οι επενδυτές που μειώνουν την εισφορά κεφαλαίου στην αγορά οδηγούν σε μείωση των τιμών των μετοχών, γεγονός που θα τις καταστήσει διαθέσιμες σε άλλους αγοραστές που προηγουμένως δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις μετοχές. Το σφάλμα στην υπόθεση της αξιοποίησης των ευκαιριών που προκύπτουν από την ύφεση είναι ότι βασίζεται στην παραδοχή ότι οι νέοι επενδυτές πιστεύουν στις μακροπρόθεσμες αποδόσεις, κάτι που δεν συμβαίνει πάντα. Οι υποστηρικτές της Αυστριακής /Laissez Faire Θεωρία της Ύφεσης υιοθετούν την ιδέα ότι η αγορά ισορροπεί πάντα σε μια ιδανική κατάσταση και μια ανισορροπία που οδηγεί σε ύφεση μπορεί να προκληθεί μόνο από παράγοντες μη αγοράς, δηλαδή από την κρατική παρέμβαση (Rosser, 2012). Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση οι κρατικές δράσεις στην αγορά με τη μορφή της μείωσης ή της αύξησης των επιτοκίων, των επιδοτήσεων και των πακέτων κινήτρων είναι αυτό που δημιουργεί ένα εικονικό περιβάλλον της αγοράς, το οποίο έχει ένα χρονοδιάγραμμα. Μόλις λήξει αυτό το χρονοδιάγραμμα, το εικονικό περιβάλλον καταρρέει δημιουργώντας μια ανισορροπία και ενδεχομένως ύφεση. Ομοίως, η γραμμή αυτή όμως για την αυστριακή προσέγγιση ευνοεί τη λύση του Laissez Faire, όπου το κράτος δεν θα πρέπει να παρεμβαίνει στην αγορά και να αφήνει την ίδια ισορροπία της αγοράς ως απάντηση στις επιπτώσεις της αρχικής κρατικής παρέμβασης.

1.2 Η Μεγάλη Ύφεση του 1929

Η Μεγάλη Ύφεση του 1929 είναι μια ύφεση που ξεκίνησε από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής εξαπλώθηκε στον υπόλοιπο κόσμο και διήρκεσε από το 1929 έως το 1939, με το 1932 να αποτελεί το έτος αιχμής της ύφεσης (Bianchi, 2019). Η αιτία της Μεγάλης Ύφεσης έχει αποδοθεί στην κατάρρευση της χρηματιστηριακής αγοράς στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Πριν από τη συντριβή της χρηματιστηριακής αγοράς το 1929, η οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής είχε βιώσει μια περίοδο ώθησης στην

παραγωγή και την ταχεία εκβιομηχάνιση μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, που έθεσε τη χώρα ως το πρώτο μέτωπο του αγώνα της εκβιομηχάνισης (Bianchi, 2019). Η συντριβή της χρηματιστηριακής αγοράς το 1929, ωστόσο, σηματοδότησε το τέλος αυτού που περιγράφηκε ως ο "βρυχηθμός της δεκαετίας του '20" ("roaring 20s") με την έναρξη της ύφεσης. Η εξάπλωση της Μεγάλης Ύφεσης στον υπόλοιπο κόσμο οφειλόταν κυρίως στη χρήση χρυσού, ως κοινό πρότυπο για το εμπόριο σε όλο τον κόσμο. (Anderson, Bordo, & Duca, 2018). Με την τιμή του χρυσού να επηρεάζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, την πιο βιομηχανοποιημένη χώρα εκείνη την εποχή, το κοινό πρότυπο του εμπορίου επηρεάστηκε σε όλο τον κόσμο, οδηγώντας στην εξάπλωση της ύφεσης σε όλο τον κόσμο.

Παρά το γεγονός ότι η κατάρρευση της χρηματιστηριακής αγοράς το 1929 παρουσιάζεται γενικά ως η αιτία της Μεγάλης Ύφεσης του 1929, δύο άλλοι παράγοντες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο που οδήγησαν στην κατάρρευση της χρηματιστηριακής αγοράς και ως εκ τούτου στη Μεγάλη Ύφεση (Mathy & Meissner, 2011). Αυτοί οι δύο παράγοντες είναι η μείωση της παραγωγής και η υπερτιμολόγηση των μετοχών. Η μείωση της παραγωγής που προέκυψε από τις ξηρασίες που έπληξαν τις γεωργικές περιοχές των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής οδήγησε σε μείωση της αγοραστικής δύναμης και, ως εκ τούτου, άλλες βιομηχανίες μείωσαν την παραγωγή τους. Αυτός ο αντίκτυπος στην οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής λόγω των καιρικών συνθηκών είναι ενδεικτικός του πόσο νέα ήταν η οικονομία της χώρας εκείνη την εποχή.

Η συνεχιζόμενη μείωση της παραγωγής άφησε τις επενδύσεις στο χρηματιστήριο ως το μόνο εναπομένον εγχείρημα που είχε κέρδη από τις αυξανόμενες τιμές των μετοχών. Οι τιμές των μετοχών των εταιρειών εξακολουθούσαν να αυξάνονται παρά τη μείωση της παραγωγής από τις εταιρείες σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Οι έμποροι στο χρηματιστήριο εκείνη την εποχή ασχολούνται με την υπερτιμολόγηση των μετοχών. Οι υπερτιμολογήσεις στο πλαίσιο των χρηματιστηρίων αναφέρονται στον καθορισμό υψηλής τιμής για μετοχές που δεν υποστηρίζεται από τις τρέχουσες ή δυνητικές επιδόσεις της εταιρείας στο μέλλον (Besanko, Dranove, & Shanley, 2015). Δεδομένου ότι οι τιμές δεν βασίζονται στην πραγματική παραγωγικότητα των εταιρειών, τελικά θα μειωθούν δραστικά, ακολουθούμενες από έναν πανικό και περαιτέρω πώλησης μετοχών που μειώνει περαιτέρω τις τιμές των μετοχών σε σημείο όπου όποιος κατείχε τις

μετοχές στο τέλος να παραμείνει με μετοχές άνευ αξίας (Mathy & Meissner, 2011). Αυτό δημιούργησε το κραχ της χρηματιστηριακής αγοράς το 1929.

Με βάση την κατανόηση της αιτίας της ύφεσης από τον John Maynard Keynes στην Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης, η Μεγάλη Ύφεση του 1929 αναμένεται να έχει προκληθεί από εξωτερικούς παράγοντες που δεν είναι εγγενείς στην οικονομία. Εστιάζοντας στην προέλευση της Μεγάλης Ύφεσης του 1929, η αιτία της ύφεσης είναι η κατάρρευση της χρηματιστηριακής αγοράς το 1929. Δύο έμμεσοι παράγοντες που προκαλούν την ύφεση συμβάλλουν με την Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης στην κατανόηση των αιτιών της ύφεσης. Πρόκειται για την ξηρασία που προηγήθηκε του 1929 και την επένδυση στο χρηματιστήριο από εξωτερικούς επενδυτές κυρίως από την Ευρώπη. Η ξηρασία ως παράγοντας που σχετίζεται με τις βροχοπτώσεις (παράγοντας παραγωγής στη γεωργία), αντιπροσώπευε έναν απροσδόκητο παράγοντα για την οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής εκείνη την εποχή, εξ ου και ένας εξωτερικός παράγοντας. Από την άλλη, με τον κόσμο να μην είναι τόσο παγκοσμιοποιημένος όσο είναι σήμερα, η αύξηση των επενδύσεων στο χρηματιστήριο από επενδυτές από την Ευρώπη αντιπροσώπευε επίσης μια εξωτερική πτυχή υπό την έννοια ότι είχαν περιορισμένες άμεσες πληροφορίες σχετικά με τις επιδόσεις των εταιρειών. Η επένδυσή τους οδήγησε περαιτέρω τις τιμές σε υψηλά επίπεδα, και όταν το χρηματιστήριο κατέρρευσε, πολλά χρήματα χάθηκαν τόσο για τους τοπικούς επενδυτές όσο και για τους Ευρωπαίους επενδυτές.

Στη θεωρία του, ο John Maynard Keynes προτείνει ότι η λύση για την αντιμετώπιση της ύφεσης είναι η παρέμβαση του κράτους μέσω πολιτικών που υποστηρίζουν την αύξηση των δημοσίων δαπανών. Για την περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, το κράτος για να βγάλει τη χώρα έξω από την ύφεση, παρενέβη κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης του 1929 μέσω της αύξησης των δημοσίων δαπανών. Δύο αξιοσημείωτες πρωτοβουλίες σύμφωνα με τους (Benmelech, Frydman, & Papanikolaou, 2019). μέσω των οποίων αυξήθηκαν οι δημόσιες δαπάνες είναι το : Works Progress Administration (WPA) και το : Tennessee Valley Authority (TVA). Μέσω του WPA, η κυβέρνηση δημιούργησε μόνιμη απασχόληση σε έργα οικονομικής ανάπτυξης από το 1935 έως το 1943 για συνολικά 8,5 εκατομμύρια Αμερικανούς (Benmelech, Frydman, & Papanikolaou, 2019). Τα έργα αυτά αντιπροσώπευαν δημόσιες δαπάνες και

παρείχαν χρήματα στην κυκλοφορία, βελτιώνοντας έτσι την αγοραστική δύναμη των πολιτών ώστε να μπορούν να αγοράζουν προϊόντα που παράγονται από τα εργοστάσια. Μέσω του TVA, το κράτος ήταν σε θέση να βοηθήσει στην πρόληψη των επιπτώσεων των επακόλουθων ξηρασιών στην οικονομία με την κατασκευή φραγμάτων και σταθμών παραγωγής ενέργειας στις περιοχές γύρω από την κοιλάδα του Τεννεσί (Benmelech, Frydman, & Papanikolaou, 2019). Οι δαπάνες αυτές από το κράτος αντιπροσώπευαν επίσης μια πτυχή της άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας και της εισαγωγής χρημάτων στην κυκλοφορία της οικονομίας.

Σύμφωνα με την Αυστριακή / Laissez Faire Θεωρία της Ύφεσης, η ύφεση προκύπτει από την κρατική δράση, από την παρέμβαση στην οικονομία, η οποία δημιουργεί στη συνέχεια μια ανισορροπία. Για την περίπτωση της Μεγάλης Ύφεσης του 1929, η κυβέρνηση μέσω της διοίκησης του Προέδρου Herbert Hoover αρχικά δανείστηκε από αυτή την κατανόηση της αιτίας της ύφεσης και χρησιμοποίησε την πολιτική της μη παρέμβασης στην οικονομία. Ο Πρόεδρος Χούβερ κράτησε τη θέση ότι η κυβέρνηση δεν είχε κανένα ρόλο να διαδραματίσει στη δημιουργία θέσεων εργασίας, αντιθέτως έτεινε να πιστεύει ότι έπρεπε να αφήνει τις δυνάμεις της αγοράς ελεύθερες να υπαγορεύουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας, επιτρέποντας στην ύφεση να εξελιχθεί μέχρι να προσαρμοστεί η αγορά (Hogan & White, 2020). Ως εκ τούτου, η αιτία της ύφεσης στη Μεγάλη Ύφεση του 1929 δεν μπορεί να αποδοθεί σε οποιαδήποτε κυβερνητική δράση που παρεμβαίνει στην αγορά. Με βάση αυτό, η Αυστριακή/Laissez Faire Θεωρία της Ύφεσης αποτυγχάνει να εξηγήσει την αιτία της Μεγάλης Ύφεσης του 1929.

Η προτεινόμενη λύση για την ύφεση, όπως προτείνει η αυστριακή προσέγγιση είναι η μη κρατική παρέμβαση στην περίπτωση της ύφεσης και αντί αυτού να αφήνει τις δυνάμεις της αγοράς να προσαρμόσουν την αγορά. Όπως προαναφέρθηκε, η διοίκηση του Προέδρου Hoover δανείστηκε από την ερμηνεία της ύφεσης, όπως περιγράφεται στην Αυστριακή Σχολή. Και ως εκ τούτου, η διοίκηση χρησιμοποίησε την προσέγγιση Laissez Faire και δεν έκανε τίποτα για να παρέμβει στην ύφεση. Ωστόσο, η πολιτική αυτή απέτυχε, καθώς η ύφεση επιδεινώθηκε με αποτέλεσμα περισσότερες απώλειες στην απασχόληση και μείωση των επενδύσεων μέχρι το 1933. Η επόμενη κυβέρνηση υπό τον Πρόεδρο Φράνκλιν Ρούσβελτ, ωστόσο, αποχώρησε από αυτή την προσέγγιση και

εφάρμοσε δύο ενδιάμεσες πολιτικές με τη μορφή του TVA και του WPA που τελικά έβγαλαν τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής έξω από τη Μεγάλη Ύφεση (Hogan & White, 2020).

1.3 Η Μεγάλη Ύφεση του 2008

Αν και η αιτία της μεγάλης ύφεσης του 2008, έχει εντοπιστεί στην έκρηξη της χρηματοοικονομικής φούσκας ακίνητων περιουσιών, οι επιπτώσεις της κατάρρευσης του τομέα ακίνητων περιουσιών έπρεπε να είναι αρκετά σημαντικές για να επηρεάσουν και τις δημόσιες και τις ιδιωτικές επενδύσεις. Ο προσοδοφόρος χαρακτήρας του τομέα ακίνητων περιουσιών χρησίμευσε ως καταλύτης για να προσελκύσει τις μεγάλες επενδύσεις και αύξησε με τη σειρά του τη σημασία της αγοράς ακίνητων περιουσιών στην αμερικανική οικονομία. Μια σειρά από παράγοντες που αρχίζουν με την οικονομική απάτη διαδραμάτισαν ρόλο στην πραγματοποίηση της Μεγάλης Ύφεσης του 2008. Δύο βασικοί παράγοντες που συνέβαλαν στη μετατροπή από τις απώλειες της φούσκας ακινήτων σε ύφεση είναι η ευρεία συμμετοχή στην επανασυσκευασία των κακών ενυπόθηκων δανείων και ο κλονισμός της εμπιστοσύνης των επενδυτών (Sam, David, Leybourne, Robert, & Taylor, 2018).

Όσον αφορά την ευρεία συμμετοχή στην επανασυσκευασία επισφαλών δανείων, η πρακτική αυτή υιοθετήθηκε από τις θυγατρικές των αρχικών αμερικανικών εταιρειών, οι οποίες συμμετείχαν στην επανασυσκευασία, σε άλλες χώρες (Australian Bureau of Statistics, 2010). Λόγω της επικερδούς φύσης της επανασυσκευασίας των επισφαλών ενυπόθηκων δανείων για τις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, άλλες μη συνδεδεμένες επιχειρήσεις σε άλλες χώρες επένδυσαν επίσης στις «ψευδείς» επενδύσεις AAA με αποτέλεσμα μια παγκόσμια οικονομική κρίση (Australian Bureau of Statistics, 2010). Για την περίπτωση της εμπιστοσύνης των επενδυτών, οι επενδυτές είχαν αγοράσει τις μετοχές των εταιρειών ακινήτων και με τη συνεχή αθέτηση που σηματοδοτεί την κατάρρευση του τομέα, οι επενδυτές άρχισαν να πωλούν μαζικά τις μετοχές, με αποτέλεσμα τη συντριβή των τιμών των μετοχών στην αγορά ακινήτων.

Η κερδοσκοπία στις συναλλαγές των μετοχών στην αγορά ακινήτων διαδραμάτισε επίσης ρόλο στη δημιουργία διαπραγματεύσης πανικού στο αποκορύφωμα

της κρίσης και επιτάχυνε την έκρηξη της φούσκας ακινήτων. Η κερδοσκοπία ως εμπορική πρακτική αναφέρεται στη λήψη αποφάσεων για την πώληση ή την αγορά μετοχών με βάση υποθέσεις σχετικά με τη συμπεριφορά της αγοράς στο μέλλον (Komeil & Salih, 2018). Αν και η κερδοσκοπία βασίζεται κυρίως σε υποθέσεις που σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούν να υποστηριχθούν από δεδομένα, η πρόσφατη εξέλιξη των μαζικών δεδομένων και της ανάλυσης δεδομένων έχει καταστήσει δυνατή την κερδοσκοπία που υποστηρίζεται από δεδομένα (Provost & Fawcett, 2013). Το 2008, τα μεγάλα δεδομένα και η ανάλυση δεδομένων δεν ήταν τόσο προηγμένα όσο είναι σήμερα, ωστόσο, ήταν στα σπάργανα και αυτό θα μπορούσε να έχει διαδραματίσει κάποιο ρόλο. Ο πανικός "ντάμπινγκ" των μετοχών ακινήτων από τους επενδυτές για την πρόληψη ζημιών ως αποτέλεσμα της κερδοσκοπίας, οδήγησε στην ταχεία κατάρρευση της αγοράς ακινήτων. Το αποτέλεσμα ήταν περαιτέρω απώλειες για τους επενδυτές, οι οποίες μείωσαν την εμπιστοσύνη τους στην πραγματοποίηση περισσότερων επενδύσεων κατά την περίοδο μετά την έκρηξη της φούσκας των ακινήτων.

Χρησιμοποιώντας την Κεϋνσιανή προσέγγιση, η αιτία της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 θα πρέπει να αποδοθεί σε εξωτερικούς παράγοντες που δρουν στην οικονομία. Ωστόσο, η κύρια αιτία της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 προήλθε εσωτερικά εντός της οικονομίας των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτό το χαρακτηριστικό της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 αποκλίνει από την ερμηνεία της ύφεσης Κεϋνσιανής έμπνευσης. Η Κεϋνσιανή θεωρία της ύφεσης υποθέτει ότι μια οικονομία είναι σε ένα σημείο ισορροπίας και αυτή η ισορροπία μπορεί μόνο να επηρεαστεί από τους εξωτερικούς παράγοντες όχι από μέσα από την ίδια την οικονομία. Αντίθετα, η Μεγάλη Ύφεση του 2008 προήλθε από τις επενδυτικές ιδέες που παράγονται από οικονομικούς παράγοντες εντός της οικονομίας των Ηνωμένων Πολιτειών με τη μορφή της ανασυσκευασίας των κακών ενυπόθηκων δανείων σε «AAA» πρωταρχικές επενδύσεις. Η υπόθεση της εσωτερικής οικονομικής ισορροπίας της Κεϋνσιανής Θεωρίας της Ύφεσης μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι ισχύει, μόνο εάν οι οικονομικές πολιτικές μέσα στην οικονομία είναι ισχυρές και αρκετά προ-ληπτικές έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν οποιοσδήποτε εσωτερικές επενδυτικές ιδέες που θα μπορούσαν ενδεχομένως να αποσταθεροποιήσουν την οικονομία.

Η προτεινόμενη λύση της Κεϋνσιανής Θεωρίας για την έξοδο από την ύφεση, είναι η αύξηση των δημοσίων δαπανών προκειμένου να ενθαρρύνει τις δαπάνες μέσα

στην οικονομία. Βλέποντας το χειρισμό της Μεγάλης Ύφεσης του 2008, στο πλαίσιο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής ως η χώρα προέλευσης για την ύφεση, διαπιστώνεται ότι αναζητούνται λύσεις σύμφωνες με την Κεϋνσιανή προσέγγιση. Εκτός από τα προγράμματα ανακούφισης για τις επιχειρήσεις όπως το πρόγραμμα Troubled Asset Relief Program (TARP) του Οκτωβρίου 2008, και τη μείωση των επιτοκίων από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ που προσφέρει η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, αυξάνονται επίσης οι δημόσιες δαπάνες μέσω της εισαγωγής δύο βασικών πολιτικών κατά την περίοδο της ύφεσης (Bianchi, 2019). Η πρώτη ήταν με τη μορφή του πρώτου πακέτου κινήτρων για τους φορολογούμενους μεταξύ \$ 600 και \$ 1200 στο Φεβρουάριο του 2008, ο νόμος για την οικονομική τόνωση (Economic Stimulus Act), που περιελάμβανε επίσης μείωση των φόρων, καθώς και αύξηση των ορίων δανείου με στόχο τα δάνεια ιδιοκτησίας σπιτιού (Knudsen, 2019). Τα χρήματα που προσέφερε η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών στους φορολογούμενους είχαν τη μορφή φορολογικών εκπτώσεων. Οι φορολογικές εκπτώσεις μπορούν να περιγραφούν ως τα πλεονάζοντα χρήματα που καταβάλλονται από τους φορολογούμενους κατά τη διάρκεια της πληρωμής του φόρου, τα οποία στη συνέχεια επιστρέφονται στους φορολογούμενους (Besanko, Dranove, & Shanley, 2015). Η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών ενθάρρυνε τις δαπάνες των κεφαλαίων που έχουν έκπτωση σε μια προσπάθεια να αυξηθούν οι καταναλωτικές δαπάνες εντός της οικονομίας και με τη σειρά τους να βελτιωθεί η οικονομική δραστηριότητα και να μειωθεί η ύφεση. Η δεύτερη πολιτική υλοποιήθηκε με τη μορφή της δεύτερης δέσμης κινήτρων του 2009 που περιελάμβανε την αύξηση των δημοσίων δαπανών σε πτυχές της οικονομίας όπως τα σχολεία, οι υποδομές, η πράσινη ενέργεια και η υγειονομική περίθαλψη (Knudsen, 2019). Η δεύτερη δέσμη κινήτρων του 2009 περιελάμβανε επίσης φορολογικές περικοπές. Η αύξηση των δαπανών από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής είχε ως στόχο την αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος στην οικονομία και με τη σειρά του να ενθαρρύνει τις καταναλωτικές δαπάνες, οι οποίες στη συνέχεια θα αυξήσουν την οικονομική δραστηριότητα και θα μειώσουν την ύφεση. Η ύφεση στις ΗΠΑ έληξε λίγο μετά την εισαγωγή του δεύτερου πακέτου κινήτρων του 2009. Τα πακέτα κινήτρων που αύξησαν τις δημόσιες δαπάνες συνιστούσαν μια λύση εξόδου από την ύφεση που βρίσκεται στον πυρήνα της Κεϋνσιανής προσέγγισης.

Η Αυστριακή Θεωρία της Ύφεσης, υποστηρίζει ότι η αιτία της ύφεσης είναι η κρατική παρέμβαση με τη μορφή πολιτικών που προκαλούν ανισορροπία στην οικονομία και κατά επέκταση ύφεση. Αν και, η κύρια αιτία της μεγάλης ύφεσης του 2008 μπορεί να αποδοθεί στα κακά ενυπόθηκα δάνεια στον τομέα της κατοικίας, μια περισσότερο προσεκτική διερεύνηση μπορεί να εντοπίσει την προέλευση της ύφεσης σε μια αλλαγή πολιτικής που έλαβε χώρα από την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Μια πολιτική που τέθηκε αρχικά σε εφαρμογή από το τέλος της Μεγάλης Ύφεσης του 1929 και που άλλαξε από την κυβέρνηση είναι ο νόμος Glass-Steagall Act του 1933. Το κύριο σημείο του νόμου Glass-Steagall Act του 1933 ήταν ο καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών που εμποδίζουν τη συγχώνευση εταιρειών σε οργανισμούς που είναι πολύ μεγάλοι για θεμιτό ανταγωνισμό και μεταχείριση από την κυβέρνηση (Bianchi, 2019). Ωστόσο, το πιο σημαντικό μέρος του νόμου που αποτελεί τη βάση της εξήγησης της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 χρησιμοποιώντας την Αυστριακή / Laissez Faire Θεωρία της Ύφεσης είναι ότι ο νόμος περιόρισε την επιχειρηματική σχέση μεταξύ των ιδιωτικών συνεταιρισμών (που βρίσκονται στη Wall Street) και τα τραπεζικά ιδρύματα (που βρίσκονται στην Main Street). Αυτό περιόρισε την επένδυση των τραπεζικών ιδρυμάτων σε οποιονδήποτε από τους ιδιωτικούς συνεταιρισμούς ως μέσο προστασίας των χρημάτων των φορολογουμένων που αποταμιεύτηκαν στις τράπεζες. Η χαλάρωση της έκτασης των περιορισμών των επενδύσεων από τα τραπεζικά ιδρύματα στο Glass-Steagall Act στη δεκαετία του 1990, μπορεί να υποστηριχθεί ότι επέτρεψε στις τράπεζες να λάβουν μέρος στην επένδυση στις κακές υποθήκες που οδήγησαν τα άτομα που είχαν αποταμιεύσει τα χρήματά τους στα τραπεζικά ιδρύματα να χάσουν τις αποταμιεύσεις τους όταν οι τράπεζες κατέρρευσαν ως αποτέλεσμα της αθέτησης των πληρωμών ενυπόθηκων δανείων (Bianchi, 2019).

Η προτεινόμενη λύση από την Αυστριακή Σχολή για την αντιμετώπιση της ύφεσης είναι το κράτος να παύσει να παρεμβαίνει περαιτέρω στην οικονομία εφαρμόζοντας διάφορες πολιτικές. Αυτό θα σήμαινε ότι η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής δεν θα έπρεπε να έχει εισαγάγει το πρώτο πακέτο κινήτρων (Economic Stimulus Package του 2008) ή το επόμενο πακέτο κινήτρων του 2009. Αντί αυτού, σύμφωνα με την Αυστριακή θεωρία, του Laissez Faire το κράτος θα έπρεπε να είχε επιτρέψει στις δυνάμεις της αγοράς να ισορροπήσουν την αγορά μέσω της

εκμετάλλευσης των ευκαιριών που δημιουργούνται από την ύφεση. Δεδομένου ότι οι ΗΠΑ είναι μια μεγάλη οικονομία, και άρα υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να υπάρχουν άτομα που να επιθυμούν να διακινδυνεύσουν ώστε να επωφεληθούν από την ευκαιρία που δημιουργήθηκε από τη Μεγάλη Ύφεση του 2008. Ωστόσο, σημειώνοντας από το κύριο σημείο του νόμου Glass-Steagall Act του 1933 ότι ο καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών για την πρόληψη της συγχώνευσης εταιρειών σε οργανισμούς που είναι πολύ μεγάλοι για θεμιτό ανταγωνισμό και μεταχείριση από την κυβέρνηση, σήμαινε ότι αυτό δεν ήταν δυνατό. Οι τροποποιήσεις του νόμου Glass-Steagall τη δεκαετία του 1990, κατέστησαν δυνατή τη δημιουργία μεγάλων οργανισμών, η κατάρρευση των οποίων λόγω της ύφεσης θα είχε καταστροφικές επιπτώσεις στην οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Anderson, Bordo, & Duca, 2018). Ως εκ τούτου, το κράτος αναγκάστηκε να ενεργήσει σε αυτήν την περίπτωση, όχι μόνο για να αποφευχθεί η κατάρρευση και πτώχευση των μεγάλων οργανώσεων, αλλά και για να εξασφαλίσει έναν γρηγορότερο τερματισμό της ύφεσης. Το επιχείρημα της αρχικής παρέμβασης της κυβέρνησης για την τροποποίηση του νόμου Glass-Steagall στη δεκαετία του 1990 μπορεί ωστόσο να υποστηριχθεί ότι η κυβέρνηση δεν θα έπρεπε να έχει προβεί σε αυτές τις τροποποιήσεις εξαρχής.

1.4 Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης εναντίον Austrian/Laissez Faire Θεωρία της Ύφεσης

Η Κεϋνσιανή ερμηνεία της ύφεσης έχει δύο κύρια πλεονεκτήματα σε σχέση με την Αυστριακή προσέγγιση. Το πρώτο αφορά το ρόλο των κυβερνήσεων στις παγκοσμιοποιημένες αγορές του σήμερα, ενώ το δεύτερο αφορά την υπόθεση της διαθεσιμότητας νέων επενδυτών που επιθυμούν να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται από την ύφεση. Η Αυστριακή Σχολή δείχνει ότι η κυβέρνηση δεν κάνει τίποτα για να παρέμβει στην ύφεση, ωστόσο, οι παγκοσμιοποιημένες αγορές του σήμερα υποδηλώνουν ότι, ανάλογα με τις αντιδράσεις της αγοράς, διαφορετικές χώρες ανακάμπτουν με διαφορετικούς ρυθμούς από την ύφεση. Υπονοώντας ότι εάν μια κυβέρνηση επιτρέψει στην αγορά να διορθωθεί, μπορεί να υποβάλει μια χώρα σε μακρά ύφεση, δεδομένου ότι στις ελεύθερες αγορές, μια χώρα που ανακάμπτει ταχύτερα από την ύφεση μπορεί να σημαίνει ότι μια άλλη χώρα ανακάμπτει βραδύτερη. Ως εκ τούτου,

η κυβερνητική παρέμβαση θα λειτουργούσε ως ώθηση για την αργή ανάκαμψη των οικονομιών από την ύφεση.

Αν και ο καπιταλισμός βασίζεται στον ανταγωνισμό και τη μέγιστη αξιοποίηση των ευκαιριών, δεν εγγυάται ότι σε μια οικονομία θα υπάρχουν πάντα επιχειρήσεις που θα εκμεταλλεύονται τις διαθέσιμες ευκαιρίες, ιδίως όταν οι κίνδυνοι είναι υψηλοί. Η αβεβαιότητα κατά την έναρξη της ύφεσης είναι η βασική αιτία για τη μείωση των επενδύσεων. Συνεπώς τόσο οι υφιστάμενοι όσο και οι δυνητικοί επενδυτές θα γνώριζαν τις αβεβαιότητες και θα καταβάλλουν προσπάθειες για την αποφυγή ζημιών. Αυτό συμβαίνει ειδικά σε μικρότερες αγορές όπου η μείωση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων λόγω της ύφεσης μπορεί να σημαίνει ότι σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις σταματούν, επομένως θα υπήρχαν λιγότεροι επενδυτές σε τέτοιες αγορές πρόθυμοι να διακινδυνεύσουν τα υπόλοιπα οικονομικά τους σε μια αβέβαιη ευκαιρία. Ενώ η λύση *Laissez Faire* που προβλέπεται στην αυστριακή θεωρία του *Laissez Faire* μπορεί να λειτουργήσει σε κάποιο βαθμό για μεγαλύτερες αγορές, δεδομένου ότι για μικρότερες αγορές η υπόθεση θα ήταν διαφορετική. Ως εκ τούτου, η κρατική παρέμβαση θα αποτελούσε επίσης βιώσιμη προσέγγιση για να διασφαλιστεί η ανάκαμψη της αγοράς.

Η έρευνα για τη Μεγάλη Ύφεση του 1929 και τη Μεγάλη Ύφεση του 2008 αναδεικνύει την αυξημένη ανωτερότητα της Κεϋνσιανής Θεωρίας της Ύφεσης έναντι στην Αυστριακής Θεωρίας. Ενώ για την περίπτωση της Μεγάλης Ύφεσης του 2008, η κατανόηση της αιτίας της ύφεσης με την Κεϋνσιανή θεωρία δεν είναι τόσο διαφωτιστική, επιβεβαιώνεται όμως και προσφέρει μια αποτελεσματική λύση εξόδου από την κρίση. Η Μεγάλη Ύφεση του 2008 μπορεί να μην επήλθε ως αποτέλεσμα εξωτερικών παραγόντων που δρουν στην οικονομία, τη λύση, με την εισαγωγή των δύο πακέτων τόνωσης δανεισμού από την κρατική παρέμβαση με τη μορφή των αυξημένων δημοσίων δαπανών, όπως προτείνεται στην Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης. Για την περίπτωση της Μεγάλης Ύφεσης του 1929, η Κεϋνσιανή ερμηνεία της ύφεσης επιβεβαιώνεται πλήρως, με τους εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες να είναι οι αιτίες της ύφεσης και των δημοσίων παρεμβάσεων στην αύξηση των δαπανών να διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην αντιμετώπιση της ύφεσης. Τα επιχειρήματα για την κατανόηση της ύφεσης χρησιμοποιώντας την Αυστριακή / *Laissez Faire* Θεωρία της Ύφεσης ισχύει μόνο την

μοναδική στιγμή που η Κεϋνσιανή θεωρία της ύφεσης αποτυγχάνει, στην εξήγηση της αιτίας της Μεγάλης Ύφεσης του 2008.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Ελληνική Ύφεση

Το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζει μια σύντομη ματιά στην ιστορία της Ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο των χρηματοπιστωτικών κρίσεων ακολουθούμενη από έρευνα για την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ. Η Ελληνική Ύφεση εξετάζεται και σχετίζεται με τις συνέπειες της Μεγάλης Ύφεσης του 2008. Οι διαφορετικές οπτικές γωνίες και απόψεις αξιολογούνται για την ακριβή αιτία όχι μόνο της ίδιας της Ελληνικής ύφεσης, αλλά και για τις αιτίες του μεγέθους και της κλίμακας της ύφεσης και τις καταστροφικές επιπτώσεις που είχε στην Ελληνική οικονομία. Το κεφάλαιο διερευνά επίσης την ελληνική περίπτωση υπό το πρίσμα της Κεϋνσιανής προσέγγισης, και αξιολογεί τις πολιτικές που τέθηκαν σε εφαρμογή τόσο στο αρχικό όσο και στο μεταγενέστερο στάδιο της Ελληνικής Ύφεσης από τις αντίστοιχες κυβερνήσεις. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μια παρατήρηση των επιπλοκών των πολιτικών στην οικονομία και των συνεπειών τους στις προσπάθειες μετριασμού των επιπτώσεων της ύφεσης.

2.1 Ιστορία των Ελληνικών Χρηματοπιστωτικών κρίσεων

Ιστορικά, η Ελληνική οικονομία έχει γενικά περιγραφεί ως μια οικονομία σε κρίση με τα προβλήματα να είναι κυρίως διαρθρωτικού χαρακτήρα. Η Ελληνική οικονομία από τη δεκαετία του 1980 μέχρι την είσοδο της χώρας στην Ευρωζώνη το 2001 αντιμετώπισε δύο βασικά διαρθρωτικά προβλήματα : παραγωγικότητας και φοροδιαφυγής (Gogos, Mylonidis, Papageorgiou, & Vassilatos, 2014). Η ελληνική οικονομία είχε τότε ένα πρόβλημα παραγωγικότητας, με την έννοια ότι δεν παρήγαγε αρκετά αγαθά ή υπηρεσίες για να επιτρέψει αποτελεσματικά στην οικονομία να λειτουργήσει και να εξυπηρετήσει την κοινωνία στο σύνολό της. Τα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελλάδα

αντανακλούνται σε άλλους δύο οικονομικούς δείκτες : τα έσοδα και το εμπορικό έλλειμμα.

Ο Karfakis (2013) σημειώνει τη σημασία των σοκ παραγωγικότητας στην Ελλάδα. όταν τα καταναλωτικά αγαθά είναι πιο κερδοφόρα σε σύγκριση με τα προϊόντα μέσων παραγωγής, καθιστώντας την παραγωγή λιγότερο ελκυστική για επενδύσεις. Αυτοί οι κλυδωνισμοί παραγωγικότητας οδηγούν στην αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να παράγει αρκετά αγαθά και υπηρεσίες, γεγονός που σημαίνει ότι το κράτος εισέπραττε πολύ λίγους φόρους από τις λίγες υπάρχουσες επιχειρήσεις στη χώρα, οδηγώντας σε χαμηλά δημόσια έσοδα. Το αποτέλεσμα αυτών των χαμηλών εσόδων ήταν η αδυναμία της κυβέρνησης να εκκινήσει σχέδια κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα βρέθηκε σε μια κατάσταση όπου το κράτος δυσκολεύτηκε να επιτελέσει το ρόλο του. Η αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να παράγει αρκετά αγαθά και υπηρεσίες σήμαινε επίσης ότι έπρεπε να γίνουν εισαγωγές για να ικανοποιηθεί η ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά. Οι κλυδωνισμοί παραγωγικότητας, όπως σημειώθηκε στον Karfakis (2013), σήμαιναν επίσης ότι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες στο εσωτερικό της χώρας δεν μπορούσαν να ικανοποιήσουν την τοπική αγορά με περιορισμένο πλεόνασμα για σημαντικές εξαγωγές. Ο συνδυασμός των μεγάλων εισαγωγών για την αντιστάθμιση της τοπικής ζήτησης και των μικρών εξαγωγών λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας δημιούργησε ένα μεγάλο εμπορικό έλλειμμα για την Ελλάδα, το οποίο σήμαινε ότι έβγαιναν περισσότερα χρήματα από όσα εισέρεαν σε αυτήν.

Η ελληνική οικονομία κατά την περίοδο που προηγήθηκε της ένταξής της στην Ευρωζώνη το 2001, αντιμετώπιζε επίσης τη φοροδιαφυγή ως διαρθρωτικό πρόβλημα στην οικονομία. Η φοροδιαφυγή στη χώρα ήρθε ως συνδυασμός τόσο της υποεκτίμησης του εισοδήματος όσο και της υπερεκτίμησης των χρεών (Gogos, Mylonidis, Papageorgiou, & Vassilatos, 2014). Η υποεκτίμηση του εισοδήματος αναφέρεται σε μια κατάσταση στην οποία ένα άτομο καταγράφει χαμηλότερα ποσά για το εισόδημά του κατά την υποβολή των φορολογικών του δηλώσεων. (Grinin, Korotayev, & Tausch, 2016). Η υποεκτίμηση του εισοδήματος ήταν χρήσιμη για τη μείωση της φορολογικής κλίμακας με την οποία ένα άτομο φορολογείται, μειώνοντας έτσι το ποσό των χρημάτων που αναμένεται να καταβάλει ως φόρο. Η υπερεκτίμηση των χρεών, από την άλλη

πλευρά, είναι μια κατάσταση όπου ένα άτομο διογκώνει το χρέος που του οφείλεται κατά την υποβολή των φορολογικών του δηλώσεων (Grinin, Korotayev, & Tausch, 2016). Ως μορφή φορολογικής απάτης, η υπερεκτίμηση των οφειλών χρησιμεύει στη μείωση του φορολογητέου εισοδήματος, μειώνοντας έτσι την φορολογική κλίμακα στην οποία κατέρχεται ένα άτομο με αποτέλεσμα τη μείωση του χρηματικού ποσού που αναμένεται να καταβληθεί ως φόρος. Συνδυάζοντας την ευρεία υποεκτίμηση του εισοδήματος και την υπερεκτίμηση των χρεών, το ελληνικό κράτος κατέληγε να έχει πολύ χαμηλότερα έσοδα που προέρχονται από την είσπραξη φόρων σε σύγκριση με τις επιχειρηματικές συναλλαγές στη χώρα. Ομοίως τα χαμηλά έσοδα κατέστησαν το ελληνικό κράτος να μην είναι σε θέση να λειτουργήσει αποτελεσματικά.

2.2 Η Ελλάδα στη Ζώνη του Ευρώ

Μετά την αποτυχία αρκετών πολιτικών που αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της παραγωγικότητας στη χώρα, η ένταξη στην Ευρωζώνη παρουσιάστηκε ως βιώσιμη λύση που θα βοηθήσει την Ελληνική οικονομία. Κατά την περίοδο που προηγήθηκε της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη το 2001, η Ελλάδα είχε βιώσει πληθωρισμό με τις τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών να αυξάνονται σε σχέση με το ελληνικό νόμισμα, τη Δραχμή (Antonakakis, Gabauer, & Gupta, 2019). Η ένταξη στην Ευρωζώνη σήμαινε τη χρήση ενός ενιαίου νομίσματος, του ευρώ, και την απόκλιση από τη χρήση του ελληνικού νομίσματος, της δραχμής. Μέσω της ένταξής της στην Ευρωζώνη, η Ελλάδα ήλπιζε να έχει πρόσβαση σε δάνεια που θα της επέτρεπαν να ενισχύσει την οικονομία της, καθώς και να εξαλείψει τις απώλειες που προκύπτουν από τις συναλλαγματικές ισοτιμίες κατά τις συναλλαγές με άλλα μέλη της Ευρωζώνης (Baltas, 2013).

Πριν ενταχθεί στην Ευρωζώνη το 2001, η Ελλάδα αναμενόταν να εξορθολογήσει την οικονομία της σε αποδεκτά επίπεδα σύμφωνα με τα πρότυπα που έθεσε η Ευρωζώνη. Η διαδικασία αυτή περιελάμβανε τη σημαντική μείωση του εμπορικού ελλείμματος της χώρας (κάτω από το 3% του ΑΕΠ), τη μείωση του δημόσιου χρέους της (κάτω από το 60% του ΑΕΠ) και τη διαχείριση άλλων διαρθρωτικών προβλημάτων που επηρεάζουν την οικονομία, όπως η διαφθορά και η φοροδιαφυγή (Mavridakis, Donas, & Bravou,

2015). Η Ελλάδα απέτυχε να συμμορφωθεί πλήρως με τα πρότυπα που απαιτούνταν ώστε να ενταχθεί στην Ευρωζώνη, ωστόσο στα στοιχεία που υποβλήθηκαν στην Ευρωζώνη για επαλήθευση, η Ελλάδα παραμόρφωσε τα γεγονότα σχετικά με το εμπορικό έλλειμά της, το δημόσιο χρέος και τη διαχείριση των διαρθρωτικών προβλημάτων που επηρεάζουν την οικονομία. Η Ελλάδα το 2004 παραδέχτηκε ότι παραποίησε τα γεγονότα σχετικά με τη συμμόρφωσή της με τα πρότυπα της Ευρωζώνης και ως εκ τούτου παραπλάνησε την Ευρωζώνη (Manridakis, Donas, & Bravou, 2015).

Σπεύδοντας να ενταχθεί στην Ευρωζώνη, η κυβέρνηση της Ελλάδας ανέμενε ότι τα πρώτα οφέλη από την ένταξή της θα βοηθούσαν στη διαχείριση ορισμένων από τους κανόνες που αναμένεται να εκπληρώσουν, ειδικά σε σχέση με τα εμπορικά ελλείμματα και τα δημόσια χρέη (Baltas, 2013). Τα εμπορικά ελλείμματα αναμενόταν να αντισταθμιστούν από την κατάργηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας κατά τη διάρκεια των εξαγωγών, καθώς και από την πρόσβαση των Ελλήνων παραγωγών στην αγορά των χωρών της ευρωζώνης με χαμηλότερους δασμούς. Το δημόσιο χρέος αναμενόταν να εξορθολογιστεί με τη χρήση των δανείων, στα οποία η Ελλάδα θα μπορούσε πλέον να έχει πρόσβαση με χαμηλά επιτόκια από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) / European Central Bank (ECB καθώς και από άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) / International Monetary Fund (IMF). Σε ότι αφορά την τόνωση της οικονομίας, η ένταξη στην Ευρωζώνη αναμενόταν επίσης να επιτρέψει την αύξηση των ξένων επενδύσεων στη χώρα ως αποτέλεσμα των πιο σταθερών προβλέψεων της Ελληνικής οικονομίας. Η ένταξη στην Ευρωζώνη είχε την αναμενόμενη βραχυπρόθεσμη επίδραση στην Ελληνική οικονομία με την οικονομία να αναπτύσσεται σημαντικά μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη.

2.3 Η Ελληνική Κρίση Χρέους

Η Ελλάδα είχε μια κρίση χρέους που υπήρχε πριν από την ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη. Η κρίση χρέους ήταν υποπροϊόν των διαρθρωτικών προβλημάτων που έπληξαν την Ελλάδα: την παραγωγικότητα και την φοροδιαφυγή. Αυτά τα δύο διαρθρωτικά προβλήματα οδήγησαν σε μείωση των εσόδων για την ελληνική κυβέρνηση, και την ανάγκη δανεισμού από την κυβέρνηση, προκειμένου να καταστεί δυνατή η

λειτουργία της οικονομίας. Πριν από την ένταξη στην Ευρωζώνη, η κύρια πηγή δανείων για την Ελληνική κυβέρνηση ήταν ο Ελληνικός λαός, με αποτέλεσμα το υψηλό δημόσιο χρέος της κυβέρνησης να οφείλεται στον λαό της. Η μείωση του δημόσιου χρέους αποτέλεσε κρίσιμη προϋπόθεση για ένταξη στην Ευρωζώνη, ωστόσο, με την Ελλάδα να παραποιεί τα στοιχεία που έδινε στην Ευρωζώνη, το πρόβλημα του δημόσιου χρέους για την Ελλάδα παρέμεινε πρόβλημα ακόμα και μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη.

Η ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη της έδωσε πρόσβαση σε αυτό που θα μπορούσε να αναφέρεται ως "φθηνά δάνεια" από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) καθώς και από άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Στην ιδανική περίπτωση, τα δάνεια αναμένεται να διοχετευθούν προς την τόνωση της Ελληνικής οικονομίας μέσω της βελτίωσης της παραγωγικότητας της χώρας. Δεδομένου ότι ορισμένα διαρθρωτικά προβλήματα που επηρεάζουν την οικονομία, όπως η διαφθορά και η φοροδιαφυγή, δεν αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά κατά την ένταξή τους στην Ευρωζώνη, η διαχείριση των δανείων από τη διοίκηση ήταν κακή με τα έσοδα να παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα από τη φοροδιαφυγή (Mavridakis, Donas, & Bravou, 2015). Αυτό δημιούργησε την Ελληνική Κρίση Χρέους, όπου οι κυβερνήσεις της χώρας έπαιρναν συνεχώς δάνεια αλλά δεν κατάφεραν να διοχετεύσουν τα κονδύλια σε παραγωγικές δραστηριότητες.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που οδήγησε στην κρίση του ελληνικού χρέους, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως το πιο σοβαρό πρόβλημα που πλήττει την ελληνική οικονομία, ήταν η χαμηλή παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας (Onder & Sunel, 2020). Η κυβέρνηση, μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, δεν κατάφερε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της χαμηλής παραγωγικότητας. Σε σύγκριση με τις οικονομίες άλλων χωρών της Ευρωζώνης, η παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας ήταν κάτω από τη μέση παραγωγικότητα της Ευρωζώνης (Antonakakis, Gabauer, & Gupta, 2019). Αποτέλεσμα αυτής της χαμηλής παραγωγικότητας στην ελληνική οικονομία ήταν η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της στην αγορά της Ευρωζώνης.

Τα χαμηλά ποσοστά παραγωγικότητας υποδηλώνουν ότι οι εταιρείες στην Ελλάδα δεν είχαν πρόσβαση σε επαρκείς συντελεστές παραγωγής που θα τους επέτρεπαν να χρησιμοποιήσουν ένα σύστημα μαζικής παραγωγής, το οποίο θα μείωνε τις τιμές των

προϊόντων (Antonakakis, Gabauer, & Gupta, 2019). Ωστόσο, άλλες χώρες της Ευρωζώνης είχαν πρόσβαση σε επαρκείς συντελεστές παραγωγής που επέτρεψαν τη μαζική παραγωγή και τις χαμηλές τιμές (Antonakakis, Gabauer, & Gupta, 2019). Οι χαμηλές τιμές των προϊόντων που παράγονται από άλλες χώρες της ευρωζώνης σε σχέση με τις τιμές εκείνων που παράγονται στην Ελλάδα σήμαινε ότι ακόμη και η τοπική αγορά στην Ελλάδα θα ήταν διατεθειμένη να αγοράσει ξένα προϊόντα. Εκτός από την εκμετάλλευση της ελληνικής αγοράς παρέχοντας χαμηλότερες τιμές για τα προϊόντα, οι άλλες χώρες μέλη της Ευρωζώνης εκμεταλλεύτηκαν επίσης την τραπεζική αγορά προσφέροντας δάνεια στην Ελληνική κυβέρνηση, στις εταιρείες και στους πολίτες με ελκυστικότερους όρους (Antonakakis, Gabauer, & Gupta, 2019).

Αυτή η χρόνια περίπτωση χαμηλής παραγωγικότητας στην ελληνική οικονομία, σήμαινε ότι τα δάνεια που απέκτησαν οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν εύλογα με τη χρήση κεφαλαίων που δημιουργούνται από την ελληνική οικονομία (Michalis, Dimitri, & Gennaro, 2015). Δεν υπήρχε αρκετή οικονομική δραστηριότητα στο εσωτερικό της χώρας για να μπορέσει η κυβέρνηση να αντλήσει κεφάλαια για την πληρωμή των δανείων. Αυτό κορυφώθηκε με την αθέτηση από τη χώρα της αποπληρωμής του δανείου της προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ύψους 1,6 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2015 (Onder & Sunel, 2020). Αυτό, επομένως, σήμαινε ότι η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη απέτυχε στην επίλυση των ιστορικών προβλημάτων της χαμηλής παραγωγικότητας, του δημόσιου χρέους και της φοροδιαφυγής.

2.4 Η Ελληνική Ύφεση και η Μεγάλη Ύφεση του 2008

Με τον όρο Ελληνική Ύφεση αναφερόμαστε στην ύφεση που γνώρισε η Ελλάδα την περίοδο μεταξύ 2009 και 2018 (Serdar & Ali, 2015). Η Ελλάδα βίωσε επίσης μια κρίση δημόσιου χρέους την ίδια στιγμή που ο κόσμος στο σύνολό του βίωνε τις συνέπειες της Μεγάλης Ύφεσης του 2008. Αυτό επιδείνωσε την οικονομική πίεση που βίωνε η χώρα ως αποτέλεσμα της ύφεσης, οι επιπτώσεις της οποίας εξακολουθούν ακόμη να γίνονται αισθητές. Όπως και στην περίπτωση της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 στις ΗΠΑ, οι

επενδύσεις στην επανασυσκευασία των κακών ενυπόθηκων δανείων υιοθετήθηκαν ευρέως στην Ελλάδα από χρηματοπιστωτικές εταιρείες (Serdar & Ali, 2015).

Όταν αυτές οι ενυπόθηκες υποχρεώσεις δεν εκπληρώθηκαν εγκαίρως, οι απώλειες διαδόθηκαν εξίσου τόσο για τους επενδυτές όσο και για τους μετόχους στην αγορά κατοικιών στο ελληνικό χρηματιστήριο. Οι τράπεζες που επένδυσαν αποταμιεύσεις πελατών στα κακά ενυπόθηκα δάνεια παρουσίασαν ομοίως ζημίες που στη συνέχεια μεταβιβάστηκαν στους πελάτες που είχαν τοποθετήσει τις αποταμιεύσεις τους σε αυτές. Αυτή η υιοθέτηση του ανασυσκευασμένου μοντέλου επισφαλών δανείων από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εισήγαγε τη Μεγάλη Ύφεση του 2008 στην Ελλάδα (Baltas, 2013).

Η έναρξη της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 ακολουθήθηκε από το αποκορύφωμα της Κρίσης Χρέους της Ελληνικής Κυβέρνησης και μπορεί να υποστηριχθεί σε κάποιο βαθμό ότι υπήρξε βασικός παράγοντας στην κρίση χρέους (Serdar & Ali, 2015). Η Ελληνική κυβέρνηση δεν ήταν σε θέση να εκπληρώσει τις δανειακές της υποχρεώσεις προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που την ανάγκασε να αποκτήσει περισσότερα δάνεια από άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) / International Monetary Fund (IMF). Η αποτυχία παροχής υπηρεσιών μετά τις προθεσμίες για τα δάνεια άφησε την Ελλάδα και την Ελληνική κυβέρνηση σε κρίση χρέους.

Μια συμφωνία διάσωσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση οργανώθηκε για να μπορέσει η Ελλάδα να εξυπηρετήσει τα δάνειά της στους διάφορους πιστωτές, με το πακέτο διάσωσης να αποσκοπεί ειδικά στην εξυπηρέτηση των δανείων και όχι στην τόνωση της οικονομίας. Οι όροι διάσωσης περιελάμβαναν την επιβολή μέτρων λιτότητας στους Έλληνες πολίτες ως μέσο για την αύξηση του ποσού των χρημάτων που απαιτούνται για την έγκαιρη εκπλήρωση μελλοντικών δανειακών υποχρεώσεων (Grinin, Korotayev, & Tausch, 2016). Τα μέτρα λιτότητας, ωστόσο, είχαν αρνητικό αντίκτυπο στην Ελληνική οικονομία με μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και επιβράδυνση της οικονομίας, αυτό είχε ως αποτέλεσμα την Ελληνική Ύφεση (Michalis, Dimitri, & Gennaro, 2015). Τα μέτρα λιτότητας περιελάμβαναν αύξηση των φόρων και μείωση των δημοσίων δαπανών. Αυτές οι δύο πτυχές των μέτρων λιτότητας που επέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση της αγοραστικής δύναμης και, κατά επέκταση, τη μείωση των

ήδη χαμηλών ποσοστών παραγωγής στη χώρα, ωθώντας την ελληνική οικονομία σε περαιτέρω ύφεση.

Οι κύκλοι απόκτησης δανείων, διασώσεων και μέτρων λιτότητας είχαν ως αποτέλεσμα τη συνεχιζόμενη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελληνική οικονομία, οδηγώντας τη χώρα σε σοβαρή ύφεση (Onder & Sunel, 2020). Η επιβαρυντική επίδραση της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 στην Ελληνική οικονομία μείωσε περαιτέρω την ικανότητα των Ελλήνων πολιτών να αγοράζουν προϊόντα, προκαλώντας το κλείσιμο πολλών εταιρειών στη χώρα (Karafolas & Alexandrakis, 2015). Η Μεγάλη Ύφεση του 2008 ενέτεινε την ύφεση που ήδη βίωνε η Ελλάδα. Η ύπαρξη της κρίσης χρέους, η οποία είδε τη χώρα να έχει μια μαζική αθέτηση υποχρεώσεων το 2015 για το δάνειο του ΔΝΤ, σήμαινε ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε να ανακάμψει από την ύφεση εύκολα, ακόμη και όταν άλλες χώρες σε όλο τον κόσμο ανακάμπτουν (Serdar & Ali, 2015). Το γεγονός ότι η Ελλάδα αντιμετώπιζε ήδη οικονομικά προβλήματα πριν από τη Μεγάλη Ύφεση του 2008 και συνέχισε να βιώνει την κρίση χρέους μετά το τέλος της Μεγάλης Ύφεσης του 2008, κράτησε τη χώρα σε ύφεση για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Στο πλαίσιο της Ελληνικής Ύφεσης, και παρατηρώντας την ως αποτέλεσμα τόσο των οικονομικών κρίσεων που σχετίζονται με την Ελληνική κρίση χρέους όσο και της Μεγάλης Ύφεσης του 2008, η Κεϋνσιανή ερμηνεία της Ύφεσης αναδεικνύει επαρκώς την αιτία της Ελληνικής Ύφεσης. Ενώ η Κεϋνσιανή ερμηνεία της ύφεσης δεν μπορεί να εξηγήσει τη Μεγάλη Ύφεση του 2008, μπορεί να εξηγήσει την Ελληνική κρίση χρέους. Η αξιοποίηση της ελληνικής αγοράς από άλλες χώρες της Ευρωζώνης μέσω ανταγωνιστικών τιμών προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και τα δάνεια χαμηλού επιτοκίου που διατίθενται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στις χώρες αυτές αντιπροσωπεύουν μια πτυχή των εξωτερικών δυνάμεων.

Η ένταξη της Ευρωζώνης το 2001 από την Ελλάδα συνέδεσε την ελληνική οικονομία με τις πολιτικές της Ευρωζώνης (Antonakakis, Gabauer, & Gupta, 2019).

Αυτό στην πραγματικότητα εμπόδισε την Ελληνική κυβέρνηση να λαμβάνει ανεξάρτητες αποφάσεις που θα είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης. Οι όροι διάσωσης που προσφέρονται στην Ελλάδα χρησιμεύουν επίσης για να περιοριστούν περαιτέρω οι προσπάθειες της κυβέρνησης που πιθανότατα θα ευνοούσαν τον ελληνικό λαό έναντι των πιστωτών. Τα μέτρα λιτότητας περιελάμβαναν τη μείωση

των δημοσίων δαπανών, ενώ η Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης προτείνει αύξηση των δημοσίων δαπανών ως λύση για την αντιμετώπιση της ύφεσης. Στην περίπτωση της Ελληνικής Ύφεσης, η Ελληνική κυβέρνηση, λόγω των μέτρων λιτότητας, δεν είχε τη δυνατότητα να αυξήσει τις δημόσιες δαπάνες. Υπό αυτές τις συνθήκες, αν και οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες θα μπορούσαν να επισπεύσουν το τέλος της ύφεσης στην Ελλάδα, όπως φαίνεται από την επιτυχία της στη Μεγάλη Ύφεση του 1929 και τη Μεγάλη Ύφεση του 2008, η απουσία αυτής της επιλογής είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του μεγέθους και της κλίμακας της ελληνικής ύφεσης.

Κεφάλαιο Τρίτο

Μεθοδολογία της Έρευνας

Το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζει τις ερευνητικές και στατιστικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην παρούσα μελέτη για την εμπειρική ανάλυση. Ειδικότερα καταγράφονται τα ερωτήματα που θα διερευνηθούν καθώς επίσης και ο αντίστοιχος ερευνητικός σχεδιασμός για την αντιμετώπιση των ερευνητικών αυτών ζητημάτων. Τα ερευνητικά ερωτήματα που παρουσιάζονται χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη του ερευνητικού πλαισίου και γενικά αποτελούν τη βάση τόσο για τις ερευνητικές όσο και για τις στατιστικές προσεγγίσεις που θα εφαρμοστούν στη διπλωματική αυτή εργασία. Ο ερευνητικός σχεδιασμός αναπτύσσεται παράλληλα με το ερευνητικό πλαίσιο της μελέτης για την παρουσίαση της συνολικής ερευνητικής προσέγγισης σε όλα τα στάδια : της διαδικασίας δεδομένων· επιλογή χαρακτηριστικών, συλλογή δεδομένων, προετοιμασία δεδομένων, ανάλυση δεδομένων και τελικώς μεταφορά αυτών. Στη συνέχεια, ο σχεδιασμός της έρευνας ακολουθείται από τη δήλωση και την περιγραφή της ρύθμισης της μελέτης για την έρευνα, η οποία παρέχει μια εικόνα του θέματος ενδιαφέροντος για την έρευνα και επεκτείνεται στον προσδιορισμό τόσο του πληθυσμού όσο και της τοποθεσίας της μελέτης. Στη συνέχεια, καταγράφονται οι πηγές των δεδομένων που χρησιμοποιούνται στην παρούσα μελέτη και δίνονται πληροφορίες σχετικά με την έκταση της αξιοπιστίας των πηγών, τις διαδικασίες και τα μέσα συλλογής των δεδομένων. Ακολουθούν οι παραστάσεις των διαδικασιών ανάλυσης των δεδομένων χρησιμοποιώντας το ερευνητικό πλαίσιο σχεδιασμού και έρευνας για να καθοδηγήσουν τις αναλυτικές προσεγγίσεις που θα χρησιμοποιηθούν. Τέλος καταγράφονται οι περιορισμοί της έρευνας, οι οποίοι λαμβάνονται υπόψη για τον ερευνητικό σχεδιασμό, το ερευνητικό πλαίσιο και τις αναλυτικές προσεγγίσεις της μελέτης.

3.1 Ερευνητικά Ερωτήματα, Στόχοι και Υποθέσεις

Η μελέτη αυτή εξετάζει το ακόλουθο κύριο ερευνητικό ζήτημα: Η αύξηση των δημοσίων δαπανών έχει μια μείωση των επιπτώσεων στην ύφεση ; Τέσσερα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα συνάγονται από το κύριο ερευνητικό ερώτημα και εξετάζονται σε αυτή τη μελέτη. Τα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα είναι:

1. Η αύξηση των δημοσίων δαπανών επιφέρει μείωση της ύφεσης για τις χώρες της ΟΟΣΑ ;
2. Η αύξηση των δημοσίων δαπανών έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της ύφεσης για την περίπτωση της Ελλάδας ;
3. Διαδραματίζουν ρόλο άλλοι παράγοντες, που σχετίζονται με την οικονομία στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης, αναφορικά στην περίπτωση των χωρών του ΟΟΣΑ;
4. Διαδραματίζουν ρόλο άλλοι παράγοντες, που σχετίζονται με την οικονομία στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης στην περίπτωση της Ελλάδας ;

Οι στόχοι της παρούσας μελέτης είναι :

1. Να παρατηρήσει την τάση των επιδόσεων της οικονομίας των χωρών του ΟΟΣΑ και να την αντιπαραβάλει με την τάση των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας.
2. Να παρατηρήσει την τάση των δημοσίων δαπανών των κυβερνήσεων των χωρών του ΟΟΣΑ και να την αντιπαραβάλει με την τάση των δημοσίων δαπανών από την κυβέρνηση της Ελλάδας..
3. Να παρατηρήσει την εξέλιξη των επιδόσεων άλλων παραγόντων που σχετίζονται με τις ιδιωτικές δαπάνες και εξαγωγές που επηρεάζουν τις οικονομικές επιδόσεις των χωρών του ΟΟΣΑ και να την αντιπαραβάλει με την τάση με τις επιδόσεις άλλων παραγόντων που σχετίζονται με τις ιδιωτικές δαπάνες και τις εξαγωγές που επηρεάζουν τις οικονομικές επιδόσεις για την Ελλάδα.

4. Να καθοριστεί κατά πόσον η αύξηση των δημοσίων δαπανών έχει μείωση των επιπτώσεων στην ύφεση για τις χώρες του ΟΟΣΑ.
5. Να καθοριστεί αν η αύξηση των δημοσίων δαπανών έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της ύφεσης για την περίπτωση της Ελλάδας.
6. Να καθοριστεί κατά πόσον άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης στην περίπτωση των χωρών του ΟΟΣΑ.
7. Να καθοριστεί κατά πόσον άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης στην περίπτωση της Ελλάδας.

Οι υποθέσεις που ελέγχονται σε αυτή τη μελέτη είναι οι ακόλουθες :

1. Από το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η παρούσα μελέτη αξιολογεί την πρώτη υπόθεση ότι η αύξηση των δημοσίων δαπανών οδηγεί στην ανάκαμψη της οικονομίας και με τη σειρά της στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης για τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.
2. Από το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, η μελέτη αξιολογεί τη δεύτερη υπόθεση ότι η αύξηση των δημοσίων δαπανών οδηγεί στην ανάκαμψη της οικονομίας και με τη σειρά της στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης για την Ελλάδα.
3. Από το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, η μελέτη αξιολογεί την τρίτη υπόθεση ότι υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης μέσω της βελτίωσης της οικονομίας για τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.
4. Από το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, η μελέτη αξιολογεί την τέταρτη υπόθεση ότι υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μείωση των επιπτώσεων της ύφεσης μέσω της βελτίωσης της οικονομίας για την Ελλάδα.

3.2 Σχεδιασμός Έρευνας

Η μελέτη αυτή χρησιμοποίησε το σχεδιασμό της έρευνας συσχέτισης/correlation research design για την αντιμετώπιση των ερευνητικών ζητημάτων, την αξιολόγηση των υποθέσεων και την επίτευξη των στόχων που περιγράφονται. Ο σχεδιασμός της έρευνας συσχέτισης είναι ένας σχεδιασμός έρευνας που δανείζεται από την έννοια της ανάλυσης συσχέτισης και κλιμακώνει αυτή την έννοια στο πλαίσιο μιας ολόκληρης μελέτης σε αντίθεση με μια μεταβλητή από μεταβλητό πλαίσιο στην ίδια την ανάλυση συσχέτισης (Babbie, 2010; Bernard, 2012). Γενικά, η ανάλυση συσχέτισης (correlation analysis) αναφέρεται σε στατιστικές τεχνικές που παρατηρούν και αναφέρουν τη φύση και την έκταση της συσχέτισης μεταξύ δύο χαρακτηριστικών σε ένα σύνολο δεδομένων (Everitt & Skrondal, 2010; Barbara & Susan, 2014). Επεκτείνοντας αυτή την κατανόηση της έννοιας της ανάλυσης συσχέτισης, τότε ο σχεδιασμός της έρευνας συσχέτισης μπορεί να συναχθεί ως ένα ερευνητικό σχέδιο που επικεντρώνεται στη σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών. Ο σχεδιασμός της έρευνας συσχέτισης αναφέρεται σε γενικές γραμμές σε ένα ερευνητικό σχέδιο που διατυπώνεται με σκοπό να καθοριστεί ο βαθμός στον οποίο τα χαρακτηριστικά της μελέτης συνδέονται μεταξύ τους (Bernard, 2012).

Ο σχεδιασμός της έρευνας συσχέτισης αποτελεί τον καταλληλότερο ερευνητικό σχεδιασμό για τη μελέτη αυτή λόγω του επιπέδου αντιστοιχίας της με τα ερευνητικά ερωτήματα, τους στόχους και τις υποθέσεις. Σε αυτή τη μελέτη, το πρωταρχικό ενδιαφέρον που τονίζεται από το κύριο ερευνητικό ερώτημα είναι να προσδιοριστεί ο αντίκτυπος που έχει η αύξηση των δημοσίων δαπανών στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας στο πλαίσιο της ανάκαμψης από την ύφεση. Αυτός ο προσδιορισμός του αντίκτυπου των δημοσίων δαπανών στην οικονομική ανάπτυξη μεταφράζεται στον προσδιορισμό της σύνδεσης μεταξύ των δημοσίων δαπανών και της οικονομικής ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, για να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ των δημοσίων δαπανών και της οικονομικής ανάπτυξης, ο καταλληλότερος ερευνητικός σχεδιασμός θα ήταν ο σχεδιασμός της έρευνας συσχέτισης, ο οποίος ενδιαφέρεται για τον καθορισμό της έκτασης των συσχέτισεων μεταξύ των μεταβλητών. Δύο ερευνητικά σχέδια συσχέτισης χρησιμοποιούνται για τη μελέτη για την πλήρη κάλυψη της έρευνας με την επέκταση της

έρευνας για να καλύψουν τις τέσσερις συγκεκριμένες ερευνητικές ερωτήσεις. Τα δύο ερευνητικά σχέδια αναπτύσσονται για τις περιπτώσεις των χωρών του ΟΟΣΑ και της Ελλάδας αντίστοιχα.

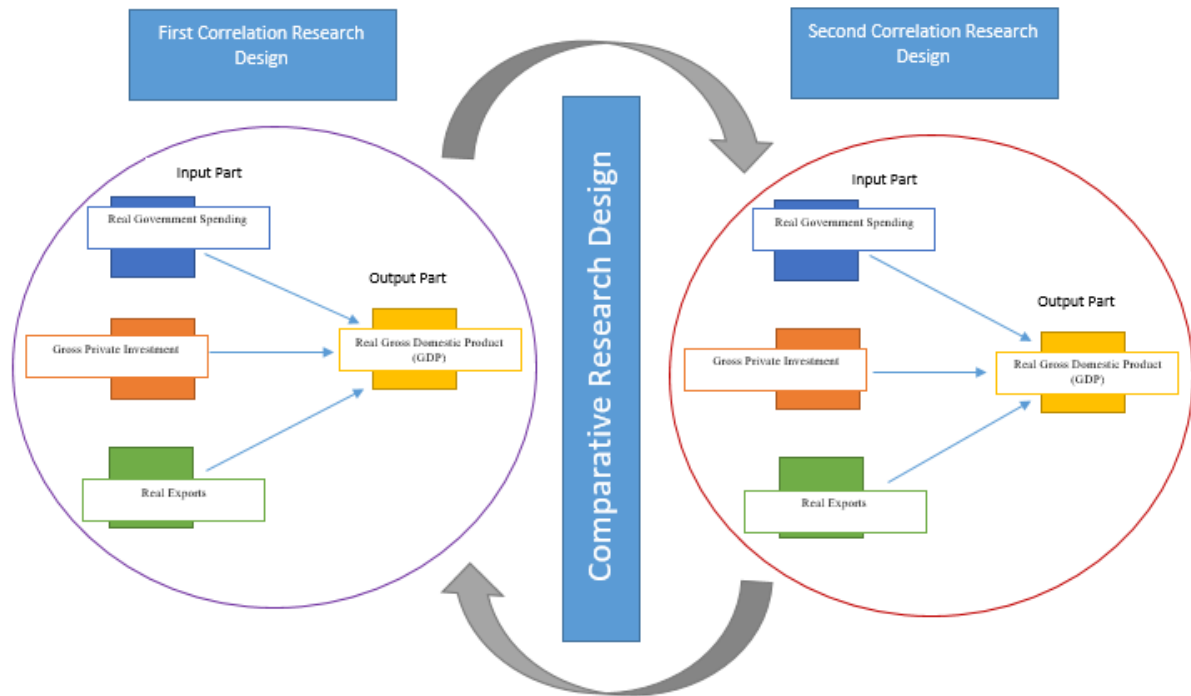
Στο πλαίσιο του σχεδιασμού της έρευνας συσχέτισης, παρόμοια με άλλα ερευνητικά σχέδια, υπάρχουν δύο κατηγορίες του σχεδιασμού της έρευνας, παρατήρησης και πειραματικών σχεδίων. Ο σχεδιασμός της έρευνας συσχέτισης που χρησιμοποιήθηκε για αυτή τη μελέτη ήταν ένα καθαρά παρατηρητικό σχέδιο έρευνας συσχέτισης. Τα ερευνητικά σχέδια παρατήρησης είναι ερευνητικά σχέδια στα οποία ο ερευνητής δεν επιχειρεί να κάνει αλλαγές στο θέμα ή να επηρεάσει το θέμα με οποιονδήποτε τρόπο (Abramson & Abramson, 2008; Creswell, 2014). Αυτή η προσέγγιση του σχεδιασμού της έρευνας συσχέτισης χρησιμοποιείται για την παρούσα μελέτη, με τα στοιχεία σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη, τις δημόσιες δαπάνες και άλλους παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία (που σχετίζονται με τις ιδιωτικές επενδύσεις και εξαγωγές) να παρατηρούνται μόνο χωρίς καμία παρέμβαση στις οικονομικές πολιτικές που διαφορετικά θα επηρέαζαν στην οικονομική ανάπτυξη, τις δημόσιες δαπάνες και άλλους παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία.

Μια συγκριτική προσέγγιση σχεδιασμού έρευνας ενσωματώνεται επίσης στη μελέτη ως συμπληρωματική προσέγγιση για τον σχεδιασμό της έρευνας συσχέτισης. Τα συγκριτικά ερευνητικά σχέδια είναι ερευνητικά σχέδια που περιλαμβάνουν την αντίθεση δύο ή περισσότερων εννοιών, ιδεών, αντικειμένων ή θεμάτων σε μια έρευνα μέσω παρατήρησης και διερεύνησης χαρακτηριστικών (Marshall & Rossman, 2011; George, Osinga, Lavie, & Scott, 2016). Στη μελέτη αυτή, ο συγκριτικός σχεδιασμός της έρευνας αποτελεί μια κρίσιμη συμπληρωματική προσέγγιση για τον σχεδιασμό της έρευνας συσχέτισης, καθώς επιτρέπει την αντίθεση της υπόθεσης για τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ συνολικά ως οικονομική ένωση με αυτήν στην περίπτωση της Ελλάδας. Ο συγκριτικός ερευνητικός σχεδιασμός ενσωματώνεται στο τελικό στάδιο για την διαπίστωση όπου συγκρίνονται και αντιπαρατίθενται οι μειώσεις που πραγματοποιούνται μέσω των δύο σχεδίων έρευνας συσχέτισης. Παρόμοιο με το ερευνητικό σχέδιο συσχέτισης, το συγκριτικό ερευνητικό σχέδιο, που εξαρτάται από το σχέδιο συσχέτισης, είναι ένας παρατηρητικός συγκριτικός ερευνητικός σχεδιασμός /Observational Comparative Research Design.

Με βάση τη συνολική προσέγγιση του σχεδιασμού της έρευνας της επιλογής για την παρούσα μελέτη, τα δύο ερευνητικά σχέδια συσχέτισης και το συγκριτικό ερευνητικό σχέδιο, το ερευνητικό πλαίσιο για τη μελέτη αυτή αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος προβλέπει τον πρώτο σχεδιασμό έρευνας συσχέτισης για την περίπτωση των χωρών του ΟΟΣΑ. Μέσα σε αυτό το πρώτο μέρος, υπάρχουν δύο μέρη: τμήμα εισόδου και τμήμα εξόδου. Το τμήμα εισόδου αποτελείται από τις επεξηγηματικές ιδιότητες της παρούσας μελέτης : συνολικές δημόσιες δαπάνες για τις χώρες του ΟΟΣΑ στο σύνολό του και συνολικά άλλων παραγόντων που σχετίζονται με την οικονομία για τις χώρες του ΟΟΣΑ (που σχετίζονται με τις εξαγωγές και τις ιδιωτικές δαπάνες). Το τμήμα εξόδου αποτελείται από το χαρακτηριστικό απόκρισης : συνολική οικονομική ανάπτυξη για τις χώρες του ΟΟΣΑ. Το δεύτερο μέρος προβλέπει το δεύτερο ερευνητικό σχεδιασμό συσχέτισης για την περίπτωση της Ελλάδας. Ομοίως, στο δεύτερο μέρος υπάρχουν δύο μέρη · τμήμα εισόδου και τμήμα εξόδου. Το τμήμα εισόδου αποτελείται από τις επεξηγηματικές ιδιότητες της παρούσας μελέτης τις δημόσιες δαπάνες για την Ελλάδα και άλλους παράγοντες που σχετίζονται με την οικονομία για την Ελλάδα (που σχετίζονται με τις εξαγωγές και τις ιδιωτικές δαπάνες). Το τμήμα εξόδου αποτελείται από το χαρακτηριστικό απόκρισης την οικονομική ανάπτυξη για την Ελλάδα. Το τελευταίο μέρος προβλέπει την αντίθεση του πρώτου ερευνητικού σχεδιασμού συσχέτισης για τις χώρες του ΟΟΣΑ και του δεύτερου ερευνητικού σχεδιασμού συσχέτισης για την Ελλάδα στο πλαίσιο του συγκριτικού ερευνητικού σχεδιασμού.

Στο Διάγραμμα Δ.ΙΙΙ.1 παρουσιάζεται το ερευνητικό πλαίσιο της μελέτης.

Διάγραμμα: Δ.III. 1: Πλαίσιο Έρευνας

Πηγή: Δική μου

3.3 Ρύθμιση Μελέτης , Συμμετέχοντες και Βάση Δεδομένων

Για τον πρώτο ερευνητικό σχεδιασμό συσχέτισης για το οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ, η μελέτη για τον ερευνητικό σχεδιασμό είναι οι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) συλλογικά. Ως εκ τούτου, ο καθορισμός στην προκειμένη περίπτωση είναι το σύνολο των ακόλουθων κρατών μελών του ΟΟΣΑ : Αυστραλία, Χιλή, Βέλγιο, Καναδάς, Αυστρία, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Γαλλία, Κολομβία, Γερμανία, Δανία, Ελλάδα, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ισραήλ,

Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μεξικό, Κάτω Χώρες, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακική Δημοκρατία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες (OECD, 2020). Για το δεύτερο ερευνητικό σχέδιο συσχέτισης για την Ελλάδα, η ρύθμιση της μελέτης για τον ερευνητικό σχεδιασμό είναι η Ελλάδα.

Όσον αφορά τον τύπο δεδομένων, η μελέτη χρησιμοποίησε δευτερεύοντα δεδομένα και δευτερεύουσες πηγές δεδομένων για την παροχή των δεδομένων για ανάλυση και εξαγωγή. Σε αντίθεση με τη συλλογή πληροφοριών από πρωτογενείς πηγές για τη μέτρηση των διαφόρων χαρακτηριστικών της μελέτης, η μελέτη βασίστηκε σε ήδη συλλεχθέντα δεδομένα από αξιόπιστους οργανισμούς. Στην περίπτωση των στοιχείων για τις χώρες OECD, τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τον ΟΟΣΑ (OECD, 2019). Ο ΟΟΣΑ (2019) ως διαδραστική πλατφόρμα για τα χρηματοοικονομικά δεδομένα για τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ που συστάθηκε από τον ίδιο τον ΟΟΣΑ, αποτελεί την πιο αξιόπιστη πηγή δεδομένων για την έρευνα στις χώρες του ΟΟΣΑ. Ως εκ τούτου, για το μέρος της έρευνας της παρούσας μελέτης που επικεντρώνεται στις χώρες του ΟΟΣΑ, ο ΟΟΣΑ (2019) αποτελεί την κατάλληλη και αξιόπιστη πηγή για τα δεδομένα. Στον ιστότοπο του ΟΟΣΑ (2019), υπάρχουν συγκεντρωτικά στοιχεία για το οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ που χρησιμοποιεί συλλογικά τα δεδομένα από τις χώρες μέλη για τον υπολογισμό των χαρακτηριστικών. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018 ως περίοδος μελέτης για τον πρώτο ερευνητικό σχεδιασμό συσχέτισης. Η επιλογή της περιόδου μελέτης ενημερώθηκε από τη διαθεσιμότητα πλήρων στοιχείων σχετικά με τα χαρακτηριστικά ενδιαφέροντος. Το μπλοκ του ΟΟΣΑ αποτελείται από χώρες σε διαφορετικές ηπείρους και έχουν διαφορετικές πολιτικές για την πρόσβαση στα δεδομένα, με τον κοινό παρονομαστή να είναι μόνο οικονομικές ενώσεις, καθιστώντας έτσι δύσκολη την πλήρη πρόσβαση στα δεδομένα. Για το παρόν σχέδιο μελέτης συσχέτισης, πλήρη στοιχεία σχετικά με τα χαρακτηριστικά ενδιαφέροντος ήταν διαθέσιμα μόνο για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018. Από τον ΟΟΣΑ (2019), συγκεντρώθηκαν στοιχεία σχετικά με τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στον παρακάτω πίνακα, Πίνακας :Π.ΙΙΙ.1 : Περιγραφή των Μεταβλητών στις Χώρες του ΟΟΣΑ .

Πίνακας :Π.ΙΙΙ.1 : Περιγραφή των Μεταβλητών στις Χώρες του ΟΟΣΑ:Μοντέλο 1

Όνομα Μεταβλητής	Περιγραφή Μεταβλητής	Ρόλος Μεταβλητής	Κλίμακα Μέτρησης
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)	Πρόκειται για μια αριθμητική μεταβλητή που χρησιμεύει ως μέτρο της οικονομικής ανάπτυξης και της εξέλιξης της ύφεσης στο οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ.	Μεταβλητή εξαρτώμενη (απόκρισης)	Κλίμακα αναλογίας
Πραγματικές Δημόσιες Δαπάνες	Πρόκειται για μια αριθμητική μεταβλητή για τις πραγματικές κρατικές δαπάνες και τις ακαθάριστες επενδύσεις που χρησιμεύει ως μέτρο των συνολικών δημοσίων δαπανών για τις κυβερνήσεις των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.	Ανεξάρτητη (Επεξηγηματική) Μεταβλητή	Κλίμακα αναλογίας
Πραγματικές Εξαγωγές	Πρόκειται για μια αριθμητική	Ανεξάρτητη μεταβλητή	Κλίμακα αναλογίας

	μεταβλητή επί των συνολικών εξαγωγών που πραγματοποιούνται συλλογικά από το οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ.	(απόκρισης)	
Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις	Πρόκειται για μια αριθμητική μεταβλητή επί των συνολικών ιδιωτικών επενδύσεων που πραγματοποιούνται συλλογικά στο οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ.	Ανεξάρτητη (επεξηγηματική) μεταβλητή	Κλίμακα αναλογίας

Τα στοιχεία για την Ελλάδα αντλήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission , 2020) και συγκεκριμένα από τη βάση δεδομένων Annual Macro-Economic database for the European Commission(AMECO) η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με τους μακροοικονομικούς παράγοντες όλων των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε ετήσια βάση.

Δεδομένου ότι η Ελλάδα είναι χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η βάση δεδομένων AMECO αποτελεί την καταλληλότερη πηγή για τα δευτερογενή δεδομένα σχετικά με τα χαρακτηριστικά ενδιαφέροντος, δεδομένου ότι περιέχει τα στοιχεία σχετικά με τους μακροοικονομικούς παράγοντες, όπως αυτοί που ενδιαφέρουν την παρούσα μελέτη. Σε αντίθεση με τον ΟΟΣΑ, η Ευρωπαϊκή Ένωση ως οργανισμός έχει πολιτικές για την πρόσβαση στα δεδομένα που υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να παρέχουν διαθέσιμα δεδομένα. Ως εκ τούτου, ήταν δυνατή η συλλογή δεδομένων για την Ελλάδα από το 1990 έως το 2019, καθιστώντας την περίοδο μελέτης για το δεύτερο ερευνητικό

σχεδιασμό συσχέτισης 1990 - 2019. Η απόφαση για μια μεγαλύτερη περίοδο μελέτης λήφθηκε κάτω από το ενδιαφέρον για την επέκταση της έρευνας για την κάλυψη και άλλων οικονομικών κρίσεων που βίωσε η Ελλάδα, πέρα από τις πιο πρόσφατες υφέσεις. Από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), συγκεντρώθηκαν στοιχεία σχετικά με τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στον παρακάτω Πίνακας:Π.ΙΙΙ.2:Περιγραφή των Μεταβλητών στην Περίπτωση της Ελλάδας και αφορούν την Ελλάδα :

Πίνακας:Π.ΙΙΙ.2:Περιγραφή των Μεταβλητών στην Περίπτωση της Ελλάδας:Μοντέλο 3

Όνομα Μεταβλητής	Περιγραφή Μεταβλητής	Ρόλος Μεταβλητής	Κλίμακα Μέτρησης
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)	Πρόκειται για μια αριθμητική μεταβλητή που χρησιμεύει ως μέτρο της οικονομικής ανάπτυξης και της εξέλιξης της ύφεσης στην Ελλάδα.	Μεταβλητή εξαρτώμενη (απόκρισης)	Κλίμακα Μέτρησης
Πραγματικές Δημόσιες Δαπάνες	Πρόκειται για μια αριθμητική μεταβλητή επί των συνολικών τρεχουσών δαπανών της γενικής κυβέρνησης που χρησιμεύει ως μέτρο των δημοσίων δαπανών για την ελληνική	Ανεξάρτητη (Επεξηγηματική) Μεταβλητή	Κλίμακα Μέτρησης

	κυβέρνηση.		
Πραγματικές Εξαγωγές	Πρόκειται για μια αριθμητική μεταβλητή στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σε τρέχουσες τιμές για την Ελλάδα.	Ανεξάρτητη μεταβλητή (απόκρισης)	Κλίμακα Μέτρησης
Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις	Πρόκειται για μια αριθμητική μεταβλητή για τις ιδιωτικές τελικές δαπάνες σε τρέχουσες τιμές για την Ελλάδα.	Ανεξάρτητη (Επεξηγηματική) Μεταβλητή	Κλίμακα Μέτρησης

3.4 Διαδικασία και Μέσα Συλλογής των δεδομένων

Η διαδραστική πλατφόρμα βάσης δεδομένων του ΟΟΣΑ στον ΟΟΣΑ (2019) χρησιμοποιήθηκε ως μέσο συλλογής δεδομένων στον πρώτο σχεδιασμό έρευνας συσχέτισης. Η βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ είναι ένας συνδυασμός τόσο της βάσης δεδομένων όσο και της απεικόνισης που επιτρέπει στους χρήστες να αλληλεπιδρούν με την απεικόνιση για επιλεγμένα δεδομένα ή εναλλακτικά να κατεβάζουν τα δεδομένα για ανάλυση σε άλλες πλατφόρμες. Οι διαδραστικές απεικονίσεις για τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ έχουν τη μορφή διαγραμμάτων και γραφικών παραστάσεων. Στη μελέτη αυτή, τα στοιχεία επελέγησαν για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018 και η επιλογή ανά χώρα ορίστηκε ως «όλα» / set as “all” για τον ΟΟΣΑ εν γένει. Η διαδικασία αυτή επαναλήφθηκε και για τις τέσσερις μεταβλητές ενδιαφέροντος που περιγράφονται στον Πίνακας :Π.ΙΙΙ.1 : Περιγραφή των Μεταβλητών στις Χώρες του ΟΟΣΑ.

Η διαδραστική πλατφόρμα βάσης δεδομένων AMECO στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για τη συλλογή δεδομένων στο δεύτερο ερευνητικό σχεδιασμό συσχέτισης. Η βάση δεδομένων AMECO είναι ομοίως ένας συνδυασμός τόσο της βάσης δεδομένων όσο και της απεικόνισης που επιτρέπει στους χρήστες να αλληλεπιδρούν με την απεικόνιση για επιλεγμένα δεδομένα ή εναλλακτικά να κατεβάζουν τα δεδομένα για ανάλυση σε άλλες πλατφόρμες. Οι αλληλεπιδραστικές απεικονίσεις για τη βάση δεδομένων AMECO έχουν τη μορφή πινάκων. Στη μελέτη αυτή, τα στοιχεία επελέγησαν για την περίοδο μεταξύ 1990 και 2019 και η χώρα ορίστηκε ως Ελλάδα. Η διαδικασία αυτή επαναλήφθηκε και για τα τέσσερα χαρακτηριστικά ενδιαφέροντος που περιγράφονται στον Πίνακα:Π.ΙΙΙ.2:Περιγραφή των Μεταβλητών στην Περίπτωση της Ελλάδας

3.5 Ανάλυση Δεδομένων

Η μελέτη αυτή χρησιμοποίησε την περιγραφική ανάλυση και την επαγωγική ανάλυση των δεδομένων για την περίπτωση τόσο στο πρώτο σχέδιο έρευνας συσχέτισης, όσο και στο δεύτερο ερευνητικό σχέδιο συσχέτισης ,όπως καταδεικνύεται στο Διάγραμμα Δ.ΙΙΙ.1: Πλαίσιο Έρευνας.

3.6 Περιγραφική Ανάλυση

Η περιγραφική ανάλυση αναφέρεται σε μια προσέγγιση στην ανάλυση των δεδομένων, το μόνο ενδιαφέρον της οποίας είναι να περιγράψει τη φύση των χαρακτηριστικών στα δεδομένα όπως είναι (Howitt & Cramer, 2010). Η Περιγραφική ανάλυση χρησιμοποιεί τεχνικές απεικόνισης δεδομένων, όπως τα διαγράμματα και τα γραφήματα, για την αποτελεσματική κοινοποίηση των εμπειρικών ευρημάτων (Chambers, 2017). Η Απεικόνιση δεδομένων (Data Visualization) ως εργαλείο για περιγραφική ανάλυση, παρουσιάζει μια εικόνα που περιγράφει τη φύση των χαρακτηριστικών στα δεδομένα με τη μορφή πινάκων, γραφημάτων και διαγραμμάτων (Kirk, 2016). Σε αυτή τη μελέτη η απεικόνιση δεδομένων χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την περιγραφική ανάλυση (Descriptive Analysis) των χαρακτηριστικών των δεδομένων και στα δύο ερευνητικά σχέδια συσχέτισης.

Η περιγραφική ανάλυση της παρούσας μελέτης χρησιμοποιεί το line graph /γράφημα γραμμών ως απεικόνιση δεδομένων της επιλογής για την παρατήρηση της φύσης των τεσσάρων μεταβλητών σε καθένα από τα σχέδια της μελέτης συσχέτισης, όπως περιγράφεται στον Πίνακα :Π.ΙΙΙ.1 : Περιγραφή των Μεταβλητών στις Χώρες του ΟΟΣΑ και στον Πίνακα:Π.ΙΙΙ.2:Περιγραφή των Μεταβλητών στην Περίπτωση της Ελλάδας ανωτέρω. Το διάγραμμα γραμμών είναι μια απεικόνιση δεδομένων που παρουσιάζει μια εικόνα της τάσης στα δεδομένα που διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου (Roles, Baeten, & Signer, 2016). Τόσο στο πρώτο όσο και στο δεύτερο ερευνητικό σχέδιο συσχέτισης, οι μεταβλητές συλλέγονται με την πάροδο του χρόνου, και το ενδιαφέρον είναι αρχικά στην κατανόηση και αργότερα στην αντίθεση των επιδόσεων των χωρών του ΟΟΣΑ και της Ελλάδας σε αυτές τις μεταβλητές. Ως εκ τούτου, η παρατήρηση της τάσης στις μεταβλητές είναι η κατάλληλη προσέγγιση και με τη σειρά της καθιστά την απεικόνιση δεδομένων γραφήματος γραμμών την κατάλληλη απεικόνιση δεδομένων για την περιγραφική ανάλυση σε αυτή τη μελέτη.

3.7 Επαγωγική Ανάλυση

Η επαγωγική ανάλυση αναφέρεται σε μια προσέγγιση στην ανάλυση των δεδομένων που ενδιαφέρεται να προχωρήσει πέρα από την περιγραφή της τρέχουσας φύσης των δεδομένων και να προβεί σε επαληθεύσεις και να συνάγει συμπεράσματα, με βάση τις υποθέσεις που έγιναν σχετικά με τα δεδομένα (Albright, 2015). Σε αυτή τη μελέτη, χρησιμοποιούνται δύο τεχνικές ανάλυσης για την επαγωγική ανάλυση των δεδομένων τόσο στο πρώτο όσο και στο δεύτερο ερευνητικό σχέδιο συσχέτισης. Αυτές οι δύο τεχνικές ανάλυσης είναι η ανάλυση μοντελοποίησης παλινδρόμησης / Regression Modelling Analysis και η ανάλυση της διακύμανσης (ANOVA) / Analysis of Variance (ANOVA).

3.8 Ανάλυση Μοντελοποίησης Παλινδρόμησης

Η ανάλυση παλινδρόμησης είναι μια εξίσωση με βάση την μοντελοποίηση των δεδομένων σε σχέδια έρευνας συσχέτισης που διερευνά και αξιολογεί τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των μεταβλητών, και παρουσιάζει τη σχέση με τη μορφή εξίσωσης (Jaulin, 2010).

Στην ανάλυση μοντελοποίησης παλινδρόμησης, η εξίσωση παίρνει την ακόλουθη γενική μορφή (Jorge, Angela, & Edson, 2013):

$$Y = \beta_0 + \beta_i X_i$$

Στην εξίσωση, το Y αντιπροσωπεύει την εξαρτημένη μεταβλητή, ενώ το X αντιπροσωπεύει το σύνολο των ανεξάρτητων μεταβλητών. Η μοντελοποίηση παλινδρόμησης λειτουργεί για την εκτίμηση των υπόλοιπων συστατικών της παραπάνω εξίσωσης. β_0 και β_1 s, οι οποίοι αναφέρονται ως συντελεστές των μεταβλητών ή των παραμέτρων του μοντέλου (Jorge, Angela, & Edson, 2013). Στην παρούσα μελέτη, η εφαρμογή του μοντέλου παλινδρόμησης τόσο για το πρώτο όσο και για το δεύτερο ερευνητικό πρόγραμμα συσχέτισης η εξαρτημένη μεταβλητή, το Y είναι το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) / Real Gross Domestic Product (GDP), και το σύνολο των ανεξάρτητων μεταβλητών, X είναι ο Πραγματικές δημόσιες δαπάνες (Real Government Spending), πραγματικές εξαγωγές (Real Exports) και ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις (Gross Private Investment). Το μοντέλο αυτό της παλινδρόμησης έχει ως πηγή έμπνευσης την Κεϋνσιανή θεωρία. Πρόκειται για ένα οικονομετρικό μοντέλο που γνωρίζει ευρεία απήχηση στις έρευνες των δημοσιονομικών κρατικών πολιτικών (Grinin, Korotayev, & Tausch, 2016). Η εφαρμογή του Κεϋνσιανού μοντέλου σε αυτή την έρευνα παίρνει την παρακάτω μορφή:

$$Q_t = aG_t + nI_t + eX_t; \quad a, n, e > 0$$

Στο μοντέλο, Q_t αντιπροσωπεύει το πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) / Real Gross Domestic Product (GDP), G_t αντιπροσωπεύει τις πραγματικές δημόσιες δαπάνες και τις ακαθάριστες επενδύσεις (Real Government Spending and Gross Investment), I_t αντιπροσωπεύει τις ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις (Gross Private Investment) και X_t αντιπροσωπεύει τις πραγματικές εξαγωγές (Real Exports). Μέσω αυτού του μοντέλου, ο αντίκτυπος των πραγματικών δημοσίων δαπανών (Real Government Spending) και των ακαθάριστων επενδύσεων - Gross Investment (G_t) στο πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) - Real Gross Domestic Product (GDP) Q_t , αξιολογείται με τις ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις Gross Private Investment (I_t) και τις πραγματικές εξαγωγές Real Exports (X_t) που εξετάζονται. Στην έρευνα αυτή οι πολλαπλασιαστές για κάθε έναν από τους παράγοντες G_t , I_t και X_t εκτιμώνται μέσω ενός μοντέλου παλινδρόμησης και συγκεκριμένα με το συνηθισμένο μοντέλο εκτίμησης

ελάχιστων τετραγώνων (Ordinary Least Squares Estimation model), στο οποίο το Q_t είναι η εξαρτημένη μεταβλητή (dependent variable), ενώ τα G_t , I_t and X_t είναι οι ανεξάρτητες μεταβλητές (independent variables).

3.9 Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA)

Η ανάλυση της διακύμανσης (ANOVA) μπορεί να περιγραφεί ως μια προσέγγιση σχεδιασμού έρευνας συσχέτισης που εφαρμόζεται μαζί με την ανάλυση μοντελοποίησης παλινδρόμησης, για να ενημερώσει σχετικά με τη σημασία της σχέσης που υπάρχει μεταξύ των εξαρτώμενων μεταβλητών και του συνόλου των ανεξάρτητων μεταβλητών (Kim, 2014). Η δοκιμή ANOVA μπορεί να θεωρηθεί ως συμπληρωματική προσέγγιση για την ανάλυση μοντελοποίησης παλινδρόμησης, δεδομένου ότι επιτρέπει την αξιολόγηση της κοινής σημασίας του συνόλου της ανεξάρτητης μεταβλητής. Σε αυτή τη μελέτη, η δοκιμή ANOVA διεξάγεται για το Κεϋνσιανό μοντέλο, προκειμένου να διερευνηθεί την κοινή σημασία του αντίκτυπου του συνόλου των ανεξάρτητων μεταβλητών. Πραγματικές Δημόσιες Δαπάνες και Ακαθάριστες Επενδύσεις (Real Government Spending and Gross Investment (G_t)), Ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις (Gross Private Investment (I_t)) και Πραγματικές Εξαγωγές (Real Exports (X_t)) στην εξαρτημένη μεταβλητή, Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), (Real Gross Domestic Product) (GDP), Q_t .

Κεφάλαιο Τέταρτο

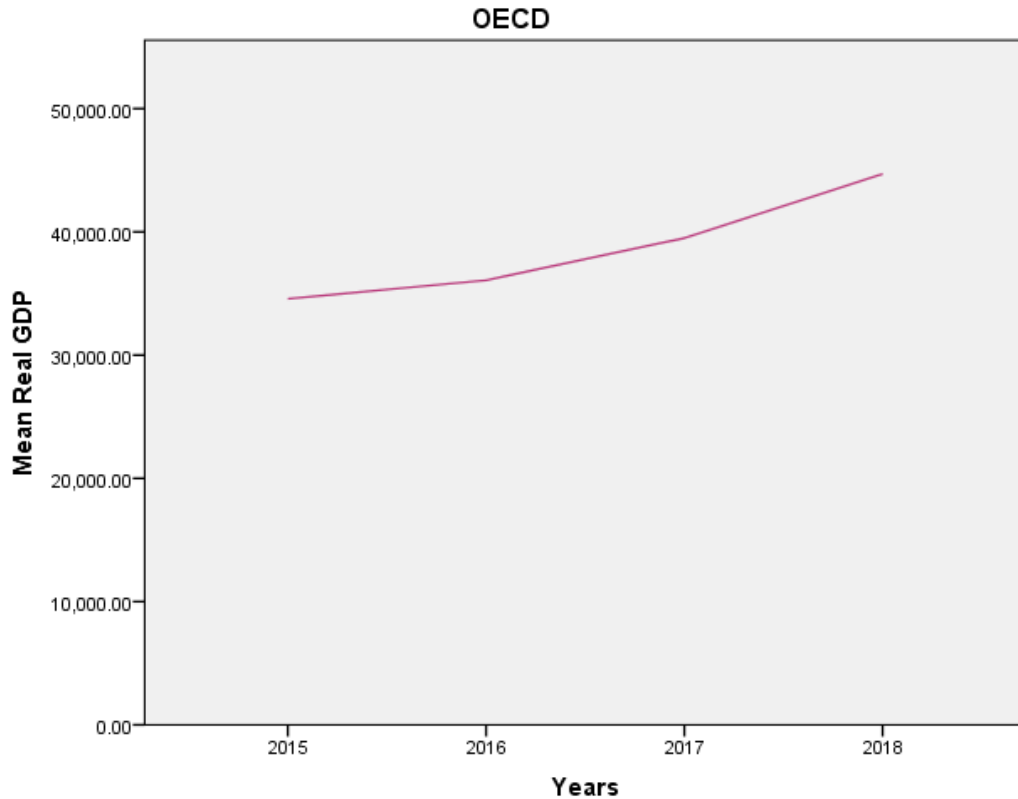
Εμπειρικά Ευρήματα

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται τα πορίσματα της διαδικασίας ανάλυσης τόσο για τα στοιχεία των χωρών του ΟΟΣΑ όσο και για τα στοιχεία της Ελλάδας σχετικά με τις υφέσεις και τα σχετικά μέτρα. Ξεκινά με την περιγραφική ανάλυση των διαφόρων μεταβλητών του Κεϋνσιανού μοντέλου τόσο στην περίπτωση της Ελλάδας όσο και των χωρών του ΟΟΣΑ. Η περιγραφική ανάλυση έχει ως στόχο να δώσει μια επισκόπηση και περίληψη των δεδομένων και στις δύο περιπτώσεις. Μετά τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία επιτελείται η ανάλυση που έχει ως στόχο την παροχή λεπτομερέστερων πληροφοριών τόσο για τα δεδομένα των χωρών του ΟΟΣΑ όσο και για τα στοιχεία της Ελλάδας. Η ανάλυση περιλαμβάνει τη δημιουργία δύο Κεϋνσιανών μοντέλων ένα για τα δεδομένα των χωρών του ΟΟΣΑ και ένα δεύτερο για τα δεδομένα της Ελλάδας, ώστε να καταστεί δυνατή η κατανόηση και η αντίθεση του χειρισμού της ύφεσης και στις δύο περιπτώσεις. Τα δύο Κεϋνσιανά μοντέλα έχουν ως στόχο την εξέταση παρατηρώντας την αποτελεσματικότητα της αύξησης των δημοσίων δαπανών για τον χειρισμό της ύφεσης όχι μόνο για την περίπτωση της Ελλάδας, αλλά και τις χώρες του ΟΟΣΑ, στις οποίες είναι μέλος η Ελλάδα.

4.1 Περιγραφική Ανάλυση / Χώρες ΟΟΣΑ

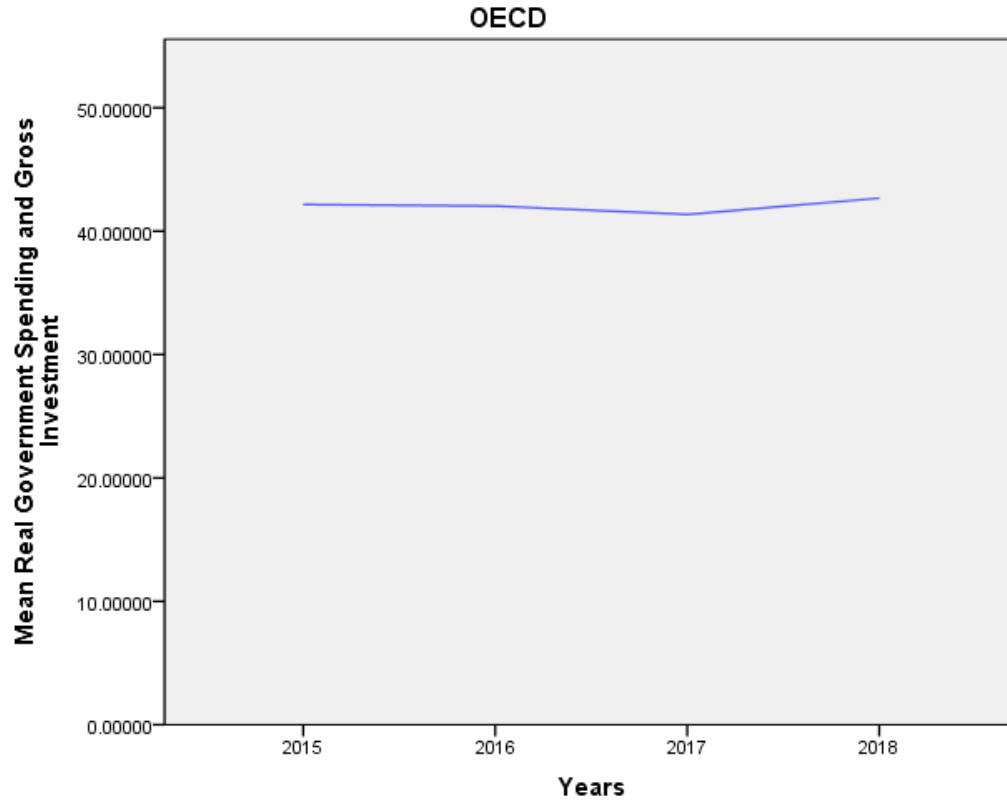
Στο Διάγραμμα : Δ.IV. 1: Εξέλιξη του πραγματικού , παρουσιάζεται η τάση του μέσου ετήσιου Α.Ε.Π για τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α για την περίοδο 2015 - 2018. Από τα στοιχεία αυτά διαπιστώνεται ότι η τάση του Α.Ε.Π των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α κατά την περίοδο μελέτης είναι ανοδική. Μεταξύ του 2015 και του 2018 ο Ο.Ο.ΣΑ ως μπλοκ γνώρισε μια οικονομική μεγέθυνση αν λάβουμε το πραγματικό Α.Ε.Π ως μέτρο της οικονομικής μεγέθυνσης.

Διάγραμμα : Δ.IV. 1: Εξέλιξη του πραγματικού Α.Ε.Π στις Χώρες του Ο.Ο.Σ.Α ,2015-2018

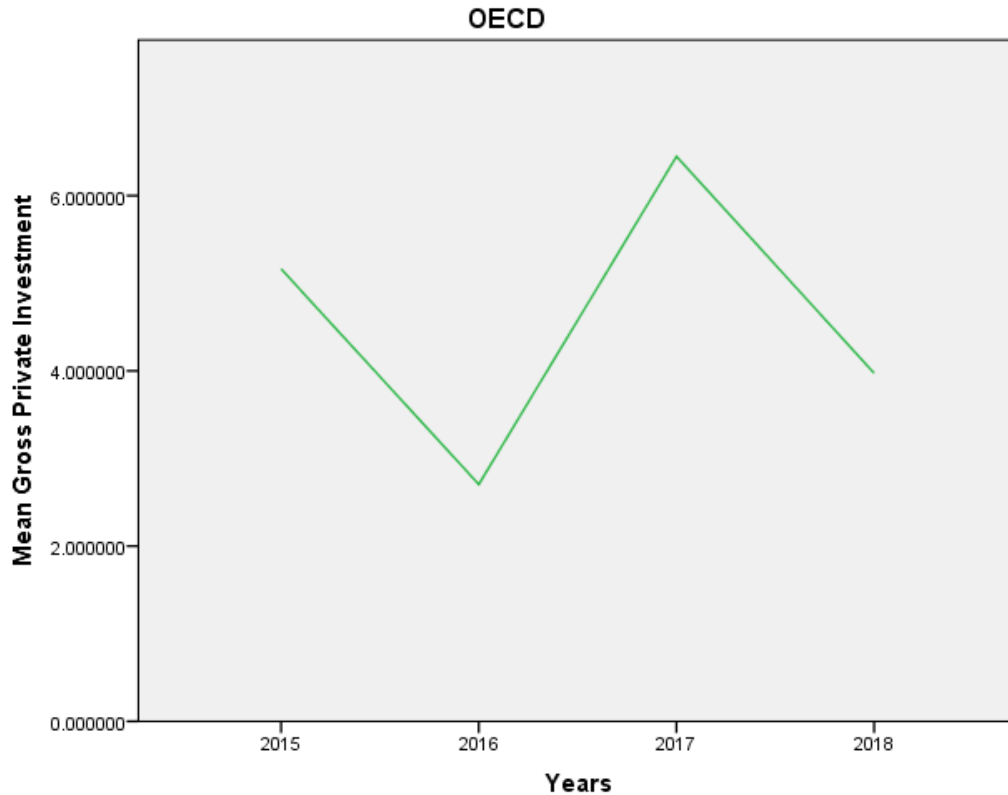
Το Διάγραμμα Δ.Ι.Υ.2 : Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις στις Χώρες του Ο.Ο.Σ.Α , στο οποίο παρουσιάζονται οι πραγματικές δημόσιες δαπάνες και οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (Χώρες του ΟΟΣΑ) δείχνει ότι μεταξύ 2015 και 2018 οι δημόσιες δαπάνες κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ παραμένουν στάσιμες. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχει μια αξιοσημείωτη μικρή μείωση των δημοσίων δαπανών μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών που αποτελούν τον ΟΟΣΑ για το έτος 2017 πριν από μια μικρή αύξηση των δαπανών κατά το έτος 2018.

Διάγραμμα: Δ.Ι.Υ. 2: Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις στις χώρες του ΟΟΣΑ

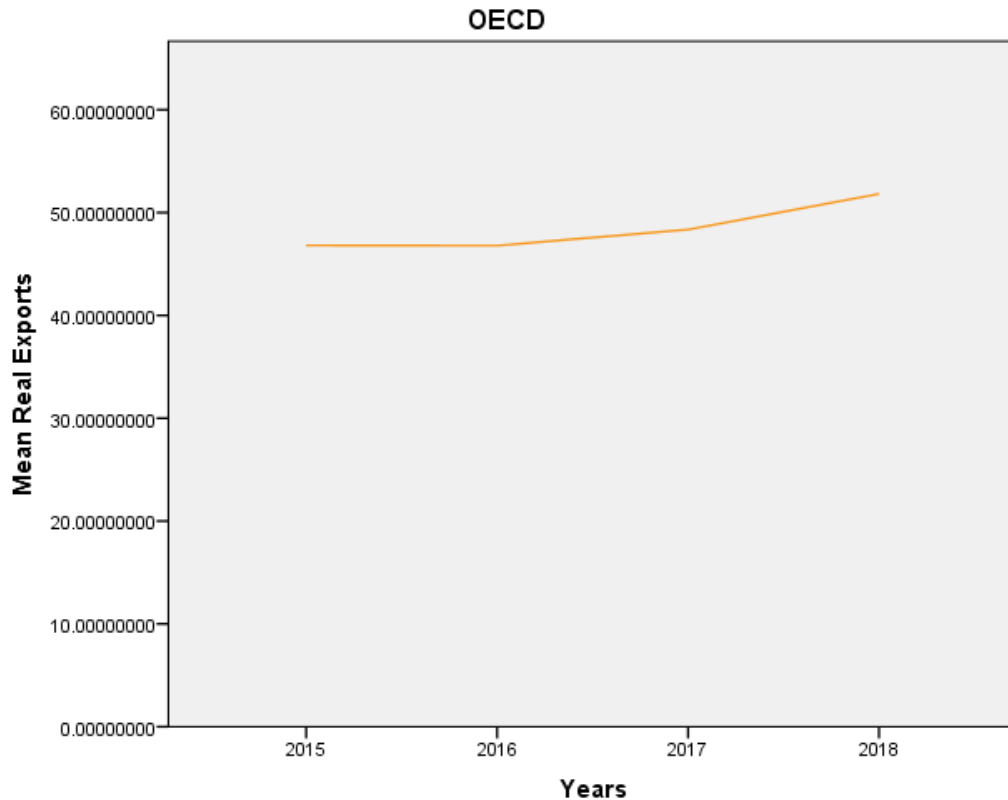
Το επόμενο Διάγραμμα: Δ.Ι.Υ.3 : Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις – Τάση (Χώρες ΟΟΣΑ) δείχνει την τάση του ετήσιου μέσου όρου ακαθάριστων ιδιωτικών επενδύσεων μεταξύ των χωρών του μπλοκ ΟΟΣΑ για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018. Σε γενικές γραμμές, η τάση των ακαθάριστων ιδιωτικών επενδύσεων μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ κατά τη διάρκεια της περιόδου μελέτης μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι μια κυκλική τάση με ένα έτος υψηλών ακαθάριστων ιδιωτικών επενδύσεων που ακολουθείται από απότομη πτώση των ακαθάριστων ιδιωτικών επενδύσεων και ούτω καθεξής .

Διάγραμμα: Δ.Ι.Υ. 3 Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις (Χώρες του ΟΟΣΑ)

Το Διάγραμμα : Δ.I.V.4 : Πραγματικές Εξαγωγές-Τάση (Χώρες ΟΟΣΑ) παρουσιάζει την τάση των μέσων ετήσιων πραγματικών εξαγωγών για τις χώρες του ΟΟΣΑ για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018. Σε γενικές γραμμές, η τάση των πραγματικών εξαγωγών από τις χώρες του ΟΟΣΑ κατά την περίοδο μελέτης μπορεί να θεωρηθεί ως ανοδική τάση. Τα αποτελέσματα των παρατηρήσεων υποδηλώνουν ότι μεταξύ του έτους 2015 και του 2018, η τάση των εξαγωγών από τις χώρες του ΟΟΣΑ αντιστοιχούσε στην τάση της οικονομικής μεγέθυνσης στις χώρες του ΟΟΣΑ με βάση την ομοιότητα των τάσεων για τις πραγματικές εξαγωγές στο Διάγραμμα Δ.I.V.4 : Πραγματικές Εξαγωγές-Τάση (Χώρες ΟΟΣΑ) και αυτό του ΑΕΠ στο Διάγραμμα : Δ.IV. 1: Εξέλιξη του πραγματικού παραπάνω. Η ομοιότητα μεταξύ αυτών των τάσεων φέρνει επίσης στο επίκεντρο τη σχέση μεταξύ των εξαγωγών και της οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες του ΟΟΣΑ, με πιθανό πόρισμα το γεγονός ότι οι εξαγωγές αποτελούν σημαντικό εισόδημα για τις χώρες του ΟΟΣΑ.

Διάγραμμα: Δ.Ι.Υ. 4 : Πραγματικές Εξαγωγές –Τάση (Χώρες ΟΟΣΑ)

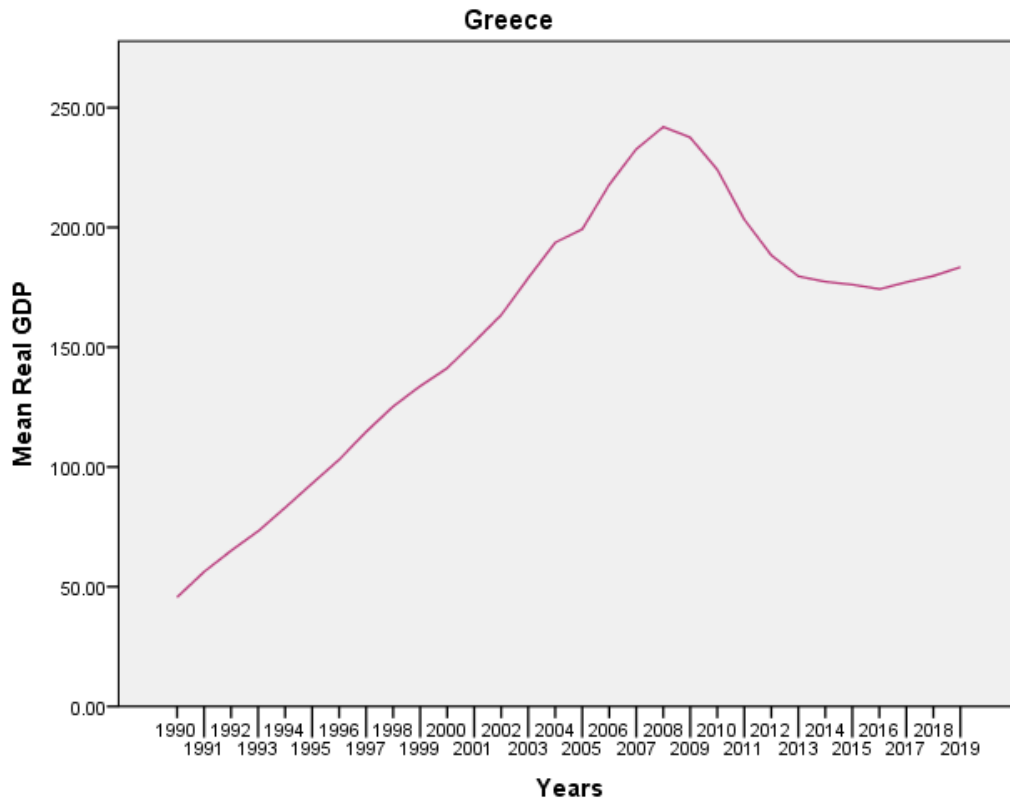

4.2 Περιγραφική Ανάλυση / Ελλάδα

Το Διάγραμμα Δ.ΙΥ.5: Πραγματικό ΑΕΠ – Τάση (Ελλάδα) παρουσιάζει την τάση του μέσου ετήσιου ΑΕΠ για την Ελλάδα για την περίοδο 1990 και 2019. Σε γενικές γραμμές, το πραγματικό ΑΕΠ για την Ελλάδα είναι σήμερα υψηλότερο σε σύγκριση με το 1990. Ωστόσο, τα αποτελέσματα των παρατηρήσεων μας δείχνουν ότι υπήρξε μια αρχική απότομη αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ για την Ελλάδα μεταξύ 1990 και 2008, ακολουθούμενη από απότομη, στη συνέχεια ήπια πτώση το 2016 και τέλος, μια μικρή αύξηση μέχρι το 2019. Χρησιμοποιώντας το ΑΕΠ ως μέτρο για την οικονομική μεγέθυνση, η τάση του plot (γραφήματος) υποδηλώνει ότι η ελληνική οικονομία είχε απότομη ανάπτυξη μεταξύ 1990 και 2008 ακολουθούμενη από απότομη επιβράδυνση της

οικονομίας μεταξύ 2008 και 2016, στη συνέχεια μια μικρή ανάπτυξη μεταξύ 2016 και 2019.

Διάγραμμα: Δ.IV.5: Πραγματικό ΑΕΠ – Τάση (Ελλάδα)

Το Διάγραμμα : Δ.I.V.6 : Πραγματικές Δημόσιες Δαπάνες και Ακαθάριστες Επενδύσεις – Τάση Ελλάδα παρακάτω, δίνει την τάση των πραγματικών δημοσίων δαπανών και των ακαθάριστων επενδύσεων για την Ελλάδα για την περίοδο μεταξύ 1990 και 2019. Συγκρίνοντας με το 1990 ως βασική αξία, οι πραγματικές δημόσιες δαπάνες και οι ακαθάριστες επενδύσεις είναι ελαφρώς υψηλότερες το 2019. Μια απότομη πτώση στις πραγματικές δημόσιες δαπάνες και τις ακαθάριστες επενδύσεις είναι αξιοσημείωτη μεταξύ του 1994 και του 1995, όταν έφθασε στο χαμηλότερο επίπεδο για την Ελλάδα. Ακολουθεί μια σταδιακή και συνεχής αύξηση των πραγματικών δημοσίων δαπανών και των ακαθάριστων επενδύσεων. Ωστόσο, υπάρχει επιβράδυνση αυτής της αύξησης των

πραγματικών δημοσίων δαπανών και των ακαθάριστων επενδύσεων από το 2008 έως το 2015.

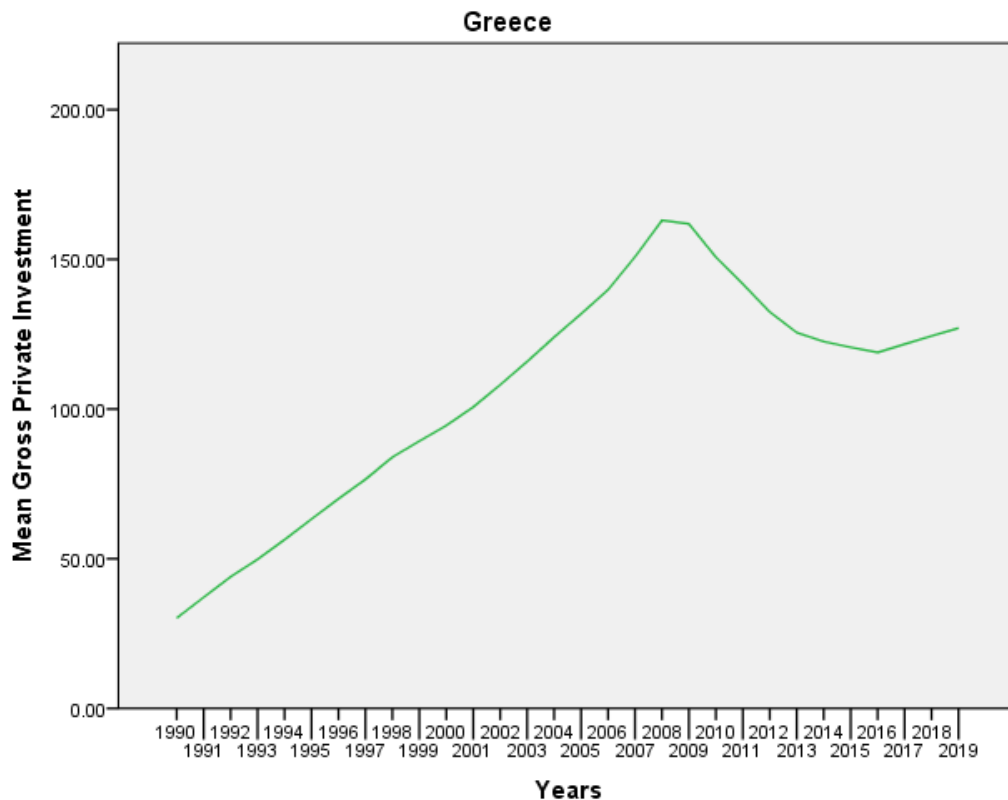
Διάγραμμα: Δ.IV.6 : Πραγματικές Δημόσιες Δαπάνες και Ακαθάριστες Επενδύσεις – Τάση (Ελλάδα)

Το Διάγραμμα : Δ.IV.7: Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις – Τάση (Ελλάδα) παρουσιάζει την τάση των Ακαθάριστων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Ελλάδα για την περίοδο 1990-2019. Σε γενικές γραμμές, το πραγματικό ΑΕΠ για την Ελλάδα είναι σήμερα υψηλότερο σε σύγκριση με το 1990. Ωστόσο, τα αποτελέσματα του plot δείχνουν ότι ήταν μια αρχική απότομη αύξηση των Ακαθάριστων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Ελλάδα μεταξύ 1990 και 2008, ακολουθούμενη από απότομη, στη συνέχεια ήπια πτώση το 2016 και τέλος, μια μικρή αύξηση μέχρι το 2019. Τα αποτελέσματα των παρατηρήσεων υποδηλώνουν ότι μεταξύ του 1990 και του 2019, η τάση των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ελλάδα αντιστοιχούσε στην τάση της οικονομικής ανάπτυξης στη χώρα με βάση την ομοιότητα των τάσεων για τις Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις στο Διάγραμμα Δ.IV.7: Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις-Τάση (Ελλάδα), και αυτής του

ΑΕΠ στο Διάγραμμα 6: Πραγματικό ΑΕΠ – Τάση (Ελλάδα) παραπάνω. Η ομοιότητα μεταξύ αυτών των τάσεων φέρνει επίσης στο επίκεντρο τη σχέση μεταξύ των ιδιωτικών επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης στη χώρα, με πιθανή επαγωγή ότι οι ιδιωτικές επενδύσεις αποτελούν σημαντικό παράγοντα της ελληνικής οικονομίας.

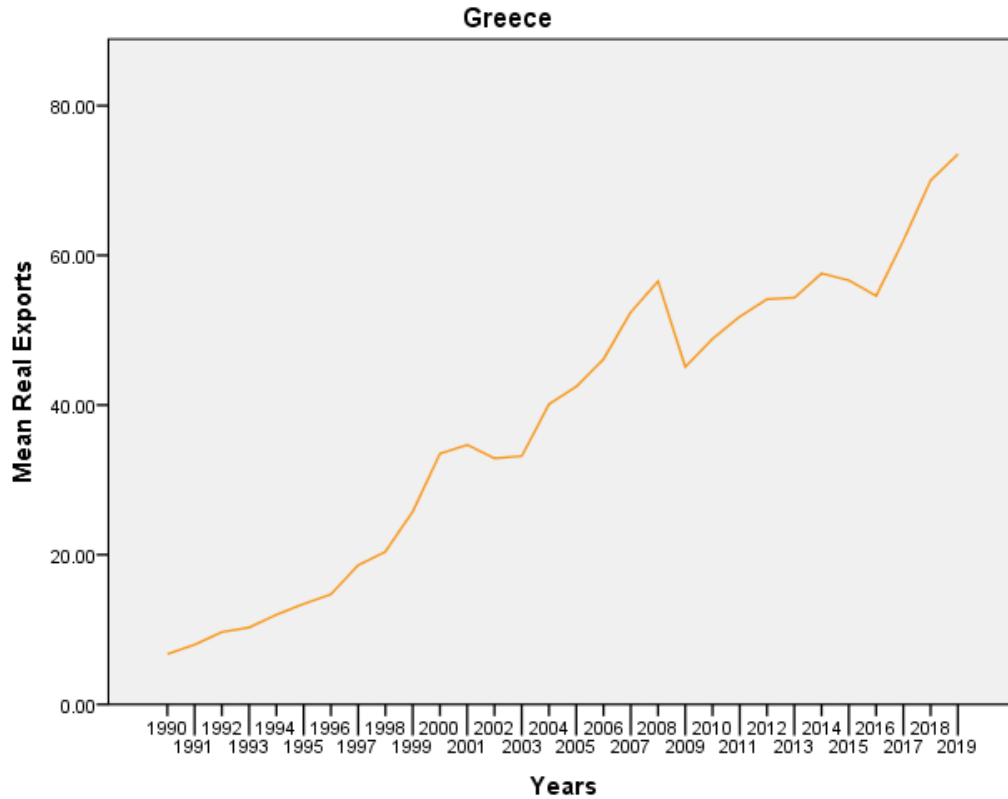
Διάγραμμα: Δ.IV.7 : Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις - Τάση (Ελλάδα)

Το Διάγραμμα 6: Πραγματικό ΑΕΠ- Τάση (Ελλάδα) παρακάτω παρουσιάζει την τάση των μέσων ετήσιων Πραγματικών Εξαγωγών για την Ελλάδα για την περίοδο 1990-2019. Σε γενικές γραμμές, η τάση των πραγματικών εξαγωγών από την Ελλάδα κατά την περίοδο μελέτης μπορεί να θεωρηθεί ως ανοδική τάση. Τα αποτελέσματα των παρατηρήσεων υποδηλώνουν ότι σε σύγκριση με ένα έτος αναφοράς του 1990, η Ελλάδα εξάγει σήμερα περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες. Ωστόσο, υπάρχουν τρεις αξιοσημείωτες μειώσεις των εξαγωγών κατά την περίοδο μελέτης, για τα έτη 2002, 2009 και 2016, όπου η Ελλάδα βιώνει σημαντική μείωση των εξαγωγών πριν από ένα άλμα. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η γενική μείωση του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών από την

Ελλάδα μεταξύ των ετών 2008 και 2016. Μετά την πτώση των εξαγωγών από την Ελλάδα την διετία 2008-2009, οι εξαγωγές αυξήθηκαν αλλά με βραδύτερο ρυθμό πριν μειωθούν και πάλι το 2016, ακολουθούμενη από αύξηση από τότε και μετά.

Διάγραμμα: Δ.IV.8: Πραγματικές Εξαγωγές –Τάση (Ελλάδα)

Συμπερασματική Ανάλυση (Inferential Analysis)

4.3 Μοντέλο Παλινδρόμησης (Ordinary Least Squares Estimation) – Δεδομένα ΟΟΣΑ

Τα αποτελέσματα του πρώτου μοντέλου παλινδρόμησης, που παράγονται με τη χρήση δεδομένων από τις χώρες του ΟΟΣΑ, για τις οποίες το Q_t είναι η εξαρτημένη μεταβλητή και οι G_t , I_t και X_t είναι οι ανεξάρτητες μεταβλητές δίνονται στον Πίνακα: Π.IV. 3 : Σύνοψη Μοντέλου 1,

Πίνακας: Π.IV. 4: Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) / Μοντέλο 1 και

Πίνακας: Π.IV. 5 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 1 παρακάτω .

Πίνακας: Π.IV. 3 : Σύνοψη Μοντέλου 1

Model Summary 1				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.655 ^a	.429	.421	15600.54582
a. Predictors: (Constant), Real Exports, Real Government Spending and Gross Investment, Gross Private Investment				

Από τον Πίνακα: Π.IV. 3 : Σύνοψη Μοντέλου 1 ανωτέρω σημειώνουμε ότι η τιμή του Συντελεστή Προσδιορισμού (Coefficient of Determination) που δίνεται από το προσαρμοσμένο τετράγωνο R (adjusted R square), ισούται με 0,421. Ο συντελεστής προσδιορισμού, είναι μια τιμή που παρέχει πληροφορίες, σχετικά με το πόσο καλά το μοντέλο εξήγησε τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών (εξαρτώμενες και ανεξάρτητες μεταβλητές) (Jaulin, 2010; Jorge, Angela, & Edson, 2013). Στην περίπτωση αυτή, συμπεραίνουμε ότι το μοντέλο έχει εξηγήσει έως και το 42,1 % της σχέσης μεταξύ του Πραγματικού ΑΕΠ (Q_t) / (Real GDP) και των ανεξάρτητων μεταβλητών των

Πραγματικών Δημοσίων Δαπανών και Ακαθάριστων Επενδύσεων (G_t) / (Real Government Spending and Gross Investment), των Ακαθάριστων Επενδύσεων (I_t) / (Gross Investment) και των Πραγματικών Εξαγωγών / (X_t) / (Real Export).

Πίνακας: Π.IV. 4: Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) / Μοντέλο 1

ANOVA 1						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
	Regression	38253989334 .454	3	12751329778 .151	52.393	.000 ^b
	Residual	50865799266 .716	209	243377029.9 84		
	Total	89119788601 .170	212			
a. Dependent Variable: Real GDP						
b. Predictors: (Constant), Real Exports, Real Government Spending and Gross Investment, Gross Private Investment						

Από τον

Πίνακας: Π.IV. 4: Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) / Μοντέλο 1 ανωτέρω σημειώνουμε ότι η τιμή του συντελεστή προσδιορισμού (Coefficient of Determination) που δίνεται από το adjusted R square (προσαρμοσμένο τετράγωνο R), ισούται με 0,421. Ο συντελεστής προσδιορισμού (The coefficient of determination), είναι μια τιμή που παρέχει πληροφορίες, σχετικά με το πόσο καλά το μοντέλο εξήγησε τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών (εξαρτώμενες και ανεξάρτητες μεταβλητές) (Kim, 2014; Barbara & Susan, 2014). Λαμβάνοντας υπόψη ένα επίπεδο σημαντικότητας της τάξεως του 0,01, η τιμή (p-value) $p = 0,000$ είναι μικρότερη από αυτό το επίπεδο σημαντικότητας, και ως εκ τούτου η συσχέτιση θεωρείται σημαντική.

Πίνακας: Π.IV. 5 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 1

Coefficients ¹						
Model 1		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
	(Constant)	1518.373	6307.192		241	.810
	Real Government Spending and Gross Investment	457.903	141.938	.169	3.226	.001
	Gross Private Investment	36.291	68.286	.028	.531	.596
	Real Exports	361.580	30.229	.637	11.961	.000
a. Dependent Variable: Real GDP						

Από τον

Πίνακας: Π.IV. 5 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 1 σημειώνουμε ότι οι εκτιμώμενοι συντελεστές G_t (Real Government Spending and Gross Investment)/(πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις), I_t (Gross Investment)/(Ακαθάριστες Επενδύσεις) και X_t (Real Export)/(Πραγματικές Εξαγωγές) είναι 0,169, 0,028 και 0,637 αντίστοιχα, όπως αναφέρεται στη στήλη Τυποποιημένοι Συντελεστές. Σημειώνουμε επίσης από τη στήλη sig. ότι οι τιμές p για το G_t (Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις), I_t (Ακαθάριστες Επενδύσεις) και X_t (Πραγματικές Εξαγωγές) είναι 0,001 , 0,596 και 0,000 αντίστοιχα όπως αναφέρεται στη στήλη Τυποποιημένοι συντελεστές (Standardized Coefficients column). Λαμβάνοντας υπόψη ένα επίπεδο σημαντικότητας 0,01, τότε οι τιμές p-values του G_t (Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις)/(Real Government Spending and Gross Investment), και X_t (Πραγματικές Εξαγωγές)/ (Real Export) είναι

μικρότερες από το επίπεδο της σημαντικότητας. Αυτό σημαίνει ότι το G_t (Real Government Spending and Gross Investment)/(Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις) και το X_t (Real Export)/(Πραγματικές Εξαγωγές) είναι εξαιρετικά σημαντικά στην πρόβλεψη του Q_t (Real GDP)/ (Πραγματικό ΑΕΠ). : Π.IV.2 : Περίληψη Μοντέλου 1 .

Με βάση τα αποτελέσματα του Πίνακα: Π.IV. 3 : Σύνοψη Μοντέλου 1,

Πίνακας: Π.IV. 4: Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) / Μοντέλο 1 και τα συμπεράσματα που παρουσιάζονται ανωτέρω, το προκύπτον Κεϋνσιανό μοντέλο για την περίπτωση των χωρών του ΟΟΣΑ θα δοθεί από την παρακάτω εξίσωση: (Οι αντίστοιχες στατιστικές της δοκιμής t από τον

Πίνακα δίνονται σε παρένθεση με rt δίνοντας την εκτίμηση των υπολειμμάτων (residuals).

$$Q_t = 1518.373 + 0.169G_t + 0.028I_t + 0.637X_t + r_t$$

$$(3.226)(0.531)(11.961)$$

$$Period\ 2015:1 - 2018:4, \quad R^2 = 0.421, \quad SE = 15600.54582$$

Από το παραπάνω μοντέλο σημειώνουμε ότι το μοντέλο έχει μια μέση εξηγηματική ισχύ που δίνεται από $R^2 = 42.1\%$. Οι πολλαπλασιαστές για όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές είναι επίσης θετικοί και συνεπώς ικανοποιούν το Κεϋνσιανό μοντέλο. Σημειώνουμε επίσης ότι ο πολλαπλασιαστής για την Πραγματική Εξαγωγή είναι σημαντικά υψηλότερος σε σύγκριση με εκείνους των πραγματικών δημοσίων δαπανών και των ακαθάριστων επενδύσεων, και των ακαθάριστων ιδιωτικών επενδύσεων.

4.4 Δεδομένα Ελλάδας

Τα αποτελέσματα του δεύτερου μοντέλου παλινδρόμησης, που παράγεται με τη χρήση δεδομένων για την Ελλάδα, και για το οποίο το Q_t είναι η εξαρτημένη μεταβλητή και οι G_t , I_t και X_t είναι οι ανεξάρτητες μεταβλητές όπως παρατίθενται στον

Πίνακας: Π.IV. 6 : Σύνοψη Μοντέλου 2, Πίνακας: Π.IV. 7 : Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) Μοντέλο 2 και Πίνακας: Π.IV. 8 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 2 παρακάτω.

Πίνακας: Π.IV. 6 : Σύνοψη Μοντέλου 2

Model Summary 2				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
2	.998 ^a	.996	.995	3.98317
a. Predictors: (Constant), Exports of goods and services at current prices (National accounts) (UXGS) (National currency:), Total current expenditure: general government :- ESA 2010 (UUCG) (National currency:), Private final consumption expenditure at current prices (UCPH) (National currency:)				

Από τον

Πίνακας: Π.IV. 6 : Σύνοψη Μοντέλου 2 ανωτέρω σημειώνουμε ότι η τιμή του συντελεστή προσδιορισμού (Coefficient of Determination) , που δίνεται από το προσαρμοσμένο τετράγωνο R (adjusted R square) , ισούται με 0,995 . Στην περίπτωση αυτή, συμπεραίνουμε ότι το μοντέλο έχει εξηγήσει έως και το 99,5% της σχέσης μεταξύ του Q_t (πραγματικό ΑΕΠ) / (Real GDP) και των ανεξάρτητων μεταβλητών· G_t (Real Government Spending and Gross Investment) / (Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις I_t (Gross Investment) and X_t (Real Export) / (Ακαθάριστες Επενδύσεις).

Πίνακας: Π.IV. 7 : Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) Μοντέλο 2

ANOVA ²					
Model 2	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	91363.813	3	30454.604	1919.532	000 ^b
Residual	412.507	26	15.866		
Total	91776.320	29			
a. Dependent Variable: Gross domestic product at current prices (UVGD) (National currency:)					
b. Predictors: (Constant), Exports of goods and services at current prices (National accounts) (UXGS) (National currency:), Total current expenditure: general government :- ESA 2010 (UUCG) (National currency:), Private final consumption expenditure at current prices (UCPH) (National currency:)					

Από τον Πίνακας: Π.IV. 7 : Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) Μοντέλο 2 ανωτέρω, σημειώνουμε ότι η τιμή p της δοκιμής ANOVA (p-value of the ANOVA test) είναι 0,000, όπως υποδεικνύεται στη στήλη sig (sig column). Λαμβάνοντας υπόψη ένα επίπεδο σημαντικότητας 0,01, η τιμή p p-value = 0.000 είναι μικρότερη από αυτό το επίπεδο σημαντικότητας , και ως εκ τούτου η συσχέτιση θεωρείται σημαντική

Πίνακας: Π.IV. 8 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 2

Coefficients ²						
Model 2		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
	(Constant)	2.302	3.896		.591	.560
	Total current expenditure: general government :- ESA 2010 (UUCG) (National currency:)	-.051	.036	-.029	-1.430	.165
	Private final consumption expenditure at current prices (UCPH) (National currency:)	1.573	.041	1.058	38.425	.000
	Exports of goods and services at current prices (National accounts) (UXGS) (National currency:)	-.153	.098	-.054	-1.565	.130
a. Dependent Variable: Gross domestic product at current prices (UVGD) (National currency:)						

Από τον Πίνακα: Π.IV. 8 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 2 ανωτέρω, σημειώνουμε ότι οι εκτιμώμενοι συντελεστές G_t (Real Government Spending and Gross Investment)/(Πραγματικές Δημόσιες Δαπάνες και Ακαθάριστες Επενδύσεις), I_t (Gross Investment)/(Ακαθάριστες Επενδύσεις) και X_t (Real Export)/(Πραγματικές Εξαγωγές) είναι -0.029, 1.058 και -0.054 αντίστοιχα, όπως αναφέρεται στη στήλη Standardized Coefficients/Τυποποιημένοι Συντελεστές. Σημειώνουμε επίσης από τη στήλη sig. ότι οι τιμές p-values για το G_t (Real Government Spending and Gross Investment)/(Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις), I_t (Gross Investment)/(Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις) και X_t (Πραγματικές Εξαγωγές) είναι 0,165, 0,000 και 0,130 αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη ένα επίπεδο σημασίας 0,01, τότε οι τιμές p-values του G_t (Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις) και X_t (Real Export) / (Πραγματικές Εξαγωγές) είναι μεγαλύτερες από το επίπεδο της σημασίας. Αυτό σημαίνει ότι οι G_t (Real Government Spending and Gross Investment)/(Πραγματικές δημόσιες δαπάνες και ακαθάριστες επενδύσεις) και X_t (Real Export) /(Πραγματικές Εξαγωγές) δεν είναι σημαντικές για την πρόβλεψη Q_t (Real GDP)/(Πραγματικό ΑΕΠ). Ωστόσο, η αξία p-value του I_t (Gross Private Investment)/(Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις) είναι μικρότερη από το επίπεδο της σημασίας και ως εκ τούτου (Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις) στην πρόβλεψη του Q_t (Real GDP) / (Πραγματικό ΑΕΠ) στην περίπτωση της Ελλάδας.

Βάσει των αποτελεσμάτων στους

Πίνακα: Π.IV. 6 : Σύνοψη Μοντέλου 2, Πίνακα: Π.IV. 7 : Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA) Μοντέλο 2 και Πίνακα: Π.IV. 8 : Συντελεστές Παλινδρόμησης Μοντέλο 2 και τα συμπεράσματα που παρουσιάζονται παραπάνω, το προκύπτον Κεϋνσιανό μοντέλο για την περίπτωση της Ελλάδας θα δοθεί από την παρακάτω εξίσωση: (Τα αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία της δοκιμής t (t test) από τον πίνακα Πίνακας δίνονται σε παρένθεση με rt δίνοντας την εκτίμηση των υπολειμμάτων - residuals) .

$$Q_t = 2.302 - 0.029G_t + 1.058 I_t - 0.054X_t + r_t$$

$$(-1.430)(38.425)(-1.565)$$

$$Period\ 1990:1 - 2019:30, \quad R^2 = 0.995, \quad SE = 3.98317$$

Από το παραπάνω μοντέλο σημειώνουμε ότι το μοντέλο έχει πολύ υψηλή επεξηγηματική ισχύ που δίνεται από $R^2 = 99.5\%$. Οι πολλαπλασιαστές για όλες τις ανεξάρτητες μεταβλητές είναι όλοι αρνητικοί εκτός από αυτόν της ακαθάριστης ιδιωτικής επένδυσης (Gross Private Investment), κατά συνέπεια αυτό αποτυγχάνει να ικανοποιήσει το Κεϋνσιανό πρότυπο. Σημειώνουμε επίσης ότι το μέγεθος του πολλαπλασιαστή για τις ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις (Gross Private Investment) είναι σημαντικά υψηλότερο σε σύγκριση με εκείνες των πραγματικών δημοσίων δαπανών και των ακαθάριστων επενδύσεων (Real Government Spending), και των πραγματικών εξαγωγών (Real Export).

Συζήτηση και Ερμηνεία

5.1 Οικονομική Ανάπτυξη και Ύφεση

Από την ανάλυση της τάσης του ΑΕΠ προκύπτει ότι οι χώρες του ΟΟΣΑ σημείωσαν γενική ανοδική τάση στην οικονομική ανάπτυξη κατά την περίοδο μελέτης μεταξύ 2015 και 2018. Το ίδιο παρατηρείται και για την Ελλάδα για παρόμοια χρονική περίοδο με εκείνη των χωρών του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η παρατήρηση της τάσης του ΑΕΠ της Ελλάδας μακροπρόθεσμα και η κάλυψη της περιόδου μελέτης στα στοιχεία της Ελλάδας από το 1990 έως το 2019, αποκαλύπτουν ότι η Ελλάδα σημείωσε ανοδική πορεία στην ανάπτυξη της οικονομίας από το 1990 με συνέπεια έως το 2008, ακολουθούμενη από απότομη επιβράδυνση έως το 2016. Η απότομη επιβράδυνση της οικονομίας από το 2008 έως το 2016 είναι ενδεικτική των συνδυασμένων επιπτώσεων της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 και της Ελληνικής Κρίσης Χρέους με αποτέλεσμα η Ελληνική Ύφεση να επικαλύπτει αυτή την περίοδο. Την περίοδο μεταξύ 2016 και 2019,

η ανάπτυξη της οικονομίας ανακάμπτει, υποδεικνύοντας την έναρξη ανάκαμψης της χώρας από την δυσμενή ύφεση.

5.2 Δημόσιες Δαπάνες

Η ανάλυση τάσεων για τις δημόσιες δαπάνες έδειξε ότι οι συγκεντρωτικές ετήσιες δημόσιες δαπάνες για τις χώρες του οικονομικού μπλοκ του ΟΟΣΑ ήταν στάσιμες χωρίς σημαντική αύξηση ή μείωση των δαπανών για την περίοδο μελέτης μεταξύ 2015 και 2018. Για την ίδια χρονική περίοδο, οι ετήσιες δημόσιες δαπάνες για την Ελλάδα παρουσίασαν ανοδική τάση. Αυτό αποτελούσε μέρος της γενικής τάσης για τις δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα, η οποία ήταν επίσης μια αυξανόμενη τάση από το 1995, μετά από μια απότομη μείωση των δαπανών που σημειώθηκε το 1994. Αυτή η απότομη πτώση θα μπορούσε ενδεχομένως να αποδοθεί στις αρχικές προσαρμογές των πολιτικών από την κυβέρνηση στις προσπάθειες για την εκπλήρωση των απαιτήσεων για ένταξη στην ευρωζώνη.

5.3 Ιδιωτικές Επενδύσεις

Η παρατήρηση της τάσης των ιδιωτικών επενδύσεων στο οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ έδειξε πιθανή ετήσια εποχικότητα με εναλλασσόμενα άλματα και μειώσεις των συνολικών ιδιωτικών επενδύσεων στο οικονομικό σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018. Αντίθετα, η τάση των ιδιωτικών δαπανών στην Ελλάδα παρουσίασε γενική ανοδική τάση για την ίδια περίοδο. Παρατηρώντας την τάση για την Ελλάδα κατά την πλήρη περίοδο μελέτης μεταξύ 1990 και 2019, η τάση των ιδιωτικών επενδύσεων στη χώρα έδειξε εμφανή ομοιότητα με εκείνη του ΑΕΠ της χώρας για την ίδια περίοδο. Αυτό σήμαινε ότι οι ιδιωτικές επενδύσεις αποτελούν ένα πολύ σημαντικό μέρος της ανάπτυξης της οικονομίας για την ελληνική οικονομία και κατ' επέκταση την εξέλιξη της ύφεσης στη χώρα.

5.4 Εξαγωγές

Τα στοιχεία από την ανάλυση της τάσης των εξαγωγών από το οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ έδειξαν ότι για το σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ οι εξαγωγές ήταν γενικά σε άνοδο για την περίοδο μεταξύ 2015 και 2018. Αυτή η τάση των εξαγωγών από το οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ παρουσιάζει ομοιότητα με την τάση του ετήσιου συνολικού ΑΕΠ για το μπλοκ. Ως εκ τούτου, η ομοιότητα δείχνει ότι οι εξαγωγές αποτελούν σημαντικό μέρος της ανάπτυξης της οικονομίας και της εξέλιξης της ύφεσης για τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ. Στην περίπτωση της Ελλάδας, για την ίδια περίοδο, παρατηρείται αξιοσημείωτη ανοδική τάση των εξαγωγών από τη χώρα παρόμοια με την περίπτωση του συνόλου του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών από την Ελλάδα κατά την περίοδο αυτή είναι υψηλότερος από αυτόν του συνόλου ΟΟΣΑ. Για το σύνολο της περιόδου μελέτης 1990-2019 για την Ελλάδα, υπάρχει μια γενική ανοδική τάση με σημαντικές μειώσεις το 2002, το 2009 και το 2016. Οι μειώσεις το 2009 και το 2016 ξεχωρίζουν καθώς ακολουθούν την έναρξη της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 και την αθέτηση του δανείου του ΔΝΤ από την Ελλάδα. Αυτά αναδεικνύουν τον αντίκτυπο που είχαν οι επιπτώσεις της ελληνικής ύφεσης κατά την περίοδο αυτή στην παραγωγή της χώρας και στο εμπόριο με άλλες χώρες.

5.5 Κεϋνσιανό Μοντέλο

Σε αντίθεση με τα αποτελέσματα της Κεϋνσιανής μοντελοποίησης για τις περιπτώσεις του οικονομικού συνόλου των χωρών του ΟΟΣΑ και της Ελλάδας, σημειώνουμε ότι το Κεϋνσιανό μοντέλο για την περίπτωση της Ελλάδας παρουσιάζει καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με το Κεϋνσιανό μοντέλο για την περίπτωση του συνόλου των χωρών του ΟΟΣΑ. Αυτό παρατηρείται από τις τιμές του συντελεστή προσδιορισμού των οποίων τα ποσοστά υποδεικνύουν το βαθμό στον οποίο το μοντέλο εξηγεί τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών. Το Κεϋνσιανό μοντέλο για την περίπτωση της

Ελλάδας έχει συντελεστή προσδιορισμού 0,995 (99,5%) έναντι 0.421 (42.1%) για την περίπτωση του μοντέλου για το μπλοκ του ΟΟΣΑ.

Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για τις δημόσιες δαπάνες είναι θετικό για την περίπτωση του οικονομικού μπλοκ του ΟΟΣΑ στο 0,169, ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας, η τιμή αυτή είναι αρνητική στο -0,029. Αυτό σημαίνει ότι για την ανάκαμψη από την ύφεση, η αύξηση των δημοσίων δαπανών έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για το μπλοκ του ΟΟΣΑ εν γένει, με αυτό να μην ισχύει για την Ελλάδα. Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για την ιδιωτική επένδυση για την περίπτωση του μπλοκ του ΟΟΣΑ είναι χαμηλότερο, στο 0,028, σε σύγκριση με την περίπτωση της Ελλάδας, στο 1,058. Αυτό σηματοδοτεί τη σημασία των ιδιωτικών επενδύσεων για την ανάκαμψη της οικονομίας της Ελλάδας από την ύφεση σε σχέση με τη σημασία τους για το μπλοκ του ΟΟΣΑ γενικότερα. Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για την εξαγωγή για την περίπτωση του μπλοκ του ΟΟΣΑ είναι υψηλότερο, στο 0,637, ενώ για την περίπτωση της Ελλάδας η αξία είναι αρνητική στο -0,054. Αυτό δείχνει τη σημασία των εξαγωγών για την ανάκαμψη από την ύφεση του μπλοκ του ΟΟΣΑ στο σύνολό του σε σχέση με τη σημασία για την Ελλάδα.

Αξιοσημείωτα, ωστόσο, είναι τα αρνητικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για τις δημόσιες δαπάνες και εξαγωγές στην περίπτωση της Ελλάδας, η οποία δεν ικανοποιεί επαρκώς τις παραδοχές του Κεϋνσιανού μοντέλου. Η δοκιμή της σημασίας του πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος για τα Κεϋνσιανά μοντέλα για τις δύο περιπτώσεις δείχνει ότι ενώ οι δημόσιες δαπάνες και εξαγωγές είναι σημαντικές για την περίπτωση του οικονομικού συνόλου των χωρών του ΟΟΣΑ, το ίδιο δεν ισχύει για την Ελλάδα με μόνο τις ιδιωτικές επενδύσεις να είναι σημαντικές.

Συμπέρασμα

6.1 Σύνοψη Αποτελεσμάτων

Η έρευνα αυτής της μελέτης αποσκοπούσε στον εντοπισμό των επιπτώσεων συνεπεία της αύξησης των δημοσίων δαπανών για τις επιδόσεις της οικονομίας στο πλαίσιο της ύφεσης και την εξέταση των ιδιωτικών επενδύσεων και εξαγωγών. Η έρευνα επικεντρώθηκε στην αξιολόγηση αυτού του αντίκτυπου στην περίπτωση της Ελλάδας και σε αντίθεση με τα αποτελέσματα στην περίπτωση της οικονομικής ένωσης των χωρών του ΟΟΣΑ. Τα αποτελέσματα της ανασκόπησης των θεωριών της ύφεσης αποκάλυψαν ότι η Κεϋνσιανή θεωρία της ύφεσης παρουσίασε ένα καλύτερο επιχειρήμα για την κατανόηση των αιτιών και των λύσεων στην ύφεση. Αυτό είναι σε σύγκριση με άλλες ανταγωνιστικές θεωρίες της ύφεσης και κυρίως της Αυστριακής / Laissez Faire Θεωρία της ύφεσης. Μετά τα επιχειρήματα που παρουσιάζονται στην Κεϋνσιανή Θεωρία της Ύφεσης, υιοθετήθηκε το Κεϋνσιανό μοντέλο και εφαρμόστηκε για την ανάλυση σε αυτή την έρευνα τόσο για την περίπτωση της Ελλάδας όσο και για τις χώρες του ΟΟΣΑ. Η διαπίστωση βάσει της ανάλυσης είναι ότι, ενώ ο αντίκτυπος των δημοσίων δαπανών ήταν σημαντικός, με την αύξηση των δημοσίων δαπανών να έχει αυξανόμενη επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη, για το οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ, το ίδιο δεν ίσχυε για την Ελλάδα. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η αύξηση των δημοσίων δαπανών είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης, πέραν του αντίκτυπου στις δημόσιες δαπάνες.

Η περιγραφική ανάλυση έδειξε ότι η οικονομική ανάπτυξη για τις χώρες του ΟΟΣΑ είχε παρόμοια τάση με τις συγκεντρωτικές εξαγωγές που πραγματοποίησαν οι χώρες του. Αυτό αντιστοιχούσε στα ευρήματα της συμπερασματικής ανάλυσης στο Κεϋνσιανό μοντέλο για τον ΟΟΣΑ, όπου το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα της πραγματικής εξαγωγής δεν ήταν μόνο σημαντικό για τον προσδιορισμό της οικονομικής ανάπτυξης, αλλά είχε επίσης το μεγαλύτερο μέγεθος. Δεδομένου ότι οι πραγματικές δημόσιες δαπάνες και οι ακαθάριστες επενδύσεις ήταν επίσης σημαντικές στο μοντέλο για τον ΟΟΣΑ, τότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι, όσον αφορά την περίπτωση των χωρών του ΟΟΣΑ, η αύξηση των δημοσίων δαπανών εκτός από την αύξηση των εξαγωγών έχει σημαντικές θετικές επιπτώσεις στις επιδόσεις της οικονομίας και στη μείωση της ύφεσης.

Η περιγραφική ανάλυση έδειξε επίσης ότι η οικονομική ανάπτυξη για την Ελλάδα είχε παρόμοια τάση με τις ιδιωτικές επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα. Αυτό αντιστοιχούσε επίσης στα ευρήματα της συμπερασματικής ανάλυσης στο Κεϋνσιανό μοντέλο για την Ελλάδα, όπου το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα των Ακαθάριστων Ιδιωτικών Επενδύσεων δεν ήταν μόνο σημαντικό για τον προσδιορισμό της οικονομικής ανάπτυξης, αλλά είχε και το μεγαλύτερο μέγεθος. Δεδομένου ότι οι πραγματικές δημόσιες δαπάνες και οι ακαθάριστες επενδύσεις δεν ήταν σημαντικές στο μοντέλο για την Ελλάδα (με αρνητικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα), τότε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι για την περίπτωση της Ελλάδας, η αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην απόδοση της οικονομίας και μείωση της ύφεσης, ενώ ο αντίκτυπος της αύξησης των δημοσίων δαπανών είναι αρνητικός και όχι σημαντικός.

6.2 Επιπτώσεις

Τα αποτελέσματα, τα πορίσματα και οι μειώσεις από την ανάλυση της παρούσας έρευνας έχουν κυρίως επιπτώσεις στις οικονομικές πολιτικές που υιοθετήθηκαν και εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Από τα αποτελέσματα, οι Ακαθάριστες Ιδιωτικές Επενδύσεις παρουσιάζουν σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη της

ελληνικής οικονομίας και κατ' επέκταση στη μείωση της ύφεσης. Από το συμπέρασμα αυτό, σημειώνουμε ότι η μελέτη αποκαλύπτει τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ιδιωτικές επενδύσεις στην ελληνική οικονομία. Η ελληνική οικονομία μπορεί να συναχθεί ότι εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις ιδιωτικές επενδύσεις για την ανάπτυξή της. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την πλειονότητα των άλλων χωρών μελών του ΟΟΣΑ, όπου οι ακαθάριστες ιδιωτικές επενδύσεις δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συνολική οικονομική ανάπτυξη τους.

Όσον αφορά την πολιτική, τα ευρήματα δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει σε εφαρμογή καλές πολιτικές σχετικά με τις ιδιωτικές επενδύσεις. Οι πολιτικές αυτές επέτρεψαν στις ιδιωτικές επενδύσεις στη χώρα να αυξηθούν και να αποτελέσουν τον πιο ισχυρό οικονομικό δείκτη για τη χώρα όσον αφορά τόσο την οικονομική ανάπτυξη όσο και τη μείωση της ύφεσης. Μια άλλη πιθανή άποψη για τη σημασία των ιδιωτικών επενδύσεων για τη χώρα κατά τη διάρκεια της ύφεσης, σχετίζεται με τους περιορισμούς στην ελληνική οικονομία ως αποτέλεσμα των πολιτικών μέτρων λιτότητας που συνόδευαν τις συμφωνίες διάσωσης. Οι περιορισμοί αυτοί ενδεχομένως άφησαν τις ιδιωτικές επενδύσεις ως τη μοναδική πηγή χρημάτων για κυκλοφορία στην οικονομία, που απαιτεί τη βελτίωση της πολιτικής για τις ιδιωτικές επενδύσεις από την ελληνική κυβέρνηση. Ως εκ τούτου, αυτή η προσέγγιση εστίασης στη βελτίωση των πολιτικών για τις ιδιωτικές επενδύσεις μπορεί να υιοθετηθεί από άλλες χώρες που βιώνουν ύφεση και πρέπει να υιοθετήσουν μέτρα λιτότητας λόγω κρίσεων χρέους.

Η έλλειψη σημαντικότητας των άλλων δύο οικονομικών δεικτών· οι δημόσιες δαπάνες και εξαγωγές, επηρεάζοντας την οικονομική ανάπτυξη και, ως εκ τούτου, τη μείωση της ύφεσης στην Ελλάδα, επισημαίνουν τον αντίκτυπο των κατευθύνσεων πολιτικής που σχετίζονται με τα μέτρα λιτότητας για συμφωνίες διάσωσης. Οι πιθανές πολιτικές που υιοθέτησε η Ελλάδα στο πλαίσιο των συμφωνιών διάσωσης εμπόδισαν αφενός την κυβέρνηση να προβεί σε σημαντικές αυξημένες δαπάνες και αφετέρου τη χώρα να πραγματοποιήσει σημαντικές εξαγωγές. Μπορούν επίσης να τεθούν ερωτήματα σχετικά με την πολιτική που υιοθετήθηκε για τη δαπάνη του περιορισμένου ποσού των εσόδων που εισέπραξε η ελληνική κυβέρνηση από την αύξηση της φορολογίας, η οποία ήταν μέρος των μέτρων λιτότητας. Ενδεχομένως, μια διαφορετική πολιτική προσέγγιση

όσον αφορά τις δαπάνες των εσόδων θα μπορούσε να έχει μεταφραστεί σε αυξημένη οικονομική μεγέθυνση και μείωση της ύφεσης.

Τα ευρήματα αυτής της μελέτης έχουν επίσης επιπτώσεις στην περαιτέρω έρευνα, σχετικά με τον αντίκτυπο της αύξησης των δημοσίων δαπανών για τη μείωση της ύφεσης όχι μόνο στην Ελλάδα, ή τις χώρες του ΟΟΣΑ, αλλά για οποιαδήποτε χώρα ή οικονομικό μπλοκ σε όλο τον κόσμο. Η προσέγγιση της μελέτης, τόσο όσον αφορά τη συλλογή δεδομένων όσο και την επακόλουθη ανάλυσή της, καθώς και τα αποτελέσματα, παρέχουν μια πηγή αναφοράς για περαιτέρω έρευνα σε αυτόν τον τομέα μελέτης.

6.3 Περιορισμοί

Η μελέτη αυτή είχε τους ακόλουθους περιορισμούς:

1. Διαθεσιμότητα δεδομένων: Ενώ η Ελλάδα διαθέτει επαρκή στοιχεία για τις μεταβλητές της ανάλυσης για μεγαλύτερη περίοδο μελέτης, που κυμαίνονταν από το 1990 έως το 2019, το ίδιο δεν ήταν δυνατό για τα στοιχεία σχετικά με το οικονομικό μπλοκ του ΟΟΣΑ. Αν και ορισμένες χώρες μέλη του μπλοκ του ΟΟΣΑ, όπως η ίδια η Ελλάδα, μπορεί να έχουν επαρκή στοιχεία, άλλες χώρες δεν είχαν στοιχεία για μεγάλες περιόδους μελετών δημιουργώντας έλλειψη δεδομένων. Αυτή η έλλειψη σήμαινε ότι οι συγκεντρωτικές τιμές για τις μεταβλητές της μελέτης δεν μπορούσαν να υπολογιστούν για χρόνια κατά τα οποία ακόμη και μία χώρα δεν είχε στοιχεία, περιορίζοντας έτσι την περίοδο μελέτης για την περίπτωση των χωρών του ΟΟΣΑ στην περίοδο μεταξύ 2015 και 2018. Η επίδραση αυτού του περιορισμού στην προσέγγιση της μελέτης ήταν ένας μη ισορροπημένος συγκριτικός σχεδιασμός έρευνας με το ένα στοιχείο να έχει μεγαλύτερη περίοδο μελέτης από το άλλο. Αν και ένας μη ισορροπημένος συγκριτικός σχεδιασμός έρευνας είναι ένας αποδεκτός ερευνητικός σχεδιασμός, περιορίζει το βαθμό στον οποίο μπορούν να γίνουν άμεσες συγκρίσεις.

2. Πεδίο μελέτης: Παρά την εξέταση που δόθηκε μέσω της χρήσης του Κεϊνσιανού μοντέλου όχι μόνο στην αξιολόγηση των επιπτώσεων των δημοσίων δαπανών στη μείωση της ύφεσης, αλλά και στην αξιολόγηση των επιπτώσεων των ιδιωτικών επενδύσεων και εξαγωγών, το πεδίο εξακολουθεί να περιορίζεται σε κάποιο βαθμό. Λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική ανάπτυξη ως μέτρο για την εξέλιξη της ύφεσης σημαίνει ότι μια σειρά άλλων παραγόντων που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη δεν λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα μελέτη. Ένα παράδειγμα θα ήταν η διαθεσιμότητα των συντελεστών παραγωγής με τη μορφή πρώτων υλών, η οποία θα μπορούσε να είναι ένας πρόσθετος παράγοντας που επηρεάζει την αύξηση της παραγωγικότητας στην ελληνική οικονομία. Η συμπερίληψη τέτοιων παραγόντων στην αξιολόγηση μπορεί να παρείχε μια πληρέστερη εικόνα της μελέτης και να παρουσίαζε μια ευρύτερη εικόνα της εξέλιξης της ύφεσης τόσο για τις χώρες του ΟΟΣΑ όσο και για την Ελλάδα.
3. Γενικότητα: Η ελληνική ύφεση, η οποία αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο της παρούσας μελέτης, παρουσιάζει μια ειδική περίπτωση ύφεσης υπό την έννοια ότι η Ελλάδα μπορεί να είναι συγκρίσιμη μόνο με λίγες χώρες σε όλο τον κόσμο, με το σύνολο των χωρών να περιορίζεται στις δυτικές χώρες και τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, όπως συμπεκνώνεται στην παρούσα μελέτη. Αυτός ο περιορισμός της συγκρισιμότητας ενημερώνεται από τις διαφορές στην ανάπτυξη του επιπέδου των χωρών, καθώς και από την πολιτική διάρθρωση και οργάνωση, οι οποίες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομικής πολιτικής. Ως εκ τούτου, η γενίκευση των αποτελεσμάτων αυτής της μελέτης για άλλες χώρες σε όλο τον κόσμο, οι οποίες δεν είναι ούτε μεταξύ των δυτικών χωρών ούτε των χωρών μελών του ΟΟΣΑ, μπορεί να γίνει μόνο με την κατάλληλη επιλογή πλαισίου και λεπτομερή εξέταση για την εφαρμογή.
4. Χρονικός περιορισμός: Η συνολική προσέγγιση του σχεδιασμού της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε για τη μελέτη αυτή παρουσίασε ένα σύνθετο σχέδιο που αποτελείται από ένα συγκριτικό ερευνητικό σχέδιο που αποτελείται από δύο άλλα σχέδια το πρώτο και το δεύτερο σχέδιο έρευνας συσχέτισης. Αν και το πεδίο εφαρμογής της μελέτης όσον αφορά τους τομείς μελέτης, που είναι οι περιπτώσεις για την Ελλάδα και τις χώρες του ΟΟΣΑ, καθιστά αναγκαία για αυτή

τη συνολική προσέγγιση του σχεδιασμού της έρευνας, ο συνδυασμένος χαρακτήρας του συνολικού σχεδιασμού το κατέστησε περίπλοκο. Η αξιολόγηση της μελέτης με τη χρήση αυτής της προσέγγισης σήμαινε την εφαρμογή καθενός από τα τρία συστατικά ερευνητικά σχέδια ξεχωριστά, τα οποία καταναλώναν χρόνο.

6.4 Συστάσεις

Οι ακόλουθες συστάσεις μπορούν να συναχθούν από την ανάλυση και τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης:

1. Πολιτικές για τις Ιδιωτικές Επενδύσεις στην Ελλάδα: Η ανάλυση της παρούσας μελέτης αποκαλύπτει τη σημασία των ιδιωτικών επενδύσεων για την ελληνική οικονομία, ιδίως κατά την περίοδο ανάκαμψης από την ύφεση και με την παρουσία μέτρων λιτότητας. Προκειμένου να διατηρηθεί αυτή η πορεία κατά τη διάρκεια του σταδίου ανάκαμψης από την Ελληνική Ύφεση, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να διατηρήσει σε εφαρμογή τις τρέχουσες πολιτικές που έχουν τεθεί σε εφαρμογή για την ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων στη χώρα. Επίσης, ως προληπτικό μέτρο για τυχόν μελλοντικές υφέσεις, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο βελτίωσης των πολιτικών που ενθαρρύνουν τις ιδιωτικές επενδύσεις στη χώρα. Ως ο μοναδικός τομέας της ελληνικής οικονομίας που παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό θετικός όσον αφορά τον αντίκτυπο στην οικονομία τόσο κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Ύφεσης όσο και μη επηρεασμένος από τα μέτρα λιτότητας, οι ιδιωτικές επενδύσεις παρουσιάζουν μια δυνητική ασφάλεια για την οικονομία σε μελλοντικές υφέσεις. Η βελτίωση των πολιτικών για την ενθάρρυνση ακόμη περισσότερων ιδιωτικών επενδύσεων στη χώρα θα διασφαλίσει ότι η ελληνική οικονομία μπορεί να αντέξει οποιαδήποτε μελλοντική ύφεση χωρίς αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία της ή στην ελληνική κοινωνία γενικότερα.

2. Πολιτικές για τις δημόσιες δαπάνες: Η ανάλυση αυτής της μελέτης δείχνει ότι εκτός από τον αρνητικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία, οι δημόσιες δαπάνες για την Ελλάδα δεν επηρεάζουν σημαντικά την οικονομία και κατ' επέκταση τη μείωση της ύφεσης. Αν και τα μέτρα λιτότητας έχουν τεθεί σε εφαρμογή, η κυβέρνηση εξακολουθεί να έχει πρόσβαση σε έσοδα από την είσπραξη φόρων που παράγουν έσοδα. Ως εκ τούτου, η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να διερευνήσει τις δαπάνες των εσόδων προκειμένου να καθορίσει γιατί η αύξηση των δημοσίων δαπανών των εσόδων δεν επηρεάζει θετικά την οικονομία που με τη σειρά της να μειώσει την εξέλιξη της ύφεσης. Επιπλέον, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τις άλλες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ ως περιπτωσιολογικές μελέτες σχετικά με τις κατάλληλες πολιτικές για τις δημόσιες δαπάνες που βελτιώνουν την οικονομική ανάπτυξη. Οι πολιτικές από αυτές τις χώρες θα ήταν χρήσιμες αναφορές για τις πολιτικές σχετικά με τις δημόσιες δαπάνες, δεδομένου ότι οι δημόσιες δαπάνες έχει αποκαλυφθεί σε αυτή τη μελέτη να είναι σημαντικές για τον καθορισμό της οικονομικής ανάπτυξης για τις χώρες του ΟΟΣΑ.
3. Πολιτικές Εξαγωγών: Η ανάλυση της παρούσας μελέτης δείχνει επίσης ότι εκτός από τον αρνητικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία, οι εξαγωγές από την Ελλάδα δεν επηρεάζουν σημαντικά την οικονομία και κατ' επέκταση τη μείωση της ύφεσης. Αν και οι όροι για τα μέτρα λιτότητας μπορεί να έχουν περιορίσει την ικανότητα της Ελλάδας να έχει σημαντικές εξαγωγές, μπορούν να αναπτυχθούν πολιτικές για να μεγιστοποιηθούν οι πιθανές εξαγωγές. Για να επιτευχθεί αυτό, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τα άλλα κράτη μέλη των χωρών του ΟΟΣΑ ως περιπτωσιολογικές μελέτες σχετικά με τις κατάλληλες πολιτικές για τις εξαγωγές που βελτιώνουν την οικονομική ανάπτυξη. Οι πολιτικές από τις χώρες αυτές θα ήταν χρήσιμες αναφορές για τις πολιτικές για τις εξαγωγές, δεδομένου ότι οι εξαγωγές από τις χώρες του ΟΟΣΑ έχουν αποκαλυφθεί στην παρούσα μελέτη ότι είναι σημαντικές για τον καθορισμό της οικονομικής ανάπτυξης για τις χώρες του ΟΟΣΑ, καθώς και για την ίδια τάση στην οικονομική ανάπτυξη για τον ΟΟΣΑ.

References

Abramson, J. H., & Abramson, Z. H. (2008). *Research Methods in Community Medicine: Surveys, Epidemiology Research, Programme Evaluation, Clinical Trials. 6th Edition*. Chichester, England: Hoboken, N.J., Wiley.

Albright, S. (2015). *Business Analytics: Data Analysis and Decision Making* (1st ed.). Stamford, CT: Cengage Learning.

Anderson, R., Bordo, M., & Duca, J. (2018). Money and velocity during financial crises: From the great depression to the great recession. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 81(1), 34, 41.

Antonakakis, N., Gabauer, D., & Gupta, R. (2019). Greek economic policy uncertainty: Does it matter for Europe? Evidence from a dynamic connectedness decomposition approach. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 535(1), 123,130,132.

Asongu, S., & Nwachukwu, J. (2018). Recent finance advances in information technology for inclusive development: a systematic review. *Netnomics: Economic Research and Electronic Networking*, 19(1), 75.

Australian Bureau of Statistics. (2010). *1301.0 - Year Book Australia, 2009–10*. Retrieved from ABS:

<https://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/Lookup/1301.0Chapter27092009%E2%80%9310>

Babbie, E. R. (2010). *The Practice of Social Research 12th edition* (12th ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage.

Baltas, N. (2013). The Greek financial crisis and the outlook of the Greek economy. *The Journal of Economic Asymmetries*, 10(1), 35.

Barbara, I., & Susan, D. (2014). *Introductory Statistics* (1st ed.). New York: OpenStax CNX.

Benmelech, E., Frydman, C., & Papanikolaou, D. (2019). Financial frictions and employment during the Great Depression. *Journal of Financial Economics*, 133(3), 542, 548.

Bernard, H. R. (2012). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches* (1st ed.). New York: Sage.

Besanko, D., Dranove, D., & Shanley, M. (2015). *Economics of Strategy* (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.

Bianchi, F. (2019). The Great Depression and the Great Recession: A view from financial markets. *Journal of Monetary Economics*, 114(1), 243, 258.

Chambers, J. M. (2017). *Graphical Methods for Data Analysis: (1st ed.)*. New York: Chapman and Hall/CRC.

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Approaches* (4th ed.). Michigan: SAGE Publications, Inc.

Cristina, A., Yan, B., & Gabriel, M. (2018). Default risk, sectoral reallocation, and persistent recessions. *Journal of International Economics*, 112(3), 187.

European Commission . (2020, November 10). *AMECO*. Retrieved from European Commission : https://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

Everitt, B. S., & Skrondal, A. (2010). *Cambridge Dictionary of Statistics* (4th ed.). London: Cambridge University Press.

George, G., Osinga, E. C., Lavie, D., & Scott, B. A. (2016). Big data and data science methods for management research. *Academy of Management Journal*, 59(5), 1490, 1504.

Gogos, S., Mylonidis, N., Papageorgiou, D., & Vassilatos, V. (2014). 1979–2001: A Greek great depression through the lens of neoclassical growth theory. *Economic Modelling*, 36(1), 320.

Grinin, L., Korotayev, A., & Tausch, A. (2016). *Economic Cycles, Crisis and the Global Periphery (1st ed.)*. London: Springer International.

Hogan, T., & White, L. (2020). Hayek, Cassel, and the origins of the great depression. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 181(1), 247, 249.

Howitt, D., & Cramer, D. (2010). *Introduction to Descriptive Statistics in Psychology, 5th Edition* (5th ed.). New York: Prentice Hall.

Iron, J. (2009). Economic scarring the long-term impacts of the recession. *Economic Policy Institute*(243), 3.

Jaulin, L. (2010). Probabilistic set-membership approach for robust regression. . *Journal of Statistical Theory and Practice*, 5(1), 7, 10.

Jorge, A. A., Angela, A., & Edson, Z. M. (2013). Robust Linear Regression Models: Use of Stable Distribution for the Response Data. *Open Journal of Statistics*, 3(1), 4.

Karafolas, S., & Alexandrakis, A. (2015). Unemployment Effects of the Greek Crisis: A Regional Examination. *Procedia Economics and Finance*, 19(3), 83, 84, 88.

Karfakis, C. (2013). Credit and business cycles in Greece: Is there any relationship? *Economic Modelling*, 32(4), 27.

Kim, H.-Y. (2014). Analysis of variance (ANOVA) comparing means of more than two groups. *Restorative dentistry & endodontics*, 39(1), 76.

Kirk, A. (2016). *Data Visualization: A Handbook for Data Driven Design* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Ltd.

Knudsen, E. (2019). Bad weather ahead: Pre-recession characteristics and the severity of recession impact. *Journal of Business Research*, 104(1), 119, 121.

Komeil, S., & Salih, K. (2018). The nexus between oil prices and stock prices of oil, technology and transportation companies under multiple regime shifts. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 31(1), 690.

Lechner, F. J., & Boli, J. (2012). *The Globalization Reader* (4th ed.). Blackwell: Wiley.

Marshall, C., & Rossman, G. B. (2011). *Designing Qualitative Research* (5th ed.). Los Angeles: SAGE Publications.

Mathy, G., & Meissner, C. (2011). Business cycle co-movement: Evidence from the Great Depression. *Journal of Monetary Economics*, 58(4), 367.

Mavridakis, T., Dovas, D., & Bravou, S. (2015). The Results of the Adjustment Program for the Greek Economy. *Procedia Economics and Finance*, 33(1), 165.

Maxim, A., & Sergei, G. (2018). Effect of Income on Trust: Evidence from the 2009 Economic Crisis in Russia. *The Economic Journal*, 1(1), 8, 10.

Michalis, N., Dimitri, P. B., & Gennaro, Z. (2015). The Greek public debt problem. *Nova Economia*, 25(1), 5, 6.

Mulligan, R. (2010). A fractal comparison of real and Austrian business cycle models. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 389(11), 2254.

Mulligan, R. (2013). New evidence on the structure of production: Real and Austrian business cycle theory and the financial instability hypothesis. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 86(4), 69.

OECD. (2019). *OECD*. Retrieved July 25, 2020, from data.oecd.org

OECD. (2020). *About*. Retrieved July 25, 2020, from OECD: <http://www.oecd.org/about/>

Onder, Y., & Sunel, E. (2020). Inflation-default trade-off without a nominal anchor: The case of Greece. *Review of Economic Dynamics*, 39(1), 56, 70.

Özlen, H. (2019). Evolution of New Keynesian Economics. *Procedia Computer Science*, 158(1), 1030.

Provost, F., & Fawcett, T. (2013). Data science and its relationship to big data and data-driven decision making. *Big Data*, 1(1), 55, 56

Ravn, M., & Streck, V. (2017). Job uncertainty and deep recessions. *Journal of Monetary Economics*, 90(1), 129.

Roles, R., Baeten, Y., & Signer, B. (2016). Interactive and Narrative Data Visualization for Presentation-Based Knowledge Transfer. *Communication in Computer and Information Science*, 4(6), 739.

Rosser, J. (2012). Emergence and complexity in Austrian economics. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 81(1), 125.

Sam, A., David, I. H., Leybourne, S. J., Robert, S., & Taylor, A. M. (2018). Real Time Monitoring for Explosive Financial Bubbles. *Journal of Time Series Analysis*, 39(8) 4.

Schiffauer, I., Schiffauer, P., & Thalassinos, E. (2019). EU Regulatory Measures Following the Crises: What Impact. *European Research Studies Journal*, 22(3), 6, 7.

Schram, S. F. (2015). *The Return of Ordinary Capitalism: Neoliberalism, Precarity, Occupy* (1 ed.). Oxford: Oxford University Press.

Serdar, O., & Ali, S. (2015). Effects of Global Financial Crisis on Greece Economy. *Procedia Economics and Finance*, 23(1), 570.

Tervala, J. (2020). Hysteresis and the welfare costs of recessions. *Economic Modelling*, 95(2021), 136.

Trang, N., Taha, C., Lynne, E., & David, L. (2020). Dynamic impacts of SME stock market development and innovation on macroeconomic indicators: A Post-Keynesian approach. *Economic Analysis and Policy*, 68(4), 329.

Vujakovic, P. (2010). How to Measure Globalization? A New Globalization Index (NGI). *Atlantic Economic Journal*, 38(2), 237.